

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EKONOMİSİ VE BESLENME EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÇALIŞAN VE ÇALIŞMAYAN KADINLARIN AİLE KAYNAKLARININ
KULLANIMINA VE YÖNETİMİNE İLİŞKİN DAVRANIŞLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Neslihan ONUR (ARIKAN)

ANKARA- 2006

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EKONOMİSİ VE BESLENME EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÇALIŞAN VE ÇALIŞMAYAN KADINLARIN AİLE KAYNAKLARININ
KULLANIMINA VE YÖNETİMİNE İLİŞKİN DAVRANIŞLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Neslihan ONUR (ARIKAN)

TEZ DANIŞMANI
Yard. Doç .Dr. Şadan TOKYÜREK

ANKARA- 2006
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Neslihan ONUR (ARIKAN)' a ait “Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Aile Kaynaklarının Kullanımına ve Yönetimine İlişkin Davranışları” adlı çalışma jürimiz tarafından Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Yard. Doç. Dr. Şadan TOKYÜREK

Üye

Prof.Dr. M.Hamil NAZİK

Üye

Doç.Dr. Arzu ŞENER

ÖZET

ÇALIŞAN VE ÇALIŞMAYAN KADINLARIN AİLE KAYNAKLARININ KULLANIMI VE YÖNETİMİNE İLİŞKİN DAVRANIŞLARI

Onur, Neslihan

Yüksek Lisans, Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi
Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Şadan TOKYÜREK
Aralık – 2006

Bu araştırma, Mersin ilinin Mezitli Beldesi'nde yaşayan kadınların aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimine ilişkin davranışlarını saptamak amacıyla planlanıp, yürütülmüştür. Elde edilen bulgular bağımsız değişkene (kadınların çalışma durumları) bağlı olarak ölçülmüş ve yorumlanmıştır.

Araştırma bulgularına göre; araştırmaya katılan kadınların 165'i çalışan, 165'i çalışmayan olmak üzere toplam 330 kişiden oluşmaktadır. Kadınların % 21,8'i ortaokul, % 40,0'ı lise ve %16,1'i üniversite mezunudur. Kadınların ailelerinin % 22,1'i 1401-1700 YTL arasında gelire sahiptir.

Çalışma durumlarına göre kadınların % 83,6'sı gelir kullanımı konusunda hiçbir sorunla karşılaşmamaktadır ($p<0,05$). Kadınların % 73,6'sı ailede gelir kullanımı konusunda eşiyle birlikte karar vermektedir. Gelirin harcandığı alanlar sırasıyla; yiyecek maddelerinin satın alınması, konut giderleri ve ev işletmesi giderleridir.

Kadınların büyük bir çoğunluğu (% 83,6) zamanlarını verimli kullandıkları görüşündedirler. Bu oran çalışan kadınlarda % 77,0, iken çalışmayan kadınlarda % 90,3'tür ($p<0,05$). Kadınlar (% 31,8) serbest zamanlarında televizyon seyretmektedir.

Fiziksel enerji kullanımı açısından kadınların % 73,0'ı her zaman işlerini kolaylaştıran araç-gereçler kullanmaktadır. Kadınların yorgunluk nedenleri başında yeterli aralıklarla dinlenmemek, iş ile ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamak yer almaktadır.

Yapılan bu araştırma ile değişen toplumsal yaşamda kadınların kaynak kullanımı ve yönetimi davranışları tespit edilerek bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Çalışan-Çalışmayan Kadınlar, Aile kaynakları

ABSTRACT

BEHAVIOURS OF EMPLOYED AND UNEMPLOYED WOMEN REGARDING THE UTILIZATION AND MANAGEMENT OF FAMILY RESOURCES

Onur, Neslihan

Master, Family Economy and Nutrition Education

Thesis Adviser: Assistant Professor Dr. Şadan TOKYÜREK

December – 2006

This research was planned and administered with the aim of determining the behaviours of women who are living in Mezitli Area of Mersin regarding the utilization and management of family resources. Achieved findings are measured and explained depending on the independent variable (employment status of women).

According to the findings of this research, women who participate in the research consists of 330 persons of whose 50 percent are employed and 50 percent are unemployed. 21,8 percent of women have middle school and 16,1 percent of them have university degree. 22,1 percent of the families of women earn salary between 1.401-1.700 YTL.

With respect to the employment status, % 83,6 percent of the women have never encountered problems about utilization of earnings ($p<0,05$). Decision on salary utilization is given by 73,6 percent of the women together with their husbands. Areas which earnings are spent on are respectively purchasing food, house expenditure and house management expences.

Most of the women think that they (% 83,6) use their time efficiently. The rate among the employed women is % 77 while it's % 90,3 among the unemployed ones. ($p<0,05$). Women (% 31,8) watch television in their spare time.

In terms of physical energy usage, 73 percent of women always use the tools facilitating their work. The main reasons of the women's exhaustion are, not to give themselves a rest by enough intervals, having less knowledge and skills concerned with their work.

Women's resource utilization and administration behaviours in the varying social life are laid off and advanced some suggestions by this research.

Key Words: Woman, Employed-Unemployed Women, Family Resource

ÖNSÖZ

“Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Aile Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimine İlişkin Davranışları” adlı yüksek lisans tezinde, kadınların aile kaynaklarına ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarını saptamak amacıyla bir anket formu geliştirilmiştir.

Bu konuya ilişkin sınırlı araştırma bulunmakla beraber, ülkemizdeki kadınların bu konuda yaşadıkları araştırmacı tarafından konuya ilgi duymasına neden olmuştur. Elde edilen bulguların daha sonraki araştırmalara yardımcı olmasını dilerim.

Araştırmanın planlanıp yürütülmesinde pek çok kişinin katkısı olmuştur. Araştırmanın her aşamasında beni yönlendiren, yardım ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Yard. Doç. Dr. Şadan TOKYÜREK’ e ve bu çalışmada gerekli işlemlerin yapılmasına karar verilmesinde büyük bir sabırla yardımcı ve destek olan hocam Sayın Prof. Dr. M. Hamil NAZİK’ e ve tezimin her aşamasında beni destekleyen aileme ve eşime sonsuz teşekkürler ederim.

Ankara, Kasım 2006

Neslihan ONUR (ARIKAN)

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x

1. GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Amacı.....	4
1.2. Araştırmanın Önemi.....	5
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.4. Varsayımlar.....	6
1.5. Terimlerin ve Kısaltmaların Tanımlanması.....	7
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Türkiye’de Kadın Eğitiminin Önemi.....	8
2.2. Çalışan Kadınların Sorunları.....	9
2. 2. 1. İş Yaşamında Karşılaştıkları Sorunlar.....	10
2. 2. 2. Aile Yaşamında Karşılaştıkları Sorunlar.....	10
2.3. Aile Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi.....	11
2.3.1. Kaynak Tanımı ve Özellikleri.....	11
2.3.1.1.Bireysel Kaynaklar.....	13
2.3.1.2.Teknolojik Kaynaklar.....	15
2.3.1.3.Toplumsal Kaynaklar.....	15
2.3.2.Kaynak Kullanımdaki İlkeler.....	16
2.3.3.Kaynakların Yönetimsel Süreçleri.....	17
2.3.3.1.Girdiler.....	17
2.3.3.2.İşlem.....	17
2.3.3.3.Çıktılar.....	19

2.4. Aile Kaynakları Yönetiminde Rol, Sorumluluk ve İş Bölümü.....	19
2.5. Aile Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi ile İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	22
3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	33
3.1. Araştırma Evreni.....	33
3.2. Araştırma Örneklemi.....	34
3.3. Veri Toplama Teknikleri.....	34
3.4. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi.....	35
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	36
4.1. Kadınlara İlişkin Genel Bilgiler.....	36
4.2. Kadınların Gelir Kullanımı ile İlgili Bilgiler.....	41
4.3. Kadınların Zaman Kullanımı ile İlgili Bilgileri.....	58
4.4. Kadınların Fiziksel Enerji Kullanımı ile İlgili Bilgiler.....	75
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
KAYNAKÇA.....	99
EKLER	
EK-1. İzin Yazısı	
EK-2. Anket formu	
EK-3. Çevre İncelemesi	

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo No.</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Kadınlara İlişkin Bilgilerin Dağılımı.....	37
Tablo 2. Çalışan Kadınların Mesleklerinin ve Çalışma Sürelerinin Dağılımı.....	38
Tablo 3. Kadınların Aile Bireylerine İlişkin Bilgilere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	39
Tablo 4. Kadınların Aileye Giren Aylık Gelir Miktarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	41
Tablo 5. Kadınların Ailelerinde Gelir Kullanımı Konusunda Karar Veren Bireylere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	41
Tablo 6. Aile Gelirinin Harcama Yapıldığı Alanların Öncelik Sırasına Ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	44
Tablo 7. Kadınların Harcama Davranışlarının Sıklıklarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	47
Tablo 8. Kadınların Gelir Kullanımına İlişkin Karşılaştıkları Problemlerin Sıklıklarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	49
Tablo 9. Kadınların Gelirin Yeterliliği Konusundaki Düşüncelere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	51
Tablo 10. Kadınların Tasarruf Yapabilme Durumlarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	53
Tablo 11. Kadınların Tasarruf Yapma Nedenlerine ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	55
Tablo 12. Kadınların Tasarruf Biçimlerine ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	57
Tablo 13. Kadınların Zamanlarını Verimli Kullanıp Kullanmadıkları ile İlgili Görüşlerine ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	58
Tablo 14. Kadınların Zamanlarını Kullanma Davranışlarının Sıklıklarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	59

Tablo 15. Kadınların Ailenin Beslenmesi ile İlgili Faaliyetleri Gerçekleştirme Sıklığına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	62
Tablo 16. Kadınların Evin Temizliği ve Bakımı ile İlgili Faaliyetleri Gerçekleştirme Sıklığına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	64
Tablo 17. Kadınların Giyim ve Ev Eşyalarının Temizliği ve Bakımı ile İlgili Faaliyetleri Gerçekleştirme Sıklığına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	66
Tablo 18. Kadınların Alışveriş ile İlgili Faaliyetleri Gerçekleştirme Sıklığına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	68
Tablo 19. Kadınların Ev ile İlgili İşlerde Yardım Alma Durumlarına ve Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı.....	70
Tablo 20. Kadınların Serbest Zamanlarında Yaptıkları Faaliyetlere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	71
Tablo 21. Kadınların Ev Yönetim Faaliyetleri İçin Harcadıkları Sürelere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	73
Tablo 22. Kadınların Ev Yönetim Sorumluluklarının Paylaşımı Konusundaki Görüşlerine ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	75
Tablo 23. Kadınların Evde İşleri Yapan Kişilere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	77
Tablo 24. Kadınların Ev İşlerinin Yapımı Sırasındaki Davranışlarının Sıklıklarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımları.....	80
Tablo 25. Kadınların Ev İşlerinin Yapımı Sırasındaki Davranışları ve Çalışma Durumuna Göre İstatistiksel Dağılımları.....	81
Tablo 26. Kadınların Yorgunluk Nedenlerine ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	83
Tablo 27. Kadınların Ev Yönetiminde Daha Fazla Bilgi ve Beceriye İhtiyaç Duydukları Konulara ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	86
Tablo 28. Kadınların Ev Yönetimi Konularını Öğrendikleri Kaynaklara ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	87
Tablo 29. Kadınların Ev Yönetiminde İhtiyaç Duydukları Kaynakların Öncelik Sırasına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	89
Tablo 30. Kadınların İyi Bir Ev Yöneticisi Olma Konusundaki Görüşlerine ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı.....	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil No.</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Kadınların Aile Yeterliliği Konusundaki Düşünceleri.....	43
Şekil 2. Kadınların Ailelerinde Gelir Kullanımına Karar Veren Bireyler.....	52
Şekil 3. Kadınların Ailelerinde Tasarruf Yapabilme Durumları.....	54
Şekil 4. Kadınların Aile Beslenmesi İle İlgili Yaptığı Faaliyetlerin Sıklığına Göre Dağılımları.....	63
Şekil 5. Kadınların Evin Temizliği Ve Bakımı İle İlgili Yaptıkları Faaliyetlerin Sıklığına Göre Dağılımı.....	65
Şekil 6. Kadınların Giyim Ve Ev Eşyalarının Temizliği Ve Bakımı İle İlgili Yaptıkları Faaliyetlerin Sıklığına Göre Dağılımı.....	67
Şekil 7. Kadınların Alışveriş İle İlgili Yaptıkları Faaliyetlerin Sıklığına Göre Dağılımı.....	69
Şekil 8. Kadınların Ev Yönetimi Sorumlulukların Paylaşımı Konusundaki Görüşleri.....	76
Şekil 9. Kadınların Yorgunluk Nedenleri.....	85
Şekil 10. Kadınların İyi Bir Ev Yöneticisi Olma Konusundaki Görüşlerine Göre Dağılımı.....	91

1. GİRİŞ

Aile, toplumun çekirdeği ve temelidir. Her toplum kendini oluşturan ailelere dayanır. Sağlam ve güçlü bir toplum ancak güçlü ve düzenli yapıya sahip aile yaşamı ile sağlanabilir. Aileye sağlam bir düzen vermek aynı zamanda toplumu da düzenlemek demektir. Bu yüzden ki Anayasamızın, Ailenin korunması başlığını taşıyan 41. maddesinde “ Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzuru ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulamasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar” hükmü yer almıştır (T.C. Anayasası 1982, Balo 2003, Gözler 2005). Bu hüküm ile aile bütünlüğünün korunması ve aile bireylerinin toplum içinde kurduğu ilişkilerin düzenlenmesi, sosyal statülerini belirleyen dokunun bireylere kazandırılması ve ailede bireylerin kurduğu ilişkilerin niteliğinin artırılması hedeflenerek; bireyin bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini sağlamaya uygun ihtiyaçlarının karşılandığı bir aile ortamının oluşturulması desteklenmiştir.

Aile, onu oluşturan üyelerin birbirleriyle ilişkilerinin dokusundan oluşmaktadır. Farklı bakış açılarıyla ailenin yapısı, fonksiyonu ve görevlerine ilişkin birçok tanımı yapılmaktadır. Aile; insan neslinin sürdürüldüğü, toplumsal yaşamın ilk ve etkili bir şekilde gerçekleştiği, eşler ve çocuklar arasında duygusal ve destekleyici ilişkilerin kurulduğu, içinde yaşanan toplumsal düzendeki etkinliklerin yer aldığı ve yansıtıldığı, yasalarla güvence altına alınmış toplumsal bir kurumdur (Altun 1994, Aktaş 2004). Geniş anlamda aile; evlenme, kan ya da evlat edinme bağlarıyla birbirine bağlanmış, aynı evde yaşayan, aynı geliri paylaşan, birbiriyle devamlı ilişki ve etkileşim altında olan, karı-koca, ana-baba, kız-oğul, kız kardeş-erkek kardeş gibi sosyal ilişkileri olan insanların oluşturduğu bir birliktir (Ağdemir 1991, Giddens 2000). Bu birlik içerisinde birey kişilik kazanmakta ve toplumsal ve kültürel değerleri ve yargıları aile ortamında öğrenmektedir (Bağlı ve Sever 2005).

Endüstrileşme ile üretim artışı, kentleşme, ekonomik büyüme ve nüfus artışı gibi toplumda meydana gelen sosyo-ekonomik ve demografik değişimler aile

yapısının, görevlerinin ve ailedeki bireylerin ilişkilerinin değişmesine neden olmuştur (Çapcıoğlu 2004, Bağdu 2003).

Toplumsal olan bu değişim aile üyelerinin bir arada yaşadığı geniş ailelerin ve erkek kardeşler ve eşleri ile bunların erkek çocukları ve torunlarından oluşan birleşik ailelerin çözülerek; anne-baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan çekirdek ailelerin ve ölüm, boşanma, ayrı yaşama veya uzun süreli ayrılıklardan dolayı eşlerin birinin veya her ikisinin bulunmadığı parçalanmış ailelerin oluşmasına neden olmuştur. Her ne kadar aile yapısında değişiklikler olsa da, yaşamın devamı için yapılması gereken sorumluluklar bulunmaktadır (Tokol 1999, Renzetti ve Curron 2003).

Birey ve aile sorumluluklarını yerine getirebilmek, yaşamını devam ettirebilmek ve yaşamına yön verebilmek için kaynaklara sahip olmak ve bunları kullanmak zorundadır. Kaynakların iyi kullanılması ve savurganlığın önlenmesi sorumlu davranmayı gerektirir. Sorumlu davranış güdülenme, öğrenme, doğru bilgi, beceri ve davranış geliştirmeye dayanmaktadır (Başaran 2000).

Kazanılmış her sorumlu davranış yaşamdan istenilen düzeyde tatminin sağlanabilmesi, bireylerin ve ailenin mutlu ve huzurlu olabilmesi dolayısıyla toplumun mutlu ve huzurlu olması anlamını taşımaktadır.

Tüm toplum kurumları ilişkiler dokusuna, yönetim sistemine ve gerçekleştirmesi gereken amaçlara sahiptir. Toplumun en küçük kurumu olarak ele alınan aile bir işletmeye benzetilebilir. Aileler de işletmeler gibi sahip olduğu kaynaklar ile gerçekleştirilmek istenen hedeflere ulaşmada çeşitli yönetim süreçlerini gerçekleştirirler (Çiftçi 2003). Ancak şu hususlarda aile ve işletmeler birbirine benzememektedir; ailede işletmelerden farklı olarak aile bireyleri aynı yerde yaşamakta ve duygusal temellere dayalı ilişkiler kurmaktadır.

İşletmelerde olduğu gibi ailelerde de bireylerin yaşamlarına yön veren amaçlar ve kaynaklar vardır. Kaynakların kullanımını belirleyen, bireyin doğru ya da yanlış olarak kabul ettiği öğrenilmiş inançlardır. Bireyin ve ailenin ihtiyaçları ve istekleri, kaynaklar ve amaçlar arasında devamlı olarak bir çekişmeye neden olur. Bu çekişmenin temeli; ihtiyaç ve isteklerin sınırsız, buna göre kaynakların kıt olmasıdır.

Bu durum zaman ve mekana göre değişim gösterebilir. Aile ve bireyler geçmişte kaynakların kıtlığı ve az bulunurluğu, çeşit ve miktar yokluğu nedeniyle yönetime ihtiyaç duyarken, günümüzde ise sahip olunan kaynakların çeşitliliği ve bunların kullanımındaki değişiklik nedeniyle yönetime gerek duymaktadırlar (Nazik 2002).

Yaşamı istenilen dengede tutabilmek ve tüm sorunların üstesinden kolayca gelebilmek oldukça güç ama imkansız değildir. Yaşamdaki önceliklerin ve kaynakların belirlenmesi, ihtiyaçlar doğrultusunda karar verilmesi ve amaçlara ulaşılmaması gibi yönetimsel faaliyetlerin bulunduğu bir süreci gerektirir. Bu bakımdan ailenin sahip olduğu değerler göz önüne alınarak amaçların saptanması ve kaynakların en verimli şekilde kullanılmasında kaynak yönetimi süreci önemli bir nitelik taşıır (Goldsmith 2000).

Maslow'un Kuramı, insanın bir ihtiyaı doyurulunca bir diğerinin ortaya çıkacağını öne sürer. Ailede de bireylerin ihtiyaçları karşılandıkça yenileri ortaya çıkar ve bu durum iyi bir kaynak yönetimi gerektirir. Kaynak yönetimine ailedeki her bireyin katılımı beklenir. Bireylerin yönetimdeki sorumlulukları ve görevleri kendilerinden beklenen rol ve davranış kalıplarını ortaya çıkarır. Ancak bu rol ve davranışlar eğitim düzeyinin yükselmesi, ekonomik sorunlar ve kişisel beklentiler doğrultusunda değişim gösterebilmektedir (Schultz 1994, Bilgin 2001).

Eğitim; bireyin yaşamı boyunca süren, hem kendisi hem de çevresi hakkındaki bilgisini ve kavrayışını arttıran, toplumsal yaşantıda meydana gelen değişiklere uyum sağlamasına yardım eden, sahip olduğu değerleri, amaçları ve kaynakları en iyi şekilde kullanmasını sağlayan bir araç olma niteliğini taşıır. Bu bakımdan eğitim; bireyin toplumsallaşmasına, toplumun değerlerini ve kültürünü öğrenmesine ve aynı zamanda toplumun kültürünün oluşmasına yardımcı olur (Başaran 2000, KSSGM 2003).

2000 yılı Genel Nüfus Sayımının aileye ilişkin verilerine göre; kadın nüfusunun okur yazarlık durumu %80.6' ya yükselmiştir. Ayrıca kadın nüfusunun okur yazarlık oranının, erkek nüfusu oranından daha hızlı artmakta olduğu belirlenmiştir (DİE 2000a). Kadınların doğurganlık özellikleri ve geleneksel rolleri,

çocuğun bakımı ve yetiştirilmesinde annenin merkezi rolünü oluşturmaktadır. Ancak kadının ev ve aile yaşamının niteliğini arttırabilmesi, değişim ve gelişmeleri takip etmesi, tüm problemlere çözüm yolları bulabilmesi ve özellikle bunu uygulayabilmesi yani aileyi ilgilendiren tüm konularda yeterli bilgi ve beceriye sahip olabilmesi açısından kadının eğitime ihtiyacı vardır.

Çalışan olarak kadının para kazanmak için enerji, bilgi ve zaman gibi kaynaklarını kullanmakta ve çoğu zaman bunların ne zaman, nerede ve nasıl kullanılacağı konusunda kararlar vermek zorunda kalmaktadır (Ersoy 1999).

Eğitim ile sosyal yapıdaki değişim, kadınların isteklerini de etkilemiştir. Eğitim düzeyinin artması, kadınlarında işgücüne katılımı, aile yönetimi konusunda eski fikirlerin değişmesine ve yeni fikirlerin gelişmesine neden olmuştur. Kadınların işgücüne katılımı ile hem niceliksel, hem de eğitim düzeylerinin yükselmesiyle niteliksel anlamda bir gelişme gözlenmiştir (Bener 2000, Kapız 2003).

Çalışan-çalışmayan tüm kadınların ev işlerini eşleriyle paylaşma beklentileri artmış ve ev işleri aile bireylerince paylaşılan işler olmaya başlamıştır. Değişim süreci hem kadının hem de erkeğin ev içindeki rolünü değiştirmiştir (Aydoğan 1991).

1.1. Araştırmanın Amacı

Zaman içerisinde gelişmekte olan toplumlarda yaşam biçimlerine ilişkin kalıpların ve kararların değişime uğraması aile yapısını da değiştirmiştir. Aynı zamanda aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimi konuları hakkında ve bireylerin tutum ve davranışlarında farklılaşma olmuştur. Ailede kaynak kullanımı ve yönetimi davranışlarının ortaya çıkarılması aile refahının sağlanmasına ilişkin çıkabilecek problemleri en aza indirmeye yardımcı olacaktır.

Bu araştırmanın amacı; Mersin ili Mezitli beldesinde yaşayan eğitim düzeyleri farklı, çalışan ve çalışmayan evli kadınların ailede kaynak kullanımına ve yönetimine ilişkin davranışlarını saptamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için;

- Kadınların eğitim düzeyleri,

- Kadınların çalışma durumları,
- Aile içi kaynaklarına sahip olma durumları ve
- Kaynak kullanımı ve yönetimi ile ilgili davranışları saptanmış ve çalışma durumlarının kaynak kullanımı ve yönetiminde etkili olup olmadığı araştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Toplumsal değişim süreci içinde bulunan toplumumuzda bu değişime ayak uydurmak zorunda olan kurumlarımızdan en önemlisi ailedir. Yaşam biçiminin, aile yapısının değişmesi ve eğitim düzeyinin yükselmesi kadının ve erkeğin ev yönetimine katılımını gerektirmektedir. Bu değişim ailede kaynak kullanımı ve yönetimi etkinliklerini etkilemiştir. Bu durum karşısında aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimi konusunda bilgi, beceri ve tutumların kazanılması ihtiyacı da artmıştır. Özellikle kadının çalışma yaşamına girmesi ailenin ekonomik kaynaklarını çoğaltmış; ancak birey olarak gelir, zaman ve fiziksel enerji tüketimini arttırmıştır.

Çalışan kadın anne, ev kadını rolleri ile beraber ev dışında çalışan kadın olarak taşıdığı sosyal rollerini de bir arada yürütmeye çalışmaktadır. Evdeki, işleri yüklenmede karı-kocanın üstlendiği ikili rol ailede gerilimlere neden olabilmekte ve aile ilişkilerini, ailenin devamlılığını etkileyen bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Ailenin devamlılığı aile fonksiyonlarının yerine getirilmesi ile mümkündür. Bu fonksiyonlardan biri de, aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimidir. Bireyin kaynakların niteliği, kaynaklardan yararlanma ilkeleri ve kaynakları çoğaltma ve arttırma yolları konularında bilgi, beceri ve davranışlara sahip olması gerekmektedir.

Bu araştırma aile kaynaklarının durumunu saptamak, kaynak kullanımına ilişkin ailelerin davranışlarını saptamak, çalışma durumunun aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimine ilişkin davranışlarını etkileyip etkilemediğini saptamak, bu konuda kadınlara, aile kaynaklarının yönetimi ile ilgili öneriler getirmek ve aile kaynakları kullanımı ve yönetimi konusunda bireylerin ihtiyaçlarını belirlemek bakımından önemlidir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın planlanması ve uygulanması sırasında karşılaşılan bir takım zorluklar araştırmaya bazı sınırlılıklar getirmiştir. Araştırmacının tespit edebildiği bu sınırlılıklar şunlardır:

- Araştırma sadece Mersin ili Mezitli Beldesi Fatih, Akdeniz ve Viranşehir Mahallelerinde bulunan evli kadınlar üzerinde yürütülmüştür.
- Araştırma kadınların aile kaynaklarının kullanımına ve yönetimine ilişkin davranışları belirlemek için geliştirilen ölçme aracıyla sınırlıdır.
- Bu araştırmada ailede kullanılan kaynaklardan sadece bireysel kaynaklar (para-gelir, zaman ve fiziksel enerji) incelenmiştir. Toplumsal ve teknolojik kaynaklar kapsam dışında bırakılmıştır.
- Araştırmaya alınan kadınların sayısı 360 olmasına rağmen kullanılabilir veri sayısı 330'a düşmüş ve bu sayı üzerinden istatistiksel işlemler yapılmıştır.

Bütün bu sınırlılıklara rağmen araştırma planlandığı şekilde tamamlanmıştır.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmada kabul edilen varsayımlar şunlardır:

Araştırmaya katılan kadınlardan vereceği bilgiler geçerli ve güvenilirlerdir.

Örneklem grubunu oluşturan kadınların anket formlarına verdiği yanıtlar gerçeği yansıtır.

Çalışan ve çalışmayan kadınların ailede kaynak kullanımı ve yönetimine ilişkin davranışları arasında farklılıklar vardır.

Kadınların aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimine ilişkin davranışlar görüşme yöntemiyle saptanabilir.

1.5. Terimlerin ve Kısaltmaların Tanımlanması

Aile: Evlenme, kan ya da evlat edinme bağlarıyla birbirine bağlanmış, aynı evde yaşayan, aynı geliri paylaşan, birbiriyle devamlı ilişki ve etkileşim altında olan, karı-koca, ana-baba, kız-oğul, kız kardeş-erkek kardeş gibi sosyal ilişkileri olan insanların oluşturduğu bir birliktir.

Kaynak: Birey ile ailenin ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılayan, amaçlara ulaşmasını kolaylaştıran unsurlardır. Ailede araç, gereç, malzeme ve paranın dışında kalan kaynakların büyük bir kısmı, doğrudan doğruya insana dayalı kaynaklardır.

Kaynak yönetimi: Belirlenen amaçlara ulaşabilmek için kaynakların en iyi şekilde kullanılmasına karar verilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesidir. Yönetim genel katı kurallar ve davranışlar yerine, bireyin yaşamına ait özel durumlara uyabilecek esnekliğe sahip çözümler bulma ve uygulama sürecidir.

A.E.S.: Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü

D.İ.E.: Devlet İstatistik Enstitüsü – Türkiye İstatistik Kurumu

A.A.K.: Aile Araştırma Kurumu

K.S.S.G.M.: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü

B.M.: Birleşmiş Milletler

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde kadın eğitiminin önemi, çalışan kadınların sorunları, aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimi ile ilgili temel kavramlar açıklanmış, aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimi ile ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Türkiye’de Kadın Eğitiminin Önemi

Kadınının eğitim düzeyi, kadının ev dışı alanlara özgü aktif bir kimliklenme sürecini engelleyerek konumunu önemsizleştirebilmektedir. Toplumda statü sahibi kadın, sosyo-kültürel, ekonomik ve kamusal alanlarda belirgin bir pozisyonuna sahip olabilmektedir. Bunu eğitim faktörü etkilemektedir.

Eğitimde cinsiyet ayrımı sorunu günümüzde yapılan çalışmalar çerçevesinde azalmıştır. 2000 yılında okuryazarlık oranı erkeklerde % 93.9’a kadınlarda %80.6’ya yükselmiştir. Kadın nüfusunun okuryazarlık oranı, erkek nüfusunun okuryazarlık oranından daha hızlı artmaktadır (DİE 2000a). Ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel durumuna göre, kız çocukları öğretim kurumlarından yararlanabilmekte ve ilköğretim dahil öğretim aşamalarında, kız çocukların oranında belirgin bir artış görülmektedir. Genel olarak eğitim düzeyinin yükselmesiyle kadınlar;

- Kendilerinin sorunlarını belirleme ve tanıma konusunda çaba gösterirler,
- Kendi sorunlarına çözüm arama yönünde aktif bir tutum geliştirirler,
- Özgüven duyguları gelişir,
- Toplumsal ve özellikle de ekonomik yaşamda aktif bir rol oynarlar,
- Huzurlu ve güvenli bir gelecek hedefleyen kalkınma süreçlerine uyum sağlarlar (Atay ve Yıldız 2004).

Kadınların eğitsel açıdan iyi bir düzeyi yakalamaları için; kadın ve aileye yönelik olarak, aile birliğinin devamı, aile üyelerinin sağlıklı gelişimi, aile içi

sorumluluk bilincinin arttırılması, ailelerin sosyo-kültürel çevreye uyumlarının sağlanması amacıyla örgün ve yaygın eğitim faaliyetleri büyük önem taşımaktadır.

Düşük eğitim düzeyi, kadının toplumsal statüsünün de düşük olmasına, erken yaşta yapılan evliliklere ve dolayısıyla yüksek doğurganlık oranları gibi sonuçlara yol açabilmektedir.

2.2. Çalışan Kadınların Sorunları

Türkiye’de yetişkin erkek nüfusun işgücüne katılma oranı, kadın nüfusun işgücüne katılma oranından daha yüksektir. İki cinsiyetin işgücüne katılma oranları arasındaki fark, son on yılda azalma eğilimi göstermektedir.

1980–2000 döneminde, erkeklerin işgücüne katılma oranı “25–44” yaş grubunda genelde aynı düzeyde seyretmekte iken, 45 yaşından büyük erkeklerin işgücüne katılma oranında yaş ilerledikçe azalma gerçekleşmiştir. Kadınların 25 yaşından sonra işgücüne katılma oranının azalması sonucu kadın ve erkeklerin işgücüne katılma oranları arasında farklılık artmaktadır. Kadınların evlendikten sonra veya çocuk sahibi olduktan sonra işgücünde ayrılmaları bu durumun nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Kadınların işgücüne katılma oranı 60 yaşından sonra azalmaktadır. Kadınların en çok istihdam edildikleri sektörler tarım, sanayi ve hizmet sektörleridir (DİE 2000a).

Kadınların giderek daha çok çalışma yaşamına katılması olumlu ve olumsuz yönler ortaya çıkarmıştır (Corrigan 1998, Kapız 2002). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizdeki kadınların ev dışında çalışmalarının önündeki en belirgin engel ailede yapılan işbölümüdür. Özellikle ekonomik yetersizlik nedeniyle iş hayatına atılan kadınlar hem ev kadını olarak, hem anne olarak karşılaştığı sorunlar yanında, olumsuz iş koşullarının ve toplumsal baskıların üzerlerinde bıraktığı olumsuz etkiler, geleneksel toplum yapımız içinde çalışan kadının çok yönlü sorumluluklar ve sorunlar altında kalmasına yol açmaktadır (İlkkaracan 1998, Cheal 2002).

Yasal düzenlemelerle çalışan kadınların korunması ve sorunlarının çözülmesi için gereken kolaylıklar temin edilmesine karşın yine de zaman zaman

kadınların hem ev hem işteki görevlerinin koşullarının ağır olduğu görülmekte ve sorunlarına bir türlü tam çözüm getirilememektedir (Dumon 1991, Bulutay 2000, Vural ve Çileroğlu 2002).

Kadının çalışması iki alanda sorunla karşılaşmasına neden olmaktadır.

2. 2. 1. İş yaşamında karşılaştıkları sorunlar: Kadının çalışması bir yandan kadına sağladığı faydalar beraberinde, diğer yandan çalışma yaşamında karşılaştığı sorunlar ve eşitliksizliklerle gündeme gelmektedir. Toplum kadından öncelikli olarak gerekli sorumluluklarını yapmasını beklerken, çalışma yaşamı ve kariyeri ikinci planda kalmaktadır. Çalışan kadın işinde başarılı olmaya çalışırken aynı zamanda en iyi şekilde ev kadınlığı ve annelik rollerini yürütme çabasıdır. Bu nedenle çalışan kadın iş ve ev hayatını dengelemek zorundadır (Efe 2006).

Her şeyden önce kadının çalışması kadın için ekonomik bağımsızlık anlamı taşımakta, onun toplumdaki ve ailedeki rolünü değiştiren bir sonuç doğurmaktadır. Başlıca karşılaştığı sorunlar: eğitim ve mesleki eğitimde, iş bulma ve yükselmede, sosyal haklarını aramaktadır (Budak ve Ark. 1991, Aytaç 2000, Taş ve Ark. 2005).

2. 2. 2. Aile yaşamında karşılaştıkları sorunlar: Çalışma yaşamı kadına ekonomik bağımsızlık ve toplumsal değer artışı başta olmak üzere pek çok avantaj sağlamaktadır. Ancak diğer taraftan da geleneksel değer ve tutumlar çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Nitekim günümüzde çalışma yaşamı ile aile yaşamı arasında kalan kadın, iki önemli rolünün gereklerini tam anlamıyla yerine getirmeye çalışırken, bir ikilemde kalmakta ve bu ikilemin kadının aşırı rol yüklenmesine yol açtığı görülmektedir. Başlıca karşılaştığı sorunlar: iş-aile çatışmasından doğan rol çatışması, ev işleri ve çocuk bakımındır (Altan ve Ersöz 1994, Aytaç 1999).

2.3. Aile Kaynaklarının Kullanımı ve Yönetimi

Günümüz şartlarında ideal ve kaliteli aile yaşamını yakalayabilmesi ve çocuklarını iyi yetiştirebilmesi için ailenin kabul edilebilir yaşam standardına ulaşması ve aile bireylerinin refahlarına ilişkin engellerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Refah; en genel anlamıyla toplumdaki tüm bireylerin ekonomik güvenceye sahip olmaları, kendilerini değerli hissetmeleri, çevreleriyle iyi ilişkiler sürdürebilmeleri ve yaşamlarını etkileyebilecek kararlara katılabilmeleridir. Refah; bireylerin materyal ve materyal olmayan kaynaklardan ve içinde yaşadıkları toplumsal sistemden duydukları tatmini ve mutluluğu ifade etmektedir (Özmete 2004). Refah iki genel kategori içinde ele alınabilir. Bunlar;

- Aile kaynaklarının verimli yönetimi ile ilişkili olan ekonomik ve fiziksel refah (nesnel refah)
- Aile bireyleri arasındaki ilişkileri ve her aile üyesinin bireysel ve entelektüel gelişimini içeren sosyal ve psikolojik refah (özel refah)'tır (Brown 1993).

Ailede bireylerin istek ve ihtiyaçlarının karşılanabilmesi, nesnel ve özel refahlarının sağlanabilmesi için aile kaynaklarının iyi bir şekilde yönetilmesi önemlidir (Özmete 2004).

2.3.1. Kaynak Tanımı ve Özellikleri

Kaynak; birey ile ailenin ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılayan, amaçlara ulaşmasını kolaylaştıran unsurlardır. Ailede araç, gereç, malzeme ve paranın dışında kalan kaynakların büyük bir kısmı, doğrudan doğruya insana dayalı kaynaklardır (A.E.S. 1995).

Birey ve aile yönünden kaynakların; *artabilirlik- azabilirlik, yararlılık, ulaşılabilirlik, değiştirilebilirlik ve yönetilebilirlik* özelliklerine sahip olması gerekir.

Artabilirlik-Azabilirlik: Kaynakların bir kısmı kullanıldıkça tükenirken bazıları kullanıldıkça artmaktadır. Bireyin sahip olduğu insansal kaynaklar (bilgi,

beceri vb.) kullanıldıkça artar, ekonomik ve çevresel kaynaklar ise kullanıldıkça azalır (Nazik 2002, Deacon ve Firebaugh 1988).

Yararlılık: Kaynaklara ihtiyaç duyulduğu zamanda ve istenilen miktarda ulaşabilmektir. Yararlılık, kaynakların kullanımı ve yönetimi bireyin bilgisine ve karar verme kabiliyetine bağlıdır. Birey kaynağa sahip olabilir. Ancak nasıl ve hangi amaçla kullanacağını bilmeyebilir. Bu durumda kaynak birey için yararlı olamaz (Goldsmith 2000, Nazik 2002).

Ulaşılabilirlik (Kolayca Bulunabilme): Kaynaklar gerek duyulduğu yerde olduklarında ulaşılabilir olurlar. Bireyin çevresindeki kaynakların neler olduğunun farkında olmasını gerektirir (Nazik 2002).

Değiştirilebilme (Birbirinin Yerini Tutma): Mübadele edilebilmesidir. Bir kaynağın bedelinin bir başka kaynak ile ödenmesidir. Ancak kaynaklar birbirinin yerini tam olarak tutamazlar. Zaman ile para ya da para ile bilgi birbirinin yerine kullanmak olanaksız ancak birbiri ile değiştirmek mümkün olabilmektedir (A.E.S. 1995, Nazik 2002).

Yönetilebilme: Kullanılacak kaynakların seçimi ve amaçlara ulaşabilmek için gerekli planlamalar çerçevesinde yapılan yönetsel faaliyetlerdir. Bir kaynağı diğer bir kaynağa çevirmek ve bir kaynaktan başka bir kaynak yaratarak yönetim yoluyla kaynaklar geliştirilebilir (Baykan ve Ark. 2002, Nazik 2002).

Kaynaklar çeşitli şekillerde gruplandırılabilir.

Bunlardan birinde kaynaklar;

- İnsansal ve insansal olmayan kaynaklar
- Ekonomik ve ekonomik olmayan kaynaklar
- Aile sistemi ve çevresindeki kaynaklar olarak gruplandırılmaktadır (Goldsmith 2000, Nazik 2002).

Bir başka gruplandırmada;

- İnsansal kaynaklar (Beceri ve yetenekler, davranışlar, bilgi ve enerji)
 - Materyal kaynaklar (Zaman, para, mallar ve toplumsal olanaklar)
- şeklinde yapılabilmektedir (Deacon ve Firebaugh 1988).

Diğer bir gruplandırma ise şöyledir;

- Bireysel Kaynaklar: Zaman, Enerji, Bilgi, Beceri, Para
- Teknolojik Kaynaklar: Araç, Gereç, Materyal
- Toplum Kaynakları: Sergi, Gösteri, Konferans, Kitaplık, Park, Rehberlik ve Danışma Büroları

2.3.1.1. Bireysel Kaynaklar

Zaman, enerji, bilgi, beceri ve para bireysel kaynaklardır.

Bilgi: İnsana kişileri, nesneleri, konuları, olayları ve benzerlerini tanıtmaya yarayan gerçeklerdir. Ev ve aile yaşamıyla ilgili tüm bilgiler hakkında gerekli ve yeterli bilgiye sahip olmak ev yönetim işlerinin düzenli, güvenli ve yürütülmesi için gereklidir. Ev ve aile yaşamı ile ilgili alanlarda yeterli bilgiye sahip olmamak yapılan işten alınan hazzı ve başarıyı sınırlar (Baykan ve Ark. 2002).

Beceri; Bireyin kazandığı bilgileri en kısa sürede, kolaylıkla ve nitelikli bir şekilde birey tarafından yapılabilmesidir. Sorumlu bir bireyin beceri sahibi olması, bireysel ve teknolojik kaynakların iyi kullanılmasını etkiler. Ev ve aile hayatının her aşamasında yapılacak iş ile ilgili beceri sahibi olabilmek temel ilkelerdendir (Güngen ve Ark. 2000, Goldsmith 2000).

Zaman; Bir eylemin içinde geçtiği, geçeceği ya da geçmekte olduğu süredir veya bir işe ayrılmış saatlerdir. Tasarruf edilemez, kiralanamaz, depolanamaz, satın alınamaz bu özelliğinden dolayı en ucuz kaynak olma özelliğine sahiptir (Aydeniz 1997, Ardahan 1998).

Zaman dünden gelip yarına giden bir akıştır. Bu akış tek yönlüdür, geri döndürülemez. Bu bakımdan değerli ve denetlenemeyen bir kaynaktır (Usta 2001, Akyüz 2000).

Her şeyin çok üretilip, tüketildiği toplumda bireyler zaman kıtlığı yaşamaktadır. Ancak yapılacak olan işler için gerekli olmayanların tümü ya da bir kısmı göz ardı edilerek zaman harcama azaltılabilmektedir. Bu şekilde zamanın verimli kullanılması ailede bireyin kendisine, çalışma hayatına, sosyal hayatına dinlenme ve eğlencesine, biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasına ayırdığı zaman açısından denge sağlayabilmektedir. Ailenin tüketim fonksiyonları dikkate alındığında harcama kalemleri arasında zaman kavramı önemli bir yere sahiptir (Dumazedier 1991, Rochat 1994, Scoot 1995, Türkel 1996).

Enerji; Enerji, iş yapabilme gücüdür. Enerji birimi kaloridir. Enerji metabolizmasının kalori tüketimi yani vücuttaki yiyeceklerin oksidasyonu kişiye iş kapasitesi sağlar. Ancak kasların aşırı derecede zorlanması vücudun iş yapabilme kapasitesini geçici veya sürekli aksatabilir (Gönen 1996). Bu nedenle ev ile ilgili işlerin yapılmasında kullanılan enerjinin miktarı iş kolaylaştırıcı yöntemlerden yararlanarak azaltılabilir (Kalınkara 1994, Kalınkara ve Salman 1996).

Enerjinin yanı sıra fizyolojik durum, tutumlar, ilgiler ve beceriler iş kapasitesini etkiler. Aile yaşamının devamı açısından ev işleri büyük önem taşır. Bu işlerin yapılmasında işin ağırlığına bağlı olarak farklı değerlerde fiziksel kapasite ve zihinsel yetenek gibi vücut tarafından bazı faaliyetler gerçekleştirilir. Enerjinin kullanımı sıkı sıkıya zaman yönetimine bağlıdır. Eğer zaman planlanmış ve etkin bir şekilde kullanılmışsa, buna bağlı olarak enerji de en iyi şekilde kullanılmış ve korunmuş olur (Şafak ve Terzioğlu 1987).

Para; Toplumların değer ölçüsü ve değişim aracıdır. Mal ve hizmetlerin değerini belirleyen para, toplumun tüm bireyleri tarafından kabul edilen bir birimdir. Para kıymet belirleme, değişim yapma ve artırım yapma fonksiyonlarına sahiptir (Türkay ve Alkin 2001, Ersöz 2003).

Ekonomik faaliyetlerden olan gelir, tasarruf ve borçlanma, tüketim eğilimleri ve kapasiteleri ailenin hayati elementlerindendir. Tüketim eğilimi açısından aile,

bireylerinin ihtiyaç ve isteklerini karşılamada önemli yere sahip olan paranın finanssal amaçlar için verimli kullanılması temel şarttır (Hawkins ve Ark. 1992, Whittle 2003).

Aile bireylerinin yararına olacak şekilde bireysel kontroller yapılmadan isteklere dayalı bireysel ihtiyaçların giderilmesi ile giderler, gelir ile karşılanamaz duruma gelebilir (Ersoy 1997, Surlu 2003).

2.3.1.2. Teknolojik Kaynaklar

Gelişen bilim ve teknoloji ev ve aile yaşamına yenilik ve kolaylık getirmiştir. Bugün ev yönetimi etkinlikleri çeşitli ev araç ve gereçleri daha kısa sürede az enerji kullanarak yapılabilmektedir. Yiyecek, tekstil, kimya ve birçok endüstri alanındaki gelişmeler ailenin sahip olduğu zaman ve enerji gibi önemli kaynaklarının verimli kullanılmasına yardımcı olmaktadır.

2.3.1.3. Toplumsal Kaynaklar

Ailenin toplumsal kaynakları, bireylerin öğretimde bulunmasına, kendi kapasite ve yeterliliklerinin artırılmasına yardımcı olan kaynaklardır. Ayrıca bireyi gözlem yapmaya, başkalarına katılmaya, sahip olduğu rolleri yerine getirmeye, kendi düşünce ve davranışlarını yargılamaya yönlendirir. Bu kaynakların bazıları kütüphaneler, konferanslar, paneller, sergiler, eğitim kursları, tüketici danışma büroları, parklar, spor tesisleridir. Ancak bunlardan kentsel ve kırsal alanlarda aynı oranda yararlanma olanağı sağlanamamaktadır (Deacon ve Firebaugh 1988, Güngen ve Ark. 2002).

Ailenin kaynak yönetiminde temel amacı, ailenin sahip olduğu kaynakların farkına varması ve onlardan maksimum fayda sağlamasıdır.

2.3.2. Kaynak Kullanımdaki İlkeler

Ailelerin bugün içinde bulundukları ekonomik, sosyal ve kültürel düzeyi yaşam düzeyini, ulaşmak istediği düzey yaşam standardını gösterir. Her ailenin amacı daha iyi bir yaşam standardına ulaşmaktır. Bunun için var olan kaynakların verimli kullanılması, daha çok kaynağa sahip olmak için de çaba gösterilmesi ve çalışma yöntemlerinin basitleştirilmesi gerekir. Bu nedenle kaynak kullanımında dikkat edilmesi gereken bazı ilkeler vardır. Bunlar:

- Bireylerin öncelikli ihtiyaçlarını saptamak,
- Ulaşılmak istenilen amaçları belirlemek,
- Kaynaklar hakkında gerekli ve yeterli bilgi ve beceriye sahip olmak,
- Ulaşılmak istenen amaçlara kaynakları israf etmeden ulaşmak,
- Kaynakları özelliklerine göre kullanarak yararlılıklarını arttırmak,
- Gizli kalmış kaynakların farkına varmak ve bunu değerlendirmek,
- Elde bulunan, mevcut kaynakları korumak,
- Kaynaklar arasında dengeli seçim yapmak,
- Kaynaklar yetersiz olduğunda insansal kaynaklar gibi kullanıldıkça artan kaynakları göz önünde bulundurmak,
- Kaynak kullanımını belirleyen yenilikleri takip etmektir (Nazik 2002, Baykan ve Ark. 2002).

2.3.3. Kaynakların Yönetimsel Süreçleri

Kaynak yönetimi, Belirlenen amaçlara ulaşabilmek için kaynakların en iyi şekilde kullanılmasına karar verilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesidir. Yönetim genel katı kurallar ve davranışlar yerine, bireyin yaşamına ait özel durumlara uyabilecek esnekliğe sahip çözümler bulma ve uygulama sürecidir (Deacon ve Firebaugh 1988, Nazik 2002).

Bu süreç kaynakların kullanımı ile ilgili karar vermeyi, planlamayı, uygulamayı ve kontrol ile değerlendirmeyi kapsamaktadır. Bunlar kendi içinde aşamalılık gösteren, birbirleri ile ilişkileri olan ve birbirlerini tamamlayan bir bütünün parçaları olmasından dolayı sistem yaklaşımı içinde incelenebilir.

2.3.3.1. Girdiler

Ailede kaynak yönetimi sistemini başlatan amaçlar, değerler ve isteklerdir. Kaynaklar, bireye ait özellikler (bilgi, beceri, yetenek vs.) ekonomik imkanlar ve sosyal grup ya da kurumlar sistemin girdilerini oluşturup yönetimsel faaliyetlere yön verirler (Deacon ve Firebaugh 1988, Goldsmith 2000).

2.3.3.2. İşlem

Yönetimsel sürecin temelini işlem aşaması oluşturur. Girdilerin istenilen sonuçlara ulaşmasında hedefleri karşılamaya yönelik analizleridir. İşlem karar verme, planlama, organize etme, uygulama, kontrol etme ve değerlendirme basamaklarını kapsar.

Karar verme: Alternatifler arasından seçim yapma ve değerlendirme sürecidir. Bu basamak bireyin bir faaliyet hakkında çeşitli olasılıklar arasından birini seçmesi ya da seçmemesidir. Karar verme süreci,

- Bir problemin ortaya çıkması yani bir kararın alınması gerekliliğinin fark edilmesi,

- Problemin belirlenmesi,

- Çözüm yollarının incelenmesi ve değerlendirilmesi

- Alternatifler arasından seçim yapılması ve kararın verilmesinden oluşur (Nazik 2002, Baykan ve Ark. 2002).

Planlama: Geleceğe yönelik ve gerçeklere dayalı olan belirtilen süre içinde amaca ulaşmayı sağlayacak faaliyetleri saptamak, değerlere ve standartlara uygun faaliyetlerin yapım sırasını belirlemektir. Yapılacak plan uygulanabilir, değişiklikler yapmaya fırsat verecek esneklikte ve tüm ayrıntıları içermelidir. Plan yapmak hedefleri gerçekleştirmede, kaynakların verimli kullanımını sağlamada, gelecek hakkındaki belirsizlikleri ortadan kaldırmada, uygulama için gerekli hazırlıkları yapmada yararları bulunmaktadır (Deacon ve Firebaugh 1988, Baykan ve Ark. 2002).

Organize etme: Faaliyetlerin uyum içinde ve etkili yapılması için gruplandırılması ve bireylere dağıtımının yapılmasıdır. Faaliyetler için gerekli ortam sağlanmalı, görevler tanımlanmalı, beklentiler açıkça belirtilmeli ve gerekli yerlerde karar alma hakkını uygulayıcılar kullanabilmelidirler (Gönen 1986, Deacon ve Firebaugh 1988).

Uygulama ve Kontrol etme: Kaynakların en iyi şekilde değerlendirilerek plan doğrultusunda faaliyete dönüştürülmesi ve plana uygunlukları bakımından standartlarda ayarlama yapmaktır. Faaliyetin uygulanması, plana uygun yapıp yapılmadığının kontrol etme, gerekirse düzeltmeler yapma ve faaliyetlerin yapımının kolaylaştırılması için olanaklar sağlamak gerekir. Yönetimsel faaliyetleri yürüten bireyin etkinliği bu basamakta oldukça fazladır. Hedeften

uzaklaşıldığı takdirde planda gerekli düzeltmeler yapılması gerekir (Güngen ve Ark. 2002, Baykan ve Ark. 2002).

Değerlendirme: Yönetimsel sürecin son basamağıdır. Değerlendirme ile yapılan planla hedeflere ne kadar ulaşıldığını görmek ve ilerideki yönetim süreçlerinin daha iyi olmasını sağlamak için hataları düzeltmek, yeni görüşler kazanmak ve kendini geliştirmek bakımından gerekli ve önemlidir. Değerlendirmede başarılı olan bir uygulamaların süreklilik kazanması sağlanabilir (Goldsmith 2000, Baykan ve Ark. 2002).

2.3.3.3. Çıktılar

Yönetim sistemi girdilerinin işlem sürecinden sonra ortaya çıkan sonuçlarıdır. Bunlar isteklerin karşılanması ve kaynakların amaca ulaşmadaki yararlılığıdır. Tüm bunların sonucunda ailenin istediği yaşam düzeyine ulaşması kazancını gösterir. Eğer ulaşılan yaşam düzeyi doyurucu değil ise amaçlar ve kaynaklar tekrar gözden geçirilip, faaliyetler tekrar düzenlenir. Bu durum sürecin tekrarlanması yani geribildirimdir (Nazik 2002).

Tüm bu yönetim sisteminin etkili bir şekilde sürdürülebilmesi için bireylerin aktif katılımı önemlidir. Aile bireylerinin bilgi, beceri ve yeteneklerinin ailenin ortak amaçları doğrultusunda gelişmesi ile bireyler arasında iyi bir iletişim, işbirliği, sorumluluk ve yardımlaşma bilinci gelişir.

2.4. Aile Kaynakları Yönetiminde Rol, Sorumluluk ve İş Bölümü

Aile, belirli amaçları ve görevleri ve birbirleriyle olan ilişkileri olan sosyal bir bütünün oluşturduğu yapılandırma. Bu bütünü meydana getiren unsurların ayrışması *iş bölümünü*, bu unsurların birbirleriyle olan ilişkilerinde beklenen davranış biçimlerini ise *sosyal rol* oluşturur. Dolayısıyla sosyal roller, iş bölümünün bir

sonucu olmaktadır. İş bölümü, ailenin bütünlüğünü meydana getiren unsurlardır. Rol, bireylerle ilişkide yüz yüze geldiğimiz olgudur, onun gerisinde iş bölümü yatmaktadır. İş bölümü, sosyal sistemi meydana getiren aynı amaca yönelik olan fakat farklı görev, yetki ve sorumluluklar sonucudur (Gönen ve Özmete1998, Mintz 2004, Smith, 2004).

Ailenin arzu edilen yaşam düzeyine ulaşabilmesi kaynak yönetimini gerektirir. Ailenin yönetim sürecini başarıyla gerçekleştirebilmesi için bulunduğu durumun analiz ve sentezini yapması, yönetsel işlerin yapılma metotlarının kavranması ve geliştirilmesi, ayrıca temel yönetsel sorumluluklarının yerine getirilmesi gerekir.

Ailedeki bu yönetsel sorumluluklar şunlardır:

- Aile amaçlarının belirlenmesi ve buna bağlı yaşam felsefesi oluşturulması,
- Aile bireylerinin kişisel gelişimlerinin sağlanması,
- Ailenin ekonomik kaynaklarının çeşitli ihtiyaçları karşılayacak şekilde planlanması,
- Aile bireylerinin zaman ve enerjilerinin gerekli işlerin yapılmasını sağlayacak şekilde planlanması,
- Ailenin ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin kaynaklara en uygun şekilde planlanması,
- Evin genel işleyişinin, bakım ve korumasının planlanması ve kontrolünün yapılması,
- Aile bireylerinin sağlık, eğitim ve sosyal gelişimlerinin planlanması ve kontrol edilmesidir.

Bütün bu sorumlulukların kadın tarafından gerçekleştirilmesi düşüncesi yaygındır. Ayrıca bu sorumluluklar, rolleri de beraberinde getirmiştir. Roller ailede, okulda veya işyerinde öğrenilen ve sosyalleşme sürecinin bir parçasıdır. Aile

yaşamının devamı için yerine getirmesi gereken beslenme, bireysel bakım-gelişim, evin temizliği, aile gelirinin planlanması ve kullanılması, aile içi ilişkilerin ve çevreyle olan ilişkilerin düzenlenmesi gibi sorumluluklar geleneksel yaklaşıma göre; kadına toplumsal rollerine ait kavramlaştırmaların (annelik, kadınlık, kendini eşine, çocuklarına ve eve adama) etkisinde kalarak bütün bu faaliyetlerin gerçekleşmesi sorumluluğu yüklenmiştir. Erkekler ise, fiziksel güç gerektiren işleri yapması ve ailenin güvenliğini sağlaması, ailede ve toplumda egemenliğinin belirleyicisiyken bu durum giderek değişmiştir (Sayın 1991, Koray ve Ark. 1999, Koray 2000, Ruka 2004).

Kadınların ve erkeklerin aile içindeki geleneksel rolleri çalışma yaşamına girmeleriyle ortak gelire olan katkısı önemli ölçüde artmış, erkeğin katkısı ise göreceli olarak azalmıştır. Ayrıca sorumluluk paylaşımında geleneksel model cinsiyet eşitliğine dayanan bir görünüm kazanmıştır. Kadın için işyerinde başlayan işbölümü, etkisini ev yaşamında da hissettirerek ev işlerinde ve çocukların bakımı konusunda sorumluluğu erkek ile paylaşmaya başlamıştır. Bu da kadının sadece ev kadını değil, çalışan kadın rolünü de beraberinde getirmiştir. (Pur ve Ark. 1998, Leonard 2003).

Modern yaklaşıma göre; ailenin refah ve mutluluğu için aile bireylerinin üstlendikleri rollere bağlı olarak yaş ve yetenekleri oranında sorumluluk almaları en idealidir. Sorumluluk paylaşımının yani iş bölümünün temel ilkesi; bireyin bilgi birikimi, yetenekleri, istekleri, fiziksel güç ve zaman gibi özelliklerinin ölçüt olarak alınmasıdır. Böylece ailede oluşabilecek aksaklıkların düzeltilmesinde, aile bireyleri arasında olumlu ilişkilerin kurulması ve dayanışmanın sağlanmasıyla sağlıklı ve etkili iletişim sağlanabilir (Nye ve Berardo 1973, Baykan ve Ark. 2002).

Aile bireylerinin ilişkilerini rol dağılımı, görevlerin paylaşımı ve iş bölümü sınırları gibi faktörler etkilemektedir. Çünkü iş bölümü karşılıklı olumlu etkileşimi gerektirir. Aile yaşamının vazgeçilmez görevleri olan temel ihtiyaçlar ile gelişimsel ihtiyaçlarının tam olarak karşılanması iş bölümü yardımıyla gerçekleştirilebilir.

2.5. Aile Kaynaklarının Kullanımı Ve Yönetimi ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Ülkemizde doğrudan aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimine ilişkin yapılmış detaylı ve fazla sayıda araştırmalara rastlanmamıştır. Ancak ailede yönetim ve iş bölümü konularına değinen bazı araştırmalar bulunmaktadır. Yabancı yayınlarda ise, aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimi, evliliğe ait roller, ev işleri, ev içi paylaşımlar ve aile üyelerinin evdeki etkinlikleri gibi konularda yapılmış daha fazla araştırmalar bulunmuştur.

Aile üyelerinin ve kadının aile içindeki rol ve statüsü, sorumlulukları, ailenin zaman, enerji ve para kaynaklarını kullanma etkinlikleri, kadının çalışma ve çalışmama durumunun aileye etkisi ile ilgili yapılmış olan ve araştırmacının ulaşabildiği Türkiye’de ve yabancı ülkelerde yapılan araştırmalar bu bölümde tarih sırasına göre özetlenmiştir.

Çulpan’ın (1977) Boğaziçi, Ortadoğu ve Hacettepe Üniversitelerinde okuyan kız ve erkek öğrenciler arasından seçilen bin gencin evlilik rollerine ilişkin tutumlarını incelemek amacıyla yaptığı araştırmada, aile kaynaklarından gelirin kullanımı açısından gençlerin % 68,0’nın yiyecek ve giyecek alışverişini ve bütçenin ayarlanması işini ileride eşleriyle birlikte yapmayı planladıklarını bulmuştur.

Gençlerin % 52,0’si kendi ailelerinde yiyecek alışverişini annelerinin yaptığını, % 54,0’ü da boya, badana işini erkeklerle birlikte yapmayı istediklerini, erkeklerin % 64,0’ü çocuk bakımının kadının işi olduğunu söylemişlerdir. Kız öğrencilerin % 51,0’i temizlik işini dışarıdan biriyle paylaşmayı isterken, erkek öğrencilerin % 68,0’i temizliği kadının işi olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Terzioğlu (1978) Malatya’da kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan 846 ailede, ailelerin yönetsel yapısını ve kadının yönetimdeki etkinliğini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada kadının eğitim düzeyi arttıkça kararlara katılım oranının da arttığı ancak ekonomik kararlarda erkeğin etkinliğinin daha fazla olduğu bulunmuştur. Ailede iş bölümünün eğitim düzeyi, evlilik süresi ve bölgesellikle bağlantılı olduğu,

ev kadınlarının ev işlerinde yararlandığı bilgi kaynaklarının çoğunlukla komşular, akrabalar, arkadaşlar olarak belirtildiği saptanmıştır.

Araştırmada geleneksel olarak kadın işleri diye nitelendirilen, yemek yapma, çamaşır yıkama, ütü yapma, ev temizliği, bebek bakımı gibi tamamen ev içine yönelik işlerin %79,1'i ile %63,4 arasındaki oranlarda kadınlar ve kız çocukları tarafından yapılmakta olduğu, alışveriş, taksit yatırma gibi ev dışındaki işlerin %71,9 oranında erkekler tarafından yapıldığı ve cinsiyete dayalı iş bölümünün bulunduğu saptanmıştır.

Nickols ve Metzen (1978) eşlerin ev işlerine harcadıkları zamana, kadının çalışma durumunun, aile büyüklüğünün ve erkeğin işinin etkisini saptamak için yaptıkları ve 1156 aile üzerinde yürüttükleri araştırmada, kadının ev işlerine harcadığı zamanı sınırlayan en önemli faktörün dışarıda çalışma süresi olduğunu, aile büyüklüğünün ise ev ile ilgili işlere harcanan zamanı arttırdığını bulmuşlardır. Ev işlerine katılanların % 33,2'sinin haftada 40 saat ya da daha fazla, % 26,8'inin 20-29 saat zaman harcadıklarını belirlemişlerdir.

Wheeler ve Arvey'in (1981) Amerika Birleşik Devletlerinde 68 çift üzerinde ailede rol dağılımı ve gelirin yönetimi konusunda yaptıkları araştırmada, ailelerin gelir yönetiminde ne kadın ne de erkeğin daha etkin bir rolü olmadığını faturaların ödenmesi, bütçe yapma gibi konularda karar vermenin aile içinde eşlerin en fazla paylaştıkları sorumluluklar olduğunu saptamışlardır. Ayrıca çalışan kadınların ev işleri için harcadığı zamanın azaldığını ve bu azalmanın kocalarının ev işlerini paylaşması ile ilgili olmadığını, kadınların ev işleri ile ilgili standartları azaltmasının, dışarıdan bir yardımcı almasının veya yaşça büyük çocuklara sorumluluk vermesinin bir sonucu olduğunu belirtmişlerdir.

Nickols ve Fox (1983) iki ebeveynli ve iki çocuklu 1639 aile üzerinde yaptıkları araştırmada kadının ev ile ilgili işlerde çalışma zamanının azalmasının kadının dışarıda çalışmasıyla ilgili olduğunu, çalışan kadınların yiyecek hazırlamaya fazla zaman ayıramadıklarını belirlemişlerdir.

Rexroat ve Shehan (1987) ailenin yaşam dönemlerine göre eşlerin ev işlerine harcadıkları zamanı belirlemek için Michigan’da 809 evli çift üzerinde yaptıkları araştırmada ailenin yaşam dönemlerinin kadın ile erkeğin ev ile ilgili işlere harcadıkları zamana etki ettiğini saptamışlardır. Kadınların ailenin başlangıç döneminde ev işlerine ayırdıkları zamanın emeklilik döneminden daha az olduğu, çalışan kadınların çalışmayanlara göre haftada 19,6 saat daha az zaman harcadıkları, aynı zamanda eğitim düzeyi yüksek olan ve sağlık durumu elverişsiz olanların da ev işlerine daha az zaman harcadıkları saptanmıştır.

Bener (1989) Ankara ilindeki farklı sosyoekonomik özelliklere sahip 500 kadını kapsayan araştırmada, aile kaynaklarından zaman ve paranın kullanımı konusunu incelemiş ve ev işlerinden yemek hazırlama, çocuk bakımı ve bulaşık yıkamanın her gün, evin temizlik ve bakımı, çamaşır yıkama, ütü ve alışverişin haftada bir yapıldığını belirlemiştir. Kadınların ev işlerini yürütmede birinci derecede ücretli yardımcılardan, daha sonra yakınlarından ve eşlerinden yardım aldıklarını, aile gelirini yönetme işini çoğunlukla eşleri ile birlikte yaptıklarını, evlilik yılı fazla olan ve çalışan kadınların gelir yönetiminde daha etkin olduklarını saptanmıştır.

Çalışan kadınların % 69,2’sinin harcamalarını eşleri ile birlikte planladıklarını, kadınların % 28,3’ünün tasarruflarını gayrimenkul satın alarak, %27,8’inin altın alarak değerlendirdiklerini ve % 88,9’unun paralarının yetersizliğinden dolayı tasarruf yapamadıklarını saptamıştır.

Yardımcı (1989) Ankara ili Sincan ilçesinde yaşayan ev kadınlarının ev işlerine harcadıkları zaman ve enerji harcamasına etki eden faktörleri saptamak amacıyla yaptığı araştırmasında, ev kadınlarının ev işlerine uyku ve oturma hariç günde 8 saat 45 dakika, haftada ortalama 62 saat 32 dakika harcadığını saptamıştır.

Karahan ve Bener (1993) Bolu SSK Hastanesinde çalışan 52 evli hemşire üzerinde yaptıkları araştırmada, ev yönetimi açısından hemşirelerin % 52,3’ü ev işlerinde yardım aldıkları ve yardım edenler içinde eşlerin ilk sırada olduğu saptanmıştır. Hemşirelerin çalışıyor olmaları nedeniyle ev ortamında sorun

yaşamakta oldukları ve bu sorunların kendilerine, eşlerine, çocuklarına ve ev işlerine yönelik sorunlar olduğu bulunmuştur.

Ekşi (1993) tarafından bireylerin evlilik kurumunun kurulma amaçları konusundaki düşüncelerini saptamak için 100 kadın ve erkek üzerinde yapılan araştırmada kadınların % 93,0'ünün ve erkeklerin % 99,0'unun evliliği maddi ihtiyaçların sağlayacakları bir kurum olarak görmedikleri belirlenmiştir. Evliliklerin maddi ihtiyaçların karşılanması için yapılmadığı ortaya konmuştur.

Kocacık (1993) yaptığı araştırmada ailede en çok sözü geçen birey ve ailede değişim eğilimleri arasındaki ilişkileri saptamak amacıyla sanayide çalışan 313 aileyi incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre geçici geniş aileler ve ataerkil geniş ailelerde kararları verenin erkek olduğu belirlenirken, çekirdek ailede karar vermede tüm aile üyelerinin birlikte karar verme oranının en yüksek olduğu saptanmıştır. Ailelerde % 52,0 ile eşler arasında eşitlik yönünde, aile bağlarının ve akrabalarla yardımlaşmanın sıklığının azalması yönünde ve kız çocuklarının daha çok serbest olması yönünde değişim eğilimleri saptanmıştır.

Aile Araştırma Kurumu (1993) tarafından Türkiye genelinde 11 il merkezi, 22 ilçe merkezi ve 58 bucak/köy olmak üzere, toplam 91 yerleşim yerinde 6.156 hanede yürütülmüş olan ve ailelerin çocuk eğitime/yetiştirme tarzlarını saptamak amacıyla yapılan bir araştırmada, annelerin eşleriyle olan iş bölümü konusunda, ağırlıklı olarak paylaşımcı görüşten yana olduğu görülmektedir. Evlilikteki iş bölümü konusundaki görüşler, annenin çalışıp çalışmamasıyla da bağlantılıdır. Eğitim düzeyi yükseldikçe paylaşımcı eğiliminin arttığı saptanmıştır.

Şener (1994) ailelerin ev üretimi faaliyetleri ile ilgili davranış ve tercihlerini saptamak amacıyla Ankara ilinde yaşayan farklı sosyo-ekonomik özellikteki 180 aile üzerinde yürüttüğü araştırmasında, her üç sosyo-ekonomik düzeyde de evle ilgili bazı tamir işlerini (su tesisatının tamiri, ev araçlarına ilişkin küçük tamirleri) ev üretimi biçiminde gerçekleştiren ailelerin oranının yüksek olduğunu ancak sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe bu işleri ücret ödeyerek gerçekleştiren ailelerin oranının artmakta olduğunu saptamıştır.

Bayraktar (1995) çalışma durumları farklılık gösteren kadınların tüketim davranışlarını saptamak amacıyla yaptığı araştırmada, çalışan kadınların boş zamanlarında daha fazla kültürel faaliyetlerde (piknik veya benzeri geziler, gönüllü dernek faaliyetleri, sinema vb.) bulunmayı tercih ettikleri, çalışmayan kadınların ise ev merkezli sosyal faaliyetleri (arkadaş ve akrabalarla sohbet, tv izleme, eliş yapma) tercih ettikleri belirlenmiştir.

Ersoy ve Erkal (1996) Ankara ilinde Keçiören ve Yenimahalle semtlerinde yaşayan, farklı gelir gruplarındaki 690 birey üzerinde yaptıkları araştırmada, aile kaynaklarından gelirin kullanımında ailelerin % 41,5'inin eşleri ile birlikte harcama yaptığını ve ailelerin % 62,6'sı harcamalar için bir plan yaptığını belirtmişlerdir.

Hasta (1996) evli çiftlerde ev işi paylaşımı, ev işi paylaşımında hakkaniyet algısı ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi saptamak için 180 kadın ve onların eşlerini araştırma kapsamına almıştır. Çalışan kadınların eşlerinin yaptığı ev işi miktarının çalışmayan kadınların eşlerinden daha fazla olduğu, kadının eğitim düzeyi yükseldikçe eşinin yaptığı iş miktarının arttığı saptanmıştır.

Tokyürek (1997) kadınların ailelerindeki ev yönetim biçiminin saptanması, verilen ev yönetimi eğitiminin değerlendirilmesi konulu araştırmasında, kadınların ev işlerinde başarılı olmak için ihtiyaç duydukları kaynaklardan araç-gereç, beceri ve bilginin ilk üç sırada yer aldığı saptanmıştır. Bilgi ve beceriye ihtiyaç duydukları ev yönetimi konuları besinlerin yapısı ve özellikleri, yiyecek hazırlama ve pişirme teknikleri konularıdır.

İlkkaracan (1998) İstanbul ili Ümraniye ilçesinde 530 kadın üzerinde kentli kadınlar ve çalışma yaşamı konulu araştırmasında, ailedeki rol ve sorumluluk paylaşımı açısından kadınların üçte biri, ücretli çalışmanın aile içinde daha çok söz sahibi olmalarını sağladığına veya sağlayacağına inanırlarken, üçte ikisi böyle bir ilişki olmadığını düşünmektedir.

Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (1999) tarafından Çalışmaya Hazır İşgücü Olarak Kentli Kadın ve Değişimi adlı araştırma,

1054 işsiz kadın ve 146 ev kadını üzerinde yapılmıştır. İşsiz kadınların % 57,3'ü boş zamanlarında elişi yapmaktadır. Diğer boş zaman değerlendirme faaliyetleri ise, kitap okuma (% 16,6), ev işi yapma (% 15,6), çocuk bakma (% 13,0) ve gezmeye gitme (% 12,7) olarak saptanmıştır.

Nazik, Demirel ve Arlı (1999) tarafından Ankara'nın Keçiören, Dikmen, Gazi Mahallesi ve Yıldız semtlerinde yaşayan evli 142 kadın üzerinde kadınların kişisel bakım, dinlenme ve serbest zaman faaliyetlerine harcadıkları süreleri saptamak amacıyla yaptıkları araştırmada; bu faaliyetlere çalışan kadınların çalışmayan kadınlardan daha az zaman harcadığı ve ailenin geliri arttıkça kadınların mutfak faaliyetlerine, çamaşır yıkamaya ve alışverişe daha az zaman harcadığı belirlenmiştir. Öğrenim düzeyinin artmasıyla kişisel bakım ve dinlenme ile para kazanılan işe harcanan zamanın arttığı ve çamaşır yıkamaya, çocuk bakımına ve serbest zaman faaliyetlerine daha az zaman harcadığı bulunmuştur.

Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (2000) tarafından Kentlerde Kadınların İş Yaşamına Katılım Sorunlarının Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Boyutları adlı araştırmasında, 689 kadın baz alınmıştır. Kadınların % 50'sinin haftada 6 gün çalışmakta oldukları ve kadınların % 46'sının çalışma süresinin 45 saatten fazla olduğu bulunmuştur.

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE 2000b) tarafından Türkiye genelinde hane halkının gelir tüketim harcama türlerini saptamak amacıyla uygulayıp, değerlendirdiği anket sonuçlarına göre kentte yaşayan ailelerin % 23,9'unun ve kırdaki yaşayan ailelerin % 32,5'inin aylık gelirini ilk sırada gıda ve alkolsüz içeceklere ikinci sırada ise, kentte yaşayanların % 29,2'sinin ve kırdaki yaşayanların % 23,4'ünün konut ve kiraya harcamakta oldukları saptanmıştır.

Ersoy (2001) farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin gelir ve giderlerini hesaplama durumları ve tasarruf alışkanlıklarını etkileyen faktörleri saptamak amacıyla yaptığı araştırmasında ailelerin harcama ve tasarruf kararlarının daha çok eşler tarafından ortak verildiğini ancak gelir düzeyi düştükçe kararların yalnız kadın veya erkek tarafından verilme oranının yükseldiğini saptamıştır.

Boran (2001) farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin gelir yönetimi ve tüketimi harcamalarını saptamak amacıyla, Ankara iline bağlı merkez ilçelerde 314 aile üzerinde yaptığı araştırmasında, ailelerin yarısından fazlasının harcama planını kadın-erkek birlikte yapmakta olduğunu, tasarruf yapmakta olduklarının ve tasarruflarını da çoğunlukla döviz satın alarak değerlendirdiklerini saptamıştır.

Gönen ve Özmete (2001) tarafından Tokat il merkezinde 232 çalışan kadın ve eşleri üzerinde ailelerin yaşamdan duydukları tatminin saptamak amacıyla yapılan araştırmada, ailelerin boş zaman faaliyetlerine ilişkin olarak en fazla aile ya da arkadaşlar ile geçirdikleri zamanı tatmin edici bulmakta olduğu belirlenmiştir.

Gönüllü ve İçli (2001) çalışma yaşamında kadınların aile ve iş ilişkilerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmayı 176 çalışan kadın üzerinde yürütmüşlerdir. Bu araştırmada kadınların % 25'i eşlerinin her işte yardımcı olduğunu, % 14,2'sinin yardım etmediğini ve % 19,9'unun nadiren yardım ettiklerini tespit etmişlerdir. Aile içi karar verme sürecinde ilk sırada % 57,4 ile eşlerin birlikte karar aldığı ve eşlerden yalnız birinin (kadının ya da erkeğin) karar verme oranının (% 2,3) eşit ve oldukça düşük olduğu saptanmıştır. Çalışan kadınların % 22,2'sinin boş zamanlarında belli bir şey yapmadığı, % 16,5'inin el işi yaptığı, % 12,5'inin arkadaş ziyaretine gittiği, % 11,4'ünün gazete, dergi vb. okuduğu, % 7,4'ünün televizyon izlediği belirlemiştir.

Çopur ve Şafak (2003) Ankara ili merkez ilçelerine bağlı semtlerde yaşayan sosyoekonomik düzeyleri farklı 625 aile üzerinde ailede gelirin kullanımına ilişkin karşılaşılan problemleri saptamak amacıyla yaptıkları araştırmada, ailede gelirin nerelere, nasıl harcanacağına kadın erkek birlikte karar verenlerin % 67,7 ile ilk sırayı almakta olduğu saptanmıştır. Ailelerde gelirin kullanımı konusunda karşılaşılan problemlerin başında % 65,9 ile gelir yetersizliği ilk sırayı almaktadır. Öğrenim ve gelir düzeyi arttıkça gelir yetersizliği nedeniyle problemle karşılaştığını belirtenlerin oranı azalırken, yeterli bilgi sahibi olmama nedeniyle problemle karşılaştıklarını belirtenlerin oranı artmaktadır.

Ataklı, Yertutan ve Ekinici (2004) Ankara, Gazi, Hacettepe üniversitelerinde okuyan 102 kız ve 102 erkek öğrenci üzerinde yaptıkları araştırmada, erkeklerin % 69,6'sının ve kızların % 95,0'ının kadınların ev içi kararların tümünde söz sahibi olmaları gerektiği görüşünü benimsemekte olduğu saptanmıştır. Eşlerin sorumluluk paylaşımı konusunda kız ve erkek öğrencilerin (% 56,3) her işin ortak yapılması gerektiğini saptamışlardır.

Book, Bozarth, Picco ve Collins (2004) tarafından Illinois ve Chicago merkezlerinde 275 bireye uygulanan, eğitimin bireye sağladığı yararların saptandığı araştırmada, bireylerin % 42,0'ının okulda aile ve tüketici bilimleri sınıflarında öğrenilen bilgi ve becerilerin yaşamlarında yönetim becerilerini geliştirdiği ve bireyleri çocuk bakımı ve gıda-beslenme dersleri ile iş yaşamına ve hayata hazırlamaya yardımcı olduğu saptanmıştır.

Çopur ve Şafak (2004) tarafından ailelerin tasarruf eğilimlerinin saptanmak amacıyla yaptıkları araştırmada, bireylerin öğrenim düzeyi arttıkça bazen tasarruf yapanların oranının da artış olduğu bulunmuştur. Ailelerin tasarruf yapma amaçları arasında çocuklarına iyi bir gelecek sağlamanın ilk sırada yer aldığı saptanmıştır.

Delgado ve Canabal'ın (2004) BM'de Latinlerin Aile ve İş Arasındaki Dengenin Engelleri ve Kolaylıklar konulu araştırmada 192 Latin işçi üzerinde yürütülmüş ve Latinlerin % 58,0'ının aile ve iş yaşamını dengelemede bazı çatışmalar yaşadığı saptanmıştır. Aile sisteminde roller, sorumluluklar ve kurallar nedeniyle bazı olası engellerin bulunduğu ve bu engellerden başlıcalarının da kadının çalışması ve küçük yaşta çocukların bulunmasının olduğu belirlenmiştir.

Gürsoy ve Arkadaşları (2004) tarafından annesi çalışan 105 çocuk ve annesi çalışmayan 105 çocuk üzerinde yürüttükleri araştırmada çalışan kadınların günlük yaşamda daha aktif rol oynadıkları ve çalışan kadınların çocukları daha sağlıklı iletişim kurdukları saptanmıştır.

Strazdins ve Broom'un (2004) Duygusal İşe Cinsiyet Dengesizliği Ve Kadınların Psikolojik Sıkıntıları konulu ve Canberra, Avustralya' da yaşayan 102

genç çocuklu çift üzerinde yürüttükleri araştırmalarında, geçerli ve istenilen iş paylaşımını; duygusal iş (duygusal destek, ilgi, sevgi, dürüstlük), ev işleri (yemek, temizlik yapma, bulaşık, çamaşır yıkama, alışveriş yapma), çocuk bakımı (bezini değiştirme, banyo yaptırma, yemeklerini yedirme, hasta olduğunda bakma) şeklinde sınıflandırmışlardır. Kadınların evliliğe ait duygusal işte ve ev işlerinde daha eşit bir paylaşım istedikleri saptanmıştır. Bu paylaşımın adaletsiz olarak yapıldığı zaman çatışmayı arttırmakta olduğu belirlenmiştir.

Özmete (2004) tarafından 116 evli kadın ve eşleri üzerinde ailelerin özel refah düzeylerine ilişkin bir değerlendirme yapmak amacıyla yürütülen araştırmada, dinlenme ve zaman faktörleri açısından kadınların % 90,5'i, erkeklerin % 75,8'i uzun süre dinlenmedikleri zaman kendilerini huzursuz hissettiklerini belirtmişlerdir.

Solomon, Acock ve Walker (2004) ev işlerinde cinsiyet ideolojisi ve yatırım, emeklilik sonrasında değişim konulu, 110 erkek ve 62 kadın üzerinde yaptıkları araştırmada, evde yapılan rutin işlerin emekliliğe geçiş ile değişimler gösterdiği, çalışan erkeklerin emekli olduklarında da eşitlikçi bir tutum sergilemeye devam etmekte olduğu ve cinsiyet ideolojisinin ev işleriyle sıkı bir ilişki içinde olmadığı belirlenmiştir.

Kroska (2004) Ev ile ilgili işlerin paylaşımını; cinsiyet ideolojisi, nispi kaynaklar, kullanılabilir zaman ve bunları yapan kişiler şeklinde dört ev işi kategorisinde toplamıştır. 101 çift üzerinde yaptığı bu araştırmada cinsiyet ideolojisini kadına ait görevlerin ayırımı olarak, kadınların ve eşlerinin kadın ve erkeğe ait ve cinsiyetin doğal görevleri ailenin tüm bireyleri tarafından paylaşıldığı saptanmıştır. Cinsiyet ideolojisinin ailenin eve ait görevlerinin paylaşımına yönelik tutumlarda etkili olmadığı saptanmıştır.

Soysal (2005) ailelerin ev yönetimi etkinliklerine ilişkin davranışlarını yaşam dönemlerine göre inceleyen araştırmasında, ailelerin kaynak kullanımı konusunda en çok ihtiyaç duydukları kaynağın para sonra zaman ve enerji olduğu saptanmıştır. Ailelerin gelirin yetmemesinden ve para sıkıntısı çektiklerinden ve ev işlerinin yorucu olmasından ve yorgunluktan şikayet ettikleri belirlenmiştir.

Şener ve Terzioğlu (2005) tarafından farklı yaşam dönemindeki ailelerin harcama, tasarruf ve yatırım modelleri konusunda yapılan araştırma, H.Ü. Merkez ve Beytepe Kampüslerinde farklı hizmet sınıflarında çalışan personel üzerinde pilot çalışma olarak planlanmış ve 200 aile üzerinde yürütmüştür. Araştırmanın sonuçları başlangıç (%95.4) ve daralma (%95.9) dönemindeki aileler arasında gelir çerisinde en yüksek payı alan harcama grubu olarak konut işletme masraflarının, genişleme dönemindeki (%84.9) aileler arasında ise gıda harcamasını belirtenlerin önde geldiğini saptamışlardır.

Şafak, Çopur ve Özkan (2006) tarafından yapılan Çocukların Evle İlgili Faaliyetlere Harcadıkları Zamanın İncelenmesi araştırmasında ilköğretimin II. kademesinde öğrenim gören 330 kız ve 330 erkek öğrenci ve aileleri araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma sonucunda, erkek çocuklarının “bahçe bakımı”, “taksit-fatura ödeme”, “sinema-tiyatro bileti alma” faaliyetlerine kız çocuklarından daha çok zaman kız çocuklarının ise “aile içi eğlence faaliyetleri düzenleme” faaliyetine erkek çocuklarından daha çok zaman harcadığı, çalışmayan annelerin çocuklarının “taksit-fatura ödeme” faaliyetine çalışan annelerin çocuklarından daha fazla zaman, çalışan annelerin çocuklarının ise “evcil hayvan bakımı” faaliyetine çalışmayan annelerin çocuklarından daha fazla zaman harcadığı belirlenmiştir.

Annelerin % 67,0’sinin erkek, % 69,1’inin de kız çocuklarına, çalışmayan annelerin % 69,3’ünün, çalışan annelerin ise % 64,3’ünün çocuklarına evle ilgili faaliyetlerin yerine getirilmesinde “bazen” sorumluluk verdikleri saptanmıştır.

Çocukların evle ilgili faaliyetlerde en çok sorumluluk aldığı işlere baktığımızda, % 89,8’inin sofraya hazırlama ve toplama, % 82,1’inin alışveriş yapma, % 76,6’sının da kitap alma faaliyetini yaptığı saptanmıştır. Evle ilgili faaliyetlerde çocukların sorumluluk aldığı işler cinsiyetlerine göre incelendiğinde, genel olarak erkek çocukların bahçe, evcil hayvan bakımı, boya-badana işleri, bakım-onarım, alışveriş, bütçe, tasarruf yapma, taksit-fatura ödeme, sinema-tiyatro bileti ve kitap alma, aile içi eğlence faaliyetleri düzenleme gibi geleneksel olarak erkekler için uygun faaliyetler olarak görülen faaliyetleri kız çocuklardan daha çok yaptığı ve en

fazla alışveriş (% 84,8), sofrta hazırlama ve toplama (% 82,4), taksit-fatura ödeme (% 82,7) faaliyetlerinde sorumluluk aldığı, kız çocukların ise en fazla sofrta hazırlama ve toplama (% 97,3), eve gelen misafire hizmet etme (% 93,9) ve evin günlük temizliği (% 89,7) faaliyetlerinde sorumluluk aldığı saptanmıştır.

Gönen ve Özmete (2006) bireylerin finansal inançları, finansal kaygıları, satın alma davranışları, ekonomik durumlarına ilişkin algılarını ortaya koyabilmek, finansal yönetim sürecinde yardıma ya da eğitime ihtiyaç duydukları konuları belirlemek amacıyla 273 bireyi kapsamına alan bir araştırma yapmışlardır. Bireylerin yaklaşık üçte biri finansal bilgi edinme (% 37,4), yatırım seçeneklerini belirleme (% 37,0), yiyecek satın alma (% 35,5), konut satın alma (% 33,3), finansal plan yapma (% 33,3), ekonomik amaçlara ulaşma (%33,0), tasarruf yapma (% 32,2), giyecek satın alma (% 31,9), bilinçli alışveriş yapma (% 31,1), bütçe yapma (% 30,4) gibi konularda yardıma biraz ihtiyaç duymaktadırlar. Ayrıca bireylerin % 34,1'i emeklilik dönemi için plan yapma, %27ç8'i kredi kartı kullanma gibi konularda yardıma hiç ihtiyaç duymadıkları saptanmıştır.

Eken'in (2006) Askeri Kurumların Mesleğe İlişkin Rol ile Aile İçi Rol Etkileşimindeki Rolü: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar Örneği konulu araştırmasında 209 kadın araştırma kapsamına alınmıştır. Kadın subayların ev içi sorumluluk paylaşımı konusunda, tamamına yakını (% 90,9) her işin ortak yapılmasını gerektiğini düşünmektedirler. Kadın subayların kendi ailelerinde ev içi rol paylaşımı konusunda, % 73,2'si iş bölümünün olmadığını, müsait olan herkesin her işi yaptığı, % 16,7'si iş bölümü olduğunu kadın ve erkeğin yapacağı işlerin ayrıştığı, % 10'u her işi kendisinin yaptığı belirlenmiştir. Kadın subayların kendi ailelerinde kararları daha çok eşleri ile birlikte aldıkları saptanmıştır.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Eğitim düzeyleri farklı olan kadınlarda aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimine ilişkin davranışlarını saptamak, bu davranışların kadının çalışıp çalışmaması ile ilişkili olup olmadığını belirlemek ve aile kaynaklarının yönetimi konusunda bilgi ihtiyacını saptamak amacıyla planlanıp yürütülen çalışmanın, bu bölümünde araştırmanın yöntemi belirtilmiş, araştırma araçları tanıtılmış ve araştırmanın yapılmasında izlenen yol konusunda bilgiler verilmiştir.

Kadınların aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimine ilişkin davranışlarını belirlemek için alan araştırması yöntemi kullanılmıştır.

3.1. Araştırma Evreni

Araştırma evrenini; Mersin ili, Mezitli Beldesi sınırları içerisinde Fatih, Akdeniz ve Viranşehir mahallelerinde yaşayan kadınlar oluşturmaktadır. 2000 yılı genel nüfus sayımına göre Mersin ilinde toplam 1 651 400 kişi yaşamaktadır. Bunun 829 742'si erkek, 821 658'i ise kadındır. Kadınların 269 301'i ilkokul, 20 482'i ilköğretim, 38 505'i ortaokul, 1 158'i meslek okulu, 73 777'si lise, 14724'ü lise dengi okul, 27 774'ü yüksek okul mezunu olup, toplam **610 180** kadın okuma yazma bilmekte, **117 280** kadın okuma yazma bilmemektedir. 373 125'i evli, 203 196'sı bekar geri kalanı ise boşanmış ya da eşi ölmüş şeklinde sıralanmaktadır (EK-3).

Araştırma bölgesi olarak Mersin ili, Mezitli Beldesi sınırları içerisindeki mahallelerin seçilme nedenleri:

- Araştırmacının kolay ulaşabileceği bir bölge olması,
- Araştırmacının doğru ve güvenilir bilgi alabilmesi bakımından tanıdığı bir bölge olması,
- Daha önce bu tür bir araştırmanın bu bölgede yapılmamış olması,
- Bu bölgede çalışan ve çalışmayan kadınların bulunmasıdır.

3.2. Araştırma Örneklemi

Mersin ili, Mezitli Beldesi sınırları içerisinde yaşayan kadınlar tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiştir. Beldede araştırmanın yürütülebilmesi için ilgili belediyeden izin yazısı alınmıştır (EK-1). 350 kadın üzerinde anket formu uygulanmasına rağmen araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından 330 kadın sağlıklı yanıtlar vermiştir. Örneklemi farklı eğitim düzeylerindeki 165 çalışan ve 165 çalışmayan kadın oluşturmaktadır.

Bu araştırmada kadınların aile kaynaklarının kullanımını saptamada kadınların çalışıp çalışmama durumları belirleyici olmuştur.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Veri toplama aracı olarak anket formu hazırlanmıştır. Anket formunun hazırlanmasında konu ile ilgili kaynaklardan ve daha önce bu konu üzerinde çalışmış olan araştırmacıların anket ve görüşme formlarından yararlanılmıştır. Anket dört bölümden ve 34 sorudan oluşmaktadır (EK-2).

Birinci bölümde; kişisel ve aile ile ilgili bilgiler başlığı ile verilen kadının yaşı, eğitim durumu, medeni hali, günlük çalışma süresi, eşinin mesleği, eğitim durumu ve çocuk sayısı, çocukların yaşı ve eğitim durumları ayrıca aile ile beraber yaşayan birey ya da bireylerin bulunup bulunmadığını belirlemeyi amaçlayan sorular yer almaktadır.

İkinci bölümde; kadının gelir kullanımına ilişkin davranışları ile ilgili sorular bulunmaktadır. Aylık gelir miktarı, gelirin harcanması ile ilgili davranışları ve tasarruf yapma biçim ve nedenlerinin belirlenmesine yönelik sorular yer almaktadır.

Üçüncü bölümde; kadının zaman kullanımına ilişkin davranışları ile ilgili sorular bulunmaktadır. Zaman kullanımı açısından kadının ev yönetimi faaliyetlerini ne sıklıkla ve ne kadar sürede yaptığını, yardım alıp almadığının, alıyorsa kimlerden

aldığının ve serbest zaman etkinliklerinin neler olduğunu belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Dördüncü bölümde; kadının fiziksel enerjisinin kullanımına ilişkin sorular bulunmaktadır. Aile kaynaklarının kullanımı ile ilgili sorumluluk paylaşımının, kadının yorgunluk nedenlerini, ev ile ilgili işlerin yapılma sıklıklarını belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Ankette yer alan soruların tamamına yakını çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır. Anket formuna son hali verilmeden önce ön deneme yapılmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Anket formu, anket formlarını doldurmak amacıyla evlere yapılan ziyaretlerde yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak, anket formunda yer alan soruları cevaplamayı kabul eden gönüllü kadınlara uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin, SPSS for Windows programı ile bilgisayara girişi yapılmıştır. Elde edilen veriler önce herhangi bir açıklayıcı değişkene bağlı kalmaksızın analize tabi tutulmuş ve katılımcı sayısı ve kadınların çalışma durumları esas alınarak mutlak ve yüzde değerlerini gösteren frekans tabloları hazırlanmıştır. Elde edilen önemli bulgular daha önce bu konuda çalışılmış olan araştırmaların bulguları ve bu alandaki genel teorilerle desteklenerek yorumlanmıştır.

Çapraz tablolar araştırmanın amacı, mevcut varsayımlar ve katılımcı sayısı esas alınarak hazırlanmıştır.

Elde edilen verilerin istatistiksel açıdan önemlilik kontrolleri yüzde değerler için “Khi-Kare analizi”, bazı verilerde aritmetik ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri verilmiş ve bazı ortalama değerler için “t testi” uygulanmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışan ve çalışmayan kadınların aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimine ilişkin davranışlarını belirlemek ve tartışmak amacıyla planlanıp yürütülen bu araştırmada elde edilen bulgular dört bölümde incelenmiştir.

- Kadınlar hakkında genel bilgiler
- Kadınların gelir kullanımı ile ilgili bilgiler
- Kadınların zaman kullanımı ile ilgili bilgiler
- Kadınların fiziksel enerji kullanımı ile ilgili bilgiler şeklinde başlıklar altında toplanıp, önemli bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Kadınlara İlişkin Genel Bilgiler

Bu bölümde kadınların yaşları, eğitim durumları, medeni durumları, meslekleri, günlük çalışma süreleri, eşinin mesleği, eşinin eğitim durumu, çocuklarının cinsiyetleri, yaşları ve eğitim durumları, çalışan çocukları varsa mesleği ve aile ile birlikte yaşayan kişilerin akrabalık dereceleri hakkında bilgiler tablolastırılmıştır. Elde edilen sonuçlar açıklanmıştır.

Kadınlara ilişkin genel bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Kadınlara İlişkin Bilgilerin Dağılımı

Yaş Dağılımları	Çalışan		Çalışmayan		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
29 ve altı	15	9,1	10	6,1	25	7,6
30–39	67	40,6	22	13,3	89	27,0
40–49	44	26,6	69	41,8	113	34,2
50–59	39	23,6	58	35,2	97	29,4
60 ve üstü	0	0,0	6	3,6	6	1,8
Toplam	165	100,0	165	100,0	330	100,0
Aritmetik Ortalama (X): 44,24 Standard Sapma (ss): 9,4 Standart Hata(SH):0,52						
Eğitim Durumları						
Okur-yazar değil	0	0,0	10	6,1	10	3,0
İlkokul mezunu	16	9,7	47	28,5	63	19,1
Ortaokul mezunu	15	9,1	57	34,5	72	21,8
Lise mezunu	91	55,2	41	24,8	132	40,0
Üniversite mezunu	43	26,1	10	6,1	53	16,1
Yüksek lisans/Doktora	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Toplam	165	100,0	165	100,0	330	100,0
Medeni Durum						
Evli	158	95,8	165	100,0	323	97,9
Evli değil (Bekar, dul, boşanmış)	7	4,2	0	0,0	7	2,1
Toplam	165	100,0	165	100,0	330	100,0

Tablo 1.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadınların % 34,2'sinin 40–49 yaşları arasında olduğu saptanmıştır. Yaş dağılımları incelendiğinde; çalışan kadınların % 40,6'sı 30–39 yaşları arasında, çalışmayan kadınların % 41,8'inin ise 40–49 yaşları arasında olduğu saptanmıştır. Yaş dağılımları ortalaması 44,24±0,52 olarak belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların eğitim durumları incelendiğinde; % 40,0'ının lise mezunu olduğu saptanmıştır. Çalışan kadınların % 55,2'sinin lise mezun, çalışmayan kadınların ise % 34,5'inin ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların % 97,9'unun evli olduğu saptanmıştır.

Çalışan kadınların meslekleri ve çalışma süreleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışan Kadınların Mesleklerinin ve Çalışma Sürelerinin Dağılımı

Meslek	Çalışan	
	S	%
Memur	134	81,2
Serbest Meslek	16	9,7
İşçi	15	9,1
Toplam	165	100,0
Çalışma Süresi		
Hafta/gün		
5	103	62,4
6	54	32,7
7	8	4,8
Aritmetik Ortalama (X): 5,4 Standard Sapma (ss): 0,6 Standart Hata (SH): 0,05		
Gün/saat		
4	8	4,8
8	72	43,6
9	7	4,2
10	31	18,8
11	16	9,7
12	31	18,8
Toplam	165	100,0
Aritmetik Ortalama (X): 9,3 Standard Sapma (ss): 1,9 Standart Hata (SH): 0,15		

Çalışan kadınların % 81,2'si memurdur. Çalışan kadınların % 62,4'ü haftada 5 gün çalışmakta ve günde 8 saat çalışanların oranı %43,6 olarak belirlenmiştir. Haftada çalışılan gün sayısı ortalaması ($5,4 \pm 0,05$), günde çalışılan saat ortalaması ($9,3 \pm 0,15$) olarak saptanmıştır.

Kadınların ailelerinde bireylere ilişkin bilgileri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Kadınların Ailelerindeki Bireylere İlişkin Bilgilere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Eşin Mesleği	Çalışan		Çalışmayan		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Memur	111	67,3	44	26,7	155	47,0
Serbest Meslek	16	9,7	15	9,1	31	9,4
İşçi	14	8,5	34	20,6	48	14,5
Emekli	24	14,5	72	43,6	96	29,1
Toplam	165	100,0	165	100,0	330	100,0
Eşin Eğitim Durumu						
İlkokul mezunu	0	0,0	20	12,1	20	6,1
Ortaokul mezunu	8	4,8	20	12,1	28	8,5
Lise mezunu	98	59,4	93	56,4	191	57,9
Üniversite mezunu	59	35,8	32	19,4	91	27,6
Toplam	165	100,0	165	100,0	330	100,0
Çocukların Cinsiyet ve Yaş Dağılımları						
Kız (n=345, çalışanlar için= 153, çalışmayanlar için= 192)						
6 yaş ve altı	7	4,6	0	0,0	7	2,0
7-12	38	24,8	17	8,9	55	15,9
13-18	15	9,8	14	7,3	29	8,4
19-24	77	50,3	85	44,3	162	47,0
25 yaş ve üstü	16	10,5	76	39,6	92	26,7
Erkek (n=347, çalışanlar için= 141, çalışmayanlar için= 206)						
6 yaş ve altı	13	9,2	10	4,9	23	6,6
7-12	38	27,0	5	2,4	43	12,4
13-18	38	27,0	44	21,4	82	23,6
19-24	8	5,7	38	18,4	46	13,3
25 yaş ve üstü	44	31,2	109	52,9	153	44,1
Çocukların Eğitim Durumları (n=692, çalışanlar için= 294, çalışmayanlar için= 398)						
Okula gitmiyor	20	6,8	10	2,5	30	4,3
İlköğretim	92	31,3	37	9,3	129	18,6
Lise	72	24,5	195	49,0	267	38,6
Üniversite	112	38,1	157	39,4	269	38,9
Yüksek Lisans/Doktora	8	2,7	4	1,0	12	1,7
Çalışan Çocukların Meslek Durumları (n= 166, çalışanlar için: 61, çalışmayanlar için: 105)						
Memur	38	62,3	43	41,0	81	48,8
İşçi	7	11,5	36	34,3	43	25,9
Serbest Meslek	16	26,2	26	24,8	42	25,3
Ailede birlikte yaşayan akraba durumu						
Ailemde birlikte yaşadığım akraba yok	106	64,2	150	90,9	256	77,6
Annem	38	23,0	10	6,1	48	14,5
Kayınvalidem	7	4,2	0	0,0	7	2,1
Kayınpederim	14	8,5	0	0,0	14	4,2
Benim yakın akrabam	0	0,0	5	3,0	5	1,5
Toplam	165	100,0	165	100,0	330	100,0

Kadınların eşlerinin meslekleri incelendiğinde; % 47,0'ının memur olduğu saptanmıştır. Çalışan kadınların eşlerinin % 67,3'ü memur, çalışmayan kadınların eşlerinin % 43,6'sı emeklidir.

Araştırmaya katılan kadınların eşlerinin eğitim durumları incelendiğinde yarıdan fazlasının (% 57,9) lise mezunu olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan kadınların 345 kız, 347 erkek çocuğunun olduğu saptanmıştır. Kız çocukların % 47,0'si 19–24 yaşları arasında, erkek çocukların ise, % 44,1'inin 25 ve üstü yaştadır. Araştırmaya katılan kadınların çocuklarının eğitim durumları incelendiğinde; % 38,9'unun üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. Çalışan kadınların çocuklarının % 38,1'i üniversite mezunu, çalışmayan kadınların çocuklarının ise % 49,0'u lise mezunudur.

Araştırmaya katılan kadınların toplam 692 çocuğu vardır ve bunların 166'sı çalışmaktadır. Çalışan çocukların çoğunluğunun (% 48,8) mesleği memurdur.

Kadınların ailelerinde birlikte yaşadıkları akrabaları ve yakınlık dereceleri incelendiğinde; % 77,6'sının ailelerinde birlikte yaşadığı akrabasının olmadığını belirttikleri saptanmıştır.

Kadınların ailelerine giren toplam aylık gelirin miktarları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Kadınların Aileye Giren Aylık Gelir Miktarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Ailelerin Toplam Aylık Geliri	Çalışan		Çalışmayan		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
550–800 YTL	15	9,1	43	26,1	58	17,6
801–1100 YTL	16	9,7	51	30,9	67	20,3
1101–1400 YTL	21	12,7	44	26,7	65	19,7
1401–1700 YTL	53	32,1	20	12,1	73	22,1
1701–2000 YTL	52	31,5	7	4,2	59	17,9
2001 YTL ve daha fazla	8	4,8	0	0,0	8	2,4
Toplam	165	100,0	165	100,0	330	100,0
Aritmetik Ortalama (X): 1310,9 Standard Sapma (S): 438,8 Standar Hata (SH): 24,11						

Araştırmaya katılan kadınların % 22,1'inin aylık toplam geliri 1401–1700 YTL olarak saptanmıştır. Çalışanların % 32,1'i 1401–1700 YTL, çalışmayanların ise % 30,9'u 801–1100 YTL gelire sahiptir. Aylık gelirin ortalaması $1310,9 \pm 24,11$ olarak saptanmıştır.

4.2. Kadınların Gelir Kullanımı ile İlgili Bilgiler

Ailede gelir kullanımı konusunda karar veren kişilerin dağılımları Tablo 5'te ve Şekil 1'de verilmiştir.

Tablo 5. Kadınların Ailelerinde Gelir Kullanımı Konusunda Karar Veren Bireylere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Karar Veren Kişiler	Çalışan		Çalışmayan		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Ben karar veririm	7	4,2	0	0,0	7	2,1
Eşim karar verir	0	0,0	20	12,1	20	6,1
Eşimle birlikte karar veririm	127	77,0	116	70,3	243	73,6
Çocuklarla hep beraber karar veririm	23	13,9	29	17,6	52	15,8
Toplam	165	100,0	165	100,0	330	100,0
$\chi^2 = 36,910$ sd= 3 p= .000***						

*: p<.05

**: p<.01

***: p<.001

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılan kadınların % 73,6'sının ailede gelir kullanımı konusunda eşiyile birlikte karar verdiği, % 15,8'inin çocuklarla beraber karar verdikleri saptanmıştır.

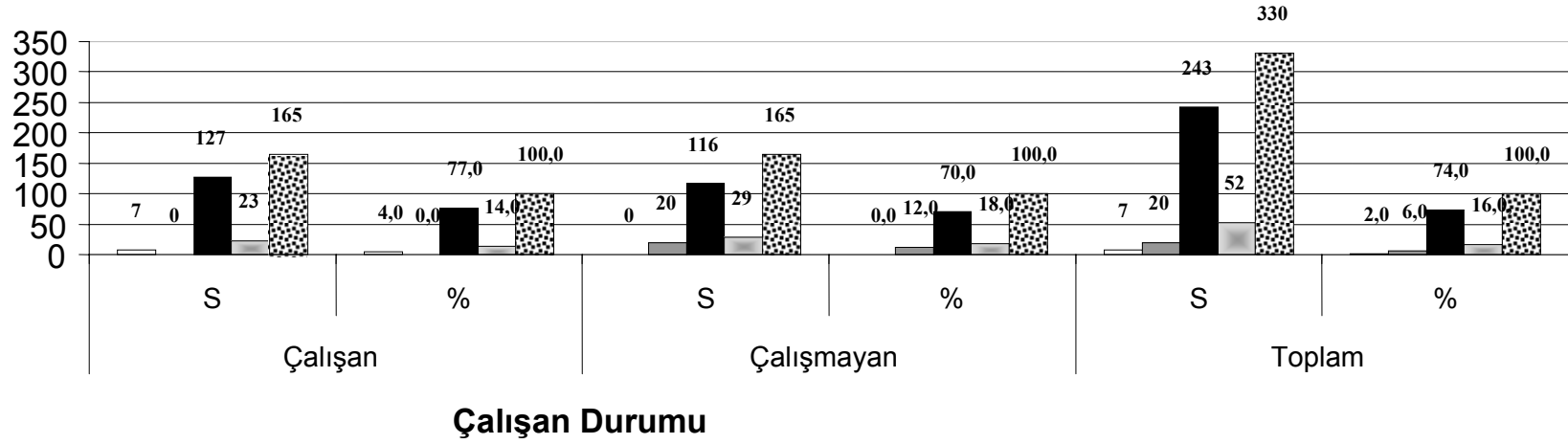
Konu kadınların çalışıp-çalışmama durumuna göre incelendiğinde; çalışan kadınların % 77,0'sinin, çalışmayan kadınların ise % 70,3'ünün en yüksek oranda ailede gelir kullanımı konusunda eşleri ile birlikte karar verdikleri bunu çalışan kadınlarda % 13,9', çalışmayan kadınlarda ise % 17,6 ile ailede gelirin kullanımını çocukları ile birlikte karar verdiklerini belirtenlerin izlediği saptanmıştır. Çalışan kadınların % 4,2'sinin gelir kullanımı konusunda kendisinin karar verdiği ve çalışmayan kadınların % 12,1'inin ise eşinin karar verdiği belirlenmiştir.

Babaoğul ve Güven (1992) araştırmalarında yaşam dönemlerine göre mevcut gelirin kullanımına ilişkin olarak kadınların karar verme etkinliklerinin özellikle V. dönem olan en büyük çocuğun 13 ve daha yukarı yaşta olduğu dönemde diğer dönemlere göre artış gösterdiğini saptamıştır. Bu araştırmadaki kadınların ailelerinin de büyük bir çoğunluğunun V. dönemde olduğu ve gelir kullanımı konusunda eşleriyle birlikte karar vermektedir.

Bu araştırmada bölgenin özellikleri bakımından aileler demokratik çekirdek aileye sahip olduğu düşünüldüğünde aile içi ilişkilerde ve karar verme konularında eşitlikçi bir yapı sergilediği izlenimini vermektedir.

Araştırma kapsamına alınan kadınların ailelerinde gelir kullanımı konusunda karar veren bireylerin durumları incelenmiş, çalışan kadınlarla çalışmayan kadınlar arasında farklılığın olduğu belirlenmiştir. Bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır ($p<.001$).

Şekil 1. Kadınların Ailelerinde Gelirin Kullanımına Karar Veren Bireyler

□ Ben karar veririm ■ Eşim karar verir ■ Eşimle birlikte karar verimiz ■ Çocuklarla hep beraber karar verimiz ■ Toplam

Kadınların aile gelirinin harcama yapıldığı ilk üç alanın öncelik sıraları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Kadınların Aile Gelirinin Harcama Yapıldığı Alanların Öncelik Sırasına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı (N= 330)

Harcama Yapılan Alanlar		Öncelik Durumları (1= En çok harcama yapılan, 10= En az harcama yapılan alan şeklinde sıralanmıştır.)																		Ki kare Analizleri		
		1		2		3		4		5		6		7		8		9		χ^2	sd	p
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
Giyim eşyası satın alınması, bakımı ve onarımı	Çalışan	7	4,2	30	18,2	24	14,5	30	18,2	15	9,1	45	27,3	14	8,5	0	0,0	0	0,0	26,910 6 p=.000***		
	Çalışmayan	0	0,0	30	18,2	41	24,8	46	27,9	20	12,1	23	13,9	5	3,0	0	0,0	0	0,0			
	Toplam	7	2,1	60	18,2	65	19,7	76	23,0	35	10,6	68	20,6	19	5,8	0	0,0	0	0,0			
Yiyecek maddelerinin satın alınması, dışarıda yemek yeme	Çalışan	58	35,2	23	13,9	14	8,5	30	18,2	40	24,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	73,234 5 p=.000***		
	Çalışmayan	108	65,5	20	12,1	29	17,6	2	1,2	5	3,0	1	0,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0			
	Toplam	166	50,3	43	13,0	43	26,1	32	9,7	45	13,6	1	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0			
Konut giderleri (kira, vergiler, bakım ve onarım)	Çalışan	46	27,9	51	30,9	60	36,4	8	4,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	28,106 5 p=.000***		
	Çalışmayan	30	18,2	62	37,6	40	24,2	16	9,7	0	0,0	7	4,2	10	6,1	0	0,0	0	0,0			
	Toplam	76	23,0	113	34,2	100	60,6	24	7,3	0	0,0	7	2,1	10	3,0	0	0,0	0	0,0			
Ev işletmesi giderleri (faturalar, temizlik masrafları)	Çalışan	15	9,1	45	27,3	36	21,8	54	32,7	7	4,2	0	0,0	8	4,8	0	0,0	0	0,0	2,900 5 p=.715		
	Çalışmayan	12	7,3	40	24,2	33	20,0	66	40,0	9	5,5	0	0,0	5	3,0	0	0,0	0	0,0			
	Toplam	27	8,2	85	25,8	69	41,8	120	36,4	16	4,8	0	0,0	13	3,9	0	0,0	0	0,0			

*: p<.05

** : p<.01

***: p<.001

Tablo 6'nın Devamı

Harcama Yapılan Alanlar		Öncelik Durumları (1= En çok harcama yapılan, 10= En az harcama yapılan alan şeklinde sıralanmıştır.)																		Ki kare Analizleri		
		1		2		3		4		5		6		7		8		9				
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	χ^2	sd	p
Ulaşım giderleri (araç yakıtları, bakım ve onarım, toplu taşıma masrafları)	Çalışan	0	0,0	8	4,8	0	0,0	29	17,6	30	18,2	30	18,2	23	13,9	29	17,6	16	9,7	33,872 6 p=.000***		
	Çalışmayan	0	0,0	5	3,0	0	0,0	10	6,1	39	23,6	56	33,9	37	22,4	11	6,7	7	4,2			
	Toplam	0	0,0	13	3,9	0	0,0	39	11,8	69	20,9	86	26,1	60	18,2	40	12,1	23	7,0			
Sağlık giderleri	Çalışan	8	4,8	0	0,0	16	9,7	0	0,0	8	4,8	23	13,9	66	40,0	37	22,4	7	4,2	22,351 8 p=.004**		
	Çalışmayan	8	4,8	6	3,6	5	3,0	2	1,2	19	11,5	17	10,3	54	32,7	49	29,7	5	3,0			
	Toplam	16	4,8	6	1,8	21	12,7	2	0,6	27	8,2	40	12,1	120	36,4	86	26,1	12	3,6			
Eğlence, seyahat ve tatil giderleri	Çalışan	0	0,0	8	4,8	0	0,0	0	0,0	8	4,8	15	9,1	15	9,1	39	23,6	80	48,5	23,203 5 p=.000***		
	Çalışmayan	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	12	7,3	6	3,6	46	27,9	101	61,2			
	Toplam	0	0,0	8	2,4	0	0,0	0	0,0	8	2,4	27	8,2	21	6,4	85	25,8	181	54,8			
Eğitim giderleri	Çalışan	15	9,1	0	0,0	15	9,1	7	4,2	0	0,0	44	26,7	8	4,8	52	31,5	24	14,5	32,559 7 p=.000***		
	Çalışmayan	7	4,2	2	1,2	10	6,1	7	4,2	0	0,0	20	12,1	32	19,4	49	29,7	38	23,0			
	Toplam	22	6,7	2	0,6	25	15,2	14	4,2	0	0,0	64	19,4	40	12,1	101	30,6	62	18,8			
Bireysel giderler (kişisel ürünler ve hobi)	Çalışan	16	9,7	0	0,0	0	0,0	7	4,2	57	34,5	8	4,8	31	18,8	8	4,8	38	23,0	56,496 7 p=.000***		
	Çalışmayan	0	0,0	0	0,0	7	4,2	16	9,7	73	44,2	29	17,6	16	9,7	10	6,1	14	8,5			
	Toplam	16	4,8	0	0,0	7	4,2	23	7,0	130	39,4	37	11,2	47	14,2	18	5,5	52	15,8			

*: p<.05

**: p<.01

***: p<.001

Tablo 6.'dan da anlaşılabacağı gibi ailede gelirin harcama yapıldığı alanlardan yiyecek maddelerinin satın alınmasına % 50,3 ile birinci öncelik, konut giderlerine % 34,2 ile ikinci öncelik, ev işletmelerine % 41,8 ile üçüncü öncelik, giyim eşyası satın almaya % 23,0 ile dördüncü öncelik, bireysel harcamalara % 39,4 ile beşinci öncelik, ulaşım giderlerine % 26,1 ile altıncı öncelik tanındığı, eğitim, eğlence ve seyahat giderlerinin ise sekizinci ve dokuzuncu sırada yer aldıkları saptanmıştır.

Kadınların çalışma durumlarına göre ailede gelirin harcama yapıldığı alanlar incelendiğinde; çalışan kadınların % 35,2'sinin ve çalışmayan kadınların % 65,5'inin birinci sırada yiyecek maddelerinin satın alınması, dışarıda yemek yeme alanı yer aldığı belirlenmiştir.

Ersoy ve Erkal (1996) tarafından yapılan araştırmada, aile gelirinin harcama gruplarından gıda birinci sırada, oturlan konuta yapılan harcamalar ikinci sırada ve kültür-eğitim ve eğlence harcamaları üçüncü sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya alınan kadınların ailelerinde aylık gelirin (ortalama 1310 YTL) orta düzeyde olduğu düşünüldüğünde, ailenin yaşamını devam ettirebilmek için fizyolojik ihtiyaçlarını ilk sırada giderme eğilimi gösterdiği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan kadınların aile gelirinin harcama yapıldığı alanların öncelik sırasına göre dağılımına verilen cevaplar çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan değerlendirildiğinde çalışan kadınlar ile çalışmayan kadınlar arasında farklılığın olduğu belirlenmiş ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır ($p<.01$).

Kadınların harcama davranışlarının sıklık durumuna göre dağılımı Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Kadınların Harcamalara İlişkin Davranışlarının Sıklık Durumu ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Harcama Davranışları	Sıklık Durumu																		Ki Kare Analizleri		
	Çalışan (n= 165)						Çalışmayan (n= 165)						Toplam (n= 330)								
	Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman		Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman		Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	χ^2	sd	p
İhtiyaç ve istekleri önem sırasına koyarım	38	23,0	89	53,9	38	23,0	47	28,5	79	47,9	39	23,6	85	25,8	168	50,9	77	23,3	1,561	2	.458
Harcama Planı yaparım	43	26,1	91	55,2	31	18,8	64	38,8	84	50,9	17	10,3	107	32,4	175	53,0	48	14,5	8,485	2	.014*
Gelirin yetmediği durumlarda harcamaları azaltırım	8	4,8	66	40,0	91	55,2	0	0,0	100	60,6	65	39,4	8	2,4	166	50,3	156	47,3	19,297	2	.000***
Gelir yetmediğinde, arttırmak için çareler ararım	0	0,0	107	64,8	58	35,2	2	1,2	94	57,0	69	41,8	2	0,6	201	60,9	127	38,5	3,794	2	.150
Gelir-gider kayıtlarını tutarım	66	40,0	59	35,8	40	24,2	70	42,4	95	57,6	0	0,0	136	41,2	154	46,7	40	12,1	48,533	2	.000***

*: p<.05

**: p<.01

***: p<.001

Tablo 7’de belirtildiği gibi araştırmaya katılan kadınların % 41,2’sinin hiçbir zaman gelir-gider kaydı tutmadığı, % 60,9’unun gelirin yetmediği durumlarda arttırmak için çareler aradığı ve % 47,3’ünün ise gelirin yetmediği durumlarda harcamalarını azalttığı saptanmıştır.

Kadınların çalışma durumuna göre harcama davranışlarına bakıldığında; çalışan kadınların % 40,0’inin hiçbir zaman gelir-gider kaydı tutmadığı, % 55,2’sinin bazen harcama planı yaptığı ve %55,2’sinin ise gelirlerinin yetmediği durumlarda her zaman harcamalarını azalttığı belirlenmiştir. Çalışmayan kadınların ise, % 42,4’ünün hiçbir zaman gelir-gider kaydı tutmadığı, % 60,6’sının gelirin yetmediği durumlarda bazen harcamalarını azalttığı ve % 41,8’inin ise gelirin yetmediği durumlarda her zaman geliri arttırmak için çareler aradığı belirlenmiştir.

Çopur ve Şafak (2003) tarafından yapılan araştırmada ailelerin harcama planı yaptığı, ekonomik konularla ilgili bazen kayıt tuttuğu ve ihtiyaç ve istekleri önem derecesine göre sıralama konusunda sorunlarla karşılaştıkların tespit edilmiştir.

Kadınların harcama davranışları istatistiksel açıdan incelenmiş ve çalışan kadınlar ile çalışmayan kadınlar arasında (harcama planı yaparım, gelirim yetmediği durumlarda harcamalarımı azaltırım, gelir-gider kayıtlarını tutarım) farklılık olduğu ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır ($p<.05$).

Kadınların harcama davranışlarının durumu ile ilgili bu bilgiler, gelir yönetimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları izlenimini vermektedir. Nitekim araştırmaya katılan kadınların %66,1’inin ev yönetiminde ihtiyaç duydukları kaynakların başında bilgi yer almaktadır.

Kadınların gelir kullanımına ilişkin karşılaştıkları problemlerin sıklık durumuna göre dağılımı Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Kadınların Gelir Kullanımına İlişkin Karşılaştıkları Problemlerin Sıklıklarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Gelir Kullanımı Karşısında Karşılaşılan Problemler	Çalışan (n= 165)				Çalışmayan (n= 165)				Toplam (n= 330)				Ki Kare Analizleri		
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	χ^2	sd	p
Hiçbir sorun yaşamıyorum	47	28,5	118	71,5	7	4,2	158	95,8	54	16,4	276	83,6	35,427	1	.000***
Yeterli gelire sahip değilim	7	4,2	158	95,8	13	7,9	152	92,1	20	6,1	310	93,9	1,916	1	.166
Gelirim harcamalarım yetmiyor	15	9,1	150	90,9	33	20,0	132	80,0	48	14,5	282	85,5	7,899	1	.005**
Gelir kullanımı konusunda yeterli bilgiye sahip değilim	13	7,9	152	92,1	16	9,7	149	90,3	29	8,8	301	91,2	0,340	1	.560
Gelir kullanımı konusunda eşimle ve çocuklarımla fikir ayrılıkları yaşıyorum	8	4,8	157	95,2	6	3,6	159	96,4	14	4,2	316	95,8	0,298	1	.585
Geliri borç, harcama, tasarruf arasında dağıtmada güçlükler yaşıyorum	23	13,9	147	89,1	18	10,9	142	86,1	41	12,4	289	87,6	0,696	1	.404
İhtiyaç ve isteklerimizi önem sırasına koymada güçlük yaşıyoruz	23	13,9	147	89,1	35	21,2	130	78,8	58	17,6	277	83,9	3,012	1	.083
Gelir-gider konusunda yeterli kayıtları tutmuyorum	44	26,7	121	73,3	46	27,9	119	72,1	90	27,3	240	72,7	0,061	1	.805

*: p<.05

**: p<.01

***: p<.001

Araştırma kapsamına alınan kadınların gelir kullanımına ilişkin karşılaştıkları problemlere bakıldığında; % 16,4'ünün hiçbir sorunla karşılaşmadığı saptanmıştır. Kadınların ailelerinde karşılaştıkları en sık problem % 27,3 ile gelir-gider konusunda yeterli kayıtların tutulmaması olarak saptanmıştır. Bu oran çalışanlarda % 26,7 iken, çalışmayanlarda % 27,9'dur. Ayrıca ihtiyaç ve isteklerin önem sırasına koymada % 17,6 ile her iki grubunda güçlük yaşadığı belirlenmiştir.

Çopur ve Şafak (2003) tarafından yapılan araştırmada, araştırma kapsamına aldıkları ailelerin çoğunluğunun gelir kullanımı konusunda problemle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Ailelerin geliri borçlar, harcama ve tasarruf arasında dağıtmada, ihtiyaç ve istekleri önem derecesine göre sıralamada bazen problemle karşılaştıkları saptanmıştır.

Çalışan ve çalışmayan kadınların gelir kullanımı karşısında karşılaştıkları bu problemler; çalışan kadınlar için yeterli zamanın bulunamaması, çalışmayan kadınlar için bu konuda yeterli bilgi ve beceriye sahip olunmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Konu istatistiksel açıdan değerlendirildiğinde “hiçbir sorun yaşamama” ve “gelirin harcamalara yetmemesi” ile kadınların çalışma durumu arasında farklılığın önemli olduğu belirlenmiştir ($p<.01$).

Kadınların aile gelirlerinin yetip yetmediğine ilişkin düşüncelerinin dağılımları Tablo 9'da ve Şekil 2'de belirtilmiştir.

Tablo 9. Kadınların Gelir Yeterliliği Konusundaki Düşüncelere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Düşünceler	Çalışan		Çalışmayan		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Gelirim yeterli, istediğim her şeyi satın alabiliyorum	31	18,8	25	15,2	56	17,0
Gelirim yeterli değil, ama istediğim şeylerin çoğunu satın alabiliyorum	97	58,8	57	34,5	154	46,7
Gelirim yeterli değil ve istediğim şeylerin daha azını satın alabiliyorum	37	22,4	78	47,3	115	34,8
Gelirimiz hiçbir şey için yeterli değil	0	0,0	5	3,0	5	1,5
Toplam	165	100,0	165	100,0	330	100,0
$X^2 = 30,650$ sd= 3 p=.000***						

*: p<.05

**: p<.01

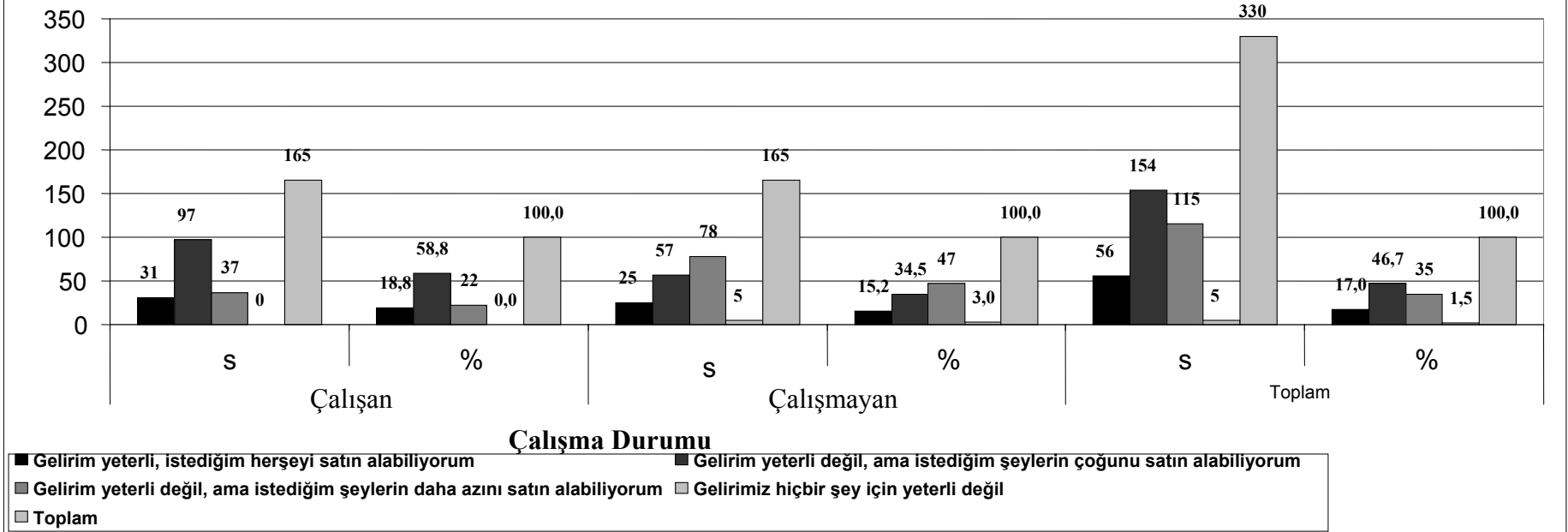
***: p<.001

Tablo 9’da belirtildiği gibi; araştırmaya katılan kadınların % 46,7’sinin gelirlerinin yeterli olmadığını fakat istedikleri şeylerin çoğunu satın alabildiklerini belirttiği saptanmıştır. Çalışanlar kadınların % 58,8’i ailelerinde elde ettikleri gelirin yeterli olmadığı fakat istedikleri şeylerin çoğunu satın alabildiklerini belirtirken, çalışmayan kadınların % 47,3’ü gelirlerinin yeterli olmadığı ve istedikleri şeylerin daha azını satın alabildiklerini belirttikleri saptanmıştır.

Karahan ve Bener (1993), çalışmasında çalışan evli kadınların ev ortamlarında yaşadıkları sorunları araştırmış ve çalışan kadınların aile gelirlerini yeterli bulduğunu saptamıştır.

Kadınların aile gelirlerinin yeterliliğine ilişkin düşüncelerin çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında farklılık gösterdiği ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır (p<.001). Kadınların çalışarak aile gelirine katkıda bulunması ile gelirin arttığı fakat isteklerin ve ihtiyaçların da bu oranda artarak istenilen cevabı verememesi, çalışan kadınların istedikleri her şeyi satın alamamasına, çalışmayan kadınların ise aile gelirlerinin ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Şekil 2. Kadınların Aile Gelirinin Yeterliliği Konusundaki Düşünceleri

Araştırmaya katılan kadınların ailelerindeki tasarruf yapabilme durumları Tablo 10’da ve Şekil 3’te belirtilmiştir.

Tablo 10. Kadınların Tasarruf Yapabilme Durumlarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Tasarruf Yapabilme Durumu	Çalışan		Çalışmayan		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Evet	142	86,1	120	72,7	262	79,4
Hayır	15	9,1	30	18,2	45	13,6
Bazen	8	4,8	15	9,1	23	7,0
Toplam	165	100,0	165	100,0	330	100,0
$X^2 = 8,965$ $sd = 1$ $p = .003^{**}$						

*: $p < .05$

** : $p < .01$

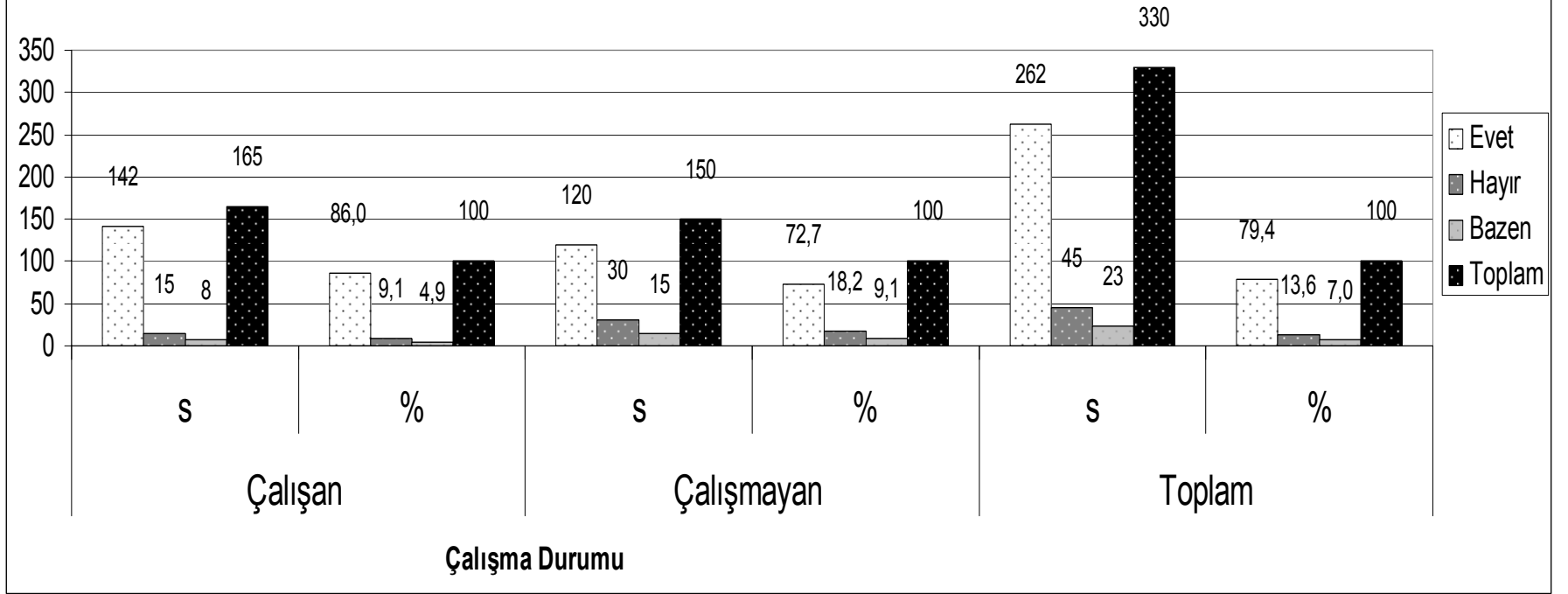
***: $p < .001$

Tablo 10’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan kadınların % 79,4’ünün tasarruf yapabildikleri, %13,6’sının tasarruf yapamadığı belirlenmiştir. Çalışan kadınların ailelerinde tasarruf yapma oranı % 86,1 iken, çalışmayan kadınlarda bu oran % 72,2’dir. Araştırmaya katılan kadınların % 7,0’sinin bazen tasarruf yapabildikleri belirlenmiştir.

Çopur ve Şafak (2004) tarafından yapılan çalışmada, araştırmaya katılan ailelerin tasarruf yapma durumları incelendiğinde, ailelerin gelir durumlarına göre tasarruf yapma durumlarının değiştiği belirlenmiştir. Bu durum çalışan kadınların ailelerine vermiş olduğu ekonomik katkıdan dolayı ailelerinde tasarruf yapma durumunun artmasına neden olarak bağlanabilir.

Kadınların ailelerinde tasarruf yapma durumların çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında farklılık gösterdiği ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu belirlenmiştir ($p < .01$).

Şekil 3.Kadınların Ailelerinde Tasarruf Yapabilme Durumları

Araştırmaya katılan kadınların tasarruf yapma nedenlerinin dağılımı

Tablo 11’de belirtilmiştir.

Tablo 11. Kadınların Tasarruf Yapma Nedenlerine ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Tasarruf Yapma Nedenleri	Çalışan (n= 150)		Çalışmayan (n= 135)		Toplam (n= 285)		Ki Kare Analizleri		
	S	%	S	%	S	%	χ^2	sd	p
Borçları ödemek	22	14,7	31	23,0	53	18,6	1,821	1	.177
İş için sermaye oluşturmak	8	5,3	0	0,0	8	2,8	8,199	1	.004**
Seyahat-tatil yapmak	8	5,3	2	1,5	10	3,5	3,713	1	.054
Refah seviyemizi yükseltmek	15	10,0	2	1,5	17	6,0	10,481	1	.001***
Daha iyi bir çevrede yaşamak	16	10,7	0	0,0	16	5,6	16,815	1	.000***
Emekli olduğumda kullanmak	14	9,3	0	0,0	14	4,9	14,620	1	.000***
Ev eşyası satın almak	46	30,7	0	0,0	46	16,1	53,451	1	.000***
Çocuklara gelecek hazırlamak	52	34,7	31	23,0	83	29,1	7,099	1	.008**
Çocuklara miras bırakmak	0	0,0	1	0,7	1	0,4	1,003	1	.317
Ev, araba satın almak	31	20,7	0	0,0	31	10,9	32,214	1	.000***
Acil durumlarda kaynak sağlamak	54	36,0	87	64,4	141	49,5	13,485	1	.000***

*: p<.05

** : p<.01

***: p<.001

Tablo 11’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan ve tasarruf yaptığını belirten (n=285) kadınların % 49,5’inin ailelerinde acil durumlarda kaynak sağlamak amacıyla tasarruf yaptıkları belirlenmiştir. Çalışan kadınlarda bu oran % 36,0 iken, çalışmayanlarda % 64,4 olduğu saptanmıştır. Çalışan kadınların acil durumlar dışında çocuklara gelecek hazırlama (% 34,7) ve ev eşyası satın almak (% 30,7) gibi nedenlerle tasarruf yaptıkları, çalışmayanların ise eşit oranla (% 23,0) çocuklarına gelecek hazırlamak ve borçlarını ödemek amacıyla tasarruf yaptığı belirlenmiştir.

Çopur ve Şafak (2004), ailelerin tasarruf eğilimlerini inceledikleri araştırmalarında; ailelerin % 46,1’inin öncelikli olarak çocuklarına iyi bir gelecek sağlamak amacıyla tasarruf yaptıkları saptanmıştır.

Bener ve Erel (1992) zaman ve para kullanımı açısından yaptıkları araştırmada kadınların çoğunluğunun tasarruflarını değerlendirme şekilleri arasında: tasarruflarını gayrimenkule yatıranlar ilk sırada yer aldığı ve bunu altın alanlar ve parayı beklenmedik harcamalar için yanında bulunduranlar izlediği saptanmıştır.

Ailelerin tasarruflarını değerlendirmede öncelikli olarak çocuklarını düşünmeleri, ailenin gelecekteki neslinin devamında daha iyi şartlar içinde büyümelerini istemesi düşünülebilir. Çalışan kadınlarda kadının aileye yaptığı ekonomik katkıdan dolayı tasarruflarını ev eşyası satın almada değerlendirmek istemeleri, çalışmayanlarda ise kadınların tasarrufları borçları ödemek için değerlendirmek istemesi aileye giren ekonomik kaynakların azlığı ve çokluğuna bağlanabilir.

Araştırma kapsamına alınan kadınların tasarruf yapma durumları çalışma durumuna göre istatistiksel açıdan incelenmiştir. “İş için sermaye oluşturma, refah seviyesini yükseltme, daha iyi bir çevrede yaşama, emekli olduğunda kullanma, ev eşyası satın alma, çocuklara gelecek hazırlama, ev-araba satın alma, acil durumlarda kaynak sağlama” durumlarında çalışan kadınlar ile çalışmayan kadınlar arasında farklılığın olduğu ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu bulunmuştur ($p<.01$).

Araştırmaya katılan kadınların ailelerinde tasarruflarını değerlendirme biçimleri Tablo 12’de belirtilmiştir.

Tablo 12. Kadınların Tasarruf Biçimlerine ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Tasarruf Biçimleri	Çalışan (n= 150)		Çalışmayan (n= 135)		Toplam (n= 285)	
	S	%	S	%	S	%
Altın satın alarak	29	19,3	44	32,6	73	25,6
Bankacılık hizmetlerinden yararlanarak (faiz, repo, döviz, vb.)	66	44,0	76	56,3	142	49,8
Hisse senedi satın alarak	7	4,7	0	0,0	7	2,5
Hazine bonosu satın alarak	0	0,0	5	3,7	5	1,8
Gayrimenkul satın alarak (ev, arsa, vb.)	16	10,7	5	3,7	21	7,4
Hem altın hem de gayrimenkul satın alarak	8	5,3	0	0,0	8	2,8
Bankacılık hizmetlerinden yararlanarak ya da hisse senedi satın alarak	6	4,0	0	0,0	6	2,1
Bankacılık hizmetlerinden yararlanarak ya da gayrimenkul satın alarak	5	3,3	0	0,0	5	1,8
Hisse senedi ya da gayrimenkul satın alarak	6	4,0	0	0,0	6	2,1
Altın veya gayrimenkul satın alarak ya da bankacılık hizmetlerinden yararlanarak	5	3,3	0	0,0	5	1,8
Tasarrufu hiçbir şekilde değerlendirmeden biriktirerek	2	1,3	5	3,7	7	2,5
$\chi^2 = 69,054$ $sd = 10$ $p = .000***$						

*: p<.05

**: p<.01

***: p<.001

Tablo 12’de belirtildiği gibi, araştırmaya katılan kadınların % 49,8’inin tasarruflarını faiz, repo gibi bankacılık hizmetlerinde değerlendirdiği saptanmıştır. Çalışan kadınlarda bu oran % 44,0 iken, çalışmayanlarda % 56,3’tür.

Kadınların % 25,6’sının da bankacılık hizmetlerinin dışında tasarruflarını altın satın alarak değerlendirdiği, bu oranın çalışmayan kadınlarda % 32,6 olduğu belirlenmiştir.

Boran (2001) araştırmasında, ailelerin % 59,6'sının tasarruflarını döviz satın alarak, % 15,3'ünün bankacılık hizmetlerinden yararlanarak, % 6,0'sının ise gayrimenkul satın alarak değerlendirdiğini saptamıştır.

Ailelerin değişen ülke ekonomisinde en çok kazanç sağlayan ve en güvenilir yatırım aracı olarak bankacılık hizmetleri ve altını düşündükleri için tasarruflarını bu yönde değerlendirdikleri kanaatini ortaya çıkarmıştır.

Araştırmaya katılan kadınların tasarruf yapma biçimleri incelenmiş ve çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında farklılığın olduğu bulunmuştur. Bu farklılığın ise istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır ($p<.001$).

4.3. Kadınların Zaman Kullanımı İle İlgili Bilgiler

Araştırmaya katılan kadınların zamanlarını verimli kullanıp kullanmadıkları ile ilgili görüşleri Tablo 13'de belirtilmiştir.

Tablo 13. Kadınların Zamanlarını Verimli Kullanıp Kullanmadıkları ile İlgili Görüşlerine ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Zamanı Verimli Kullanma Durumu	Çalışan		Çalışmayan		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Evet	127	77,0	149	90,3	276	83,6
Hayır	38	23,0	16	9,7	54	16,4
<i>Toplam</i>	165	100,0	165	100,0	330	100,0
$X^2 = 10,717$ $sd = 1$ $p = .001^{***}$						

*: $p<.05$

** : $p<.01$

***: $p<.001$

Tablo 13'de belirtildiği gibi, araştırmaya katılan kadınların büyük çoğunluğunun (%83,6) zamanlarını verimli kullandıklarını belirttikleri saptanmıştır. Çalışan kadınların % 77,0'sinin, çalışmayan kadınların ise % 90,3'ünün zamanlarını verimli kullandıkları belirlenmiştir.

Kadınların zamanlarını verimli kullanmada çalışma durumunun ve ev işlerinde iş bölümünün yapılmasının etkili olduğu kanaatini ortaya çıkarmıştır.

Araştırmaya katılan kadınların zamanlarını verimli kullanma konusundaki görüşleri çalışma durumlarına göre istatistiksel açıdan değerlendirilerek, çalışan kadınlar ile çalışmayan kadınlar arasında farklılığın olduğu ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır ($p<.001$).

Araştırmaya katılan kadınların zamanlarını kullanma davranışlarının sıklığına göre dağılımı Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14. Kadınların Zaman Kullanımına İlişkin Davranışları Gerçekleştirme Sıklığına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Davranışlar		Sıklık Durumu						Ki Kare Analizleri		
		Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman				
		S	%	S	%	S	%	X^2	sd	p
İşlerimi zamanında bitiririm	Çalışan	23	13,9	106	64,2	36	21,8	47,953	2	.000***
	Çalışmayan	2	1,2	72	43,6	91	55,2			
	Toplam	25	7,6	178	53,9	127	38,5			
Aynı anda birçok işi yaparım	Çalışan	16	9,7	110	66,7	39	23,6	6,615	2	.037*
	Çalışmayan	19	11,5	125	75,8	21	12,7			
	Toplam	35	10,6	235	71,2	60	18,2			
Tek bir iş üzerinde yoğunlaşıyorum	Çalışan	62	37,6	95	57,6	8	4,8	56,159	2	.000***
	Çalışmayan	10	6,1	122	73,9	33	20,0			
	Toplam	72	21,8	217	65,8	41	12,4			
İşlerimi tamamlamak için günün erken saatlerinde başlarım	Çalışan	7	4,2	85	51,5	73	44,2	1,870	2	.393
	Çalışmayan	5	3,0	75	45,5	85	51,5			
	Toplam	12	3,6	160	48,5	158	47,9			
Hangi işin ilk veya son yapılacağını belirlerim	Çalışan	21	12,7	112	67,9	32	19,4	10,218	2	.006**
	Çalışmayan	7	4,2	110	66,7	48	29,1			
	Toplam	28	8,5	222	67,3	80	24,2			
İş yaparken düzenli çalışırım	Çalışan	7	4,2	66	40,0	92	55,8	7,152	2	.028*
	Çalışmayan	0	0,0	69	41,8	96	58,2			
	Toplam	7	2,1	135	40,9	188	57,0			
İşlerin aile içinde paylaşımını yaparım	Çalışan	23	13,9	97	58,8	45	27,3	14,562	2	.001***
	Çalışmayan	4	2,4	110	66,7	51	30,9			
	Toplam	27	8,2	207	62,7	96	29,1			
İş yaparken tv izler veya radyo dinlerim	Çalışan	16	9,7	112	67,9	37	22,4	9,927	2	.007**
	Çalışmayan	37	22,4	97	58,8	31	18,8			
	Toplam	53	16,1	209	63,3	68	20,6			
İşe en önemli/en ağır işten başlarım	Çalışan	7	4,2	119	72,1	39	23,6	18,608	2	.000***
	Çalışmayan	15	9,1	138	83,6	12	7,3			
	Toplam	22	6,7	257	77,9	51	15,5			

*: $p<.05$ **: $p<.01$ ***: $p<.001$

Tablo 14'ün Devamı

Davranışlar		Sıklık Durumu						Ki Kare Analizleri		
		Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman				
		S	%	S	%	S	%	X^2	sd	p
İşe en önemsiz/en hafif işten başlarım	<i>Çalışan</i>	32	19,4	110	66,7	23	13,9	10,494	2	.005**
	<i>Çalışmayan</i>	12	7,3	127	77,0	26	15,8			
	<i>Toplam</i>	44	13,3	237	71,8	49	14,8			
Zor ve önemli işleri kendimi dinç hissettiğim süre içinde yaparım	<i>Çalışan</i>	0	0,0	105	63,6	60	36,4	8,678	2	.013*
	<i>Çalışmayan</i>	2	1,2	125	75,8	38	23,0			
	<i>Toplam</i>	2	0,6	230	69,7	98	29,7			
Hafif ve önemsiz işleri kendimi yorgun hissettiğim saatlerde de yaparım	<i>Çalışan</i>	30	18,2	111	67,3	24	14,5	3,275	2	.194
	<i>Çalışmayan</i>	19	11,5	124	75,2	22	13,3			
	<i>Toplam</i>	49	14,8	235	71,2	46	13,9			
İşleri tüm haftaya dağıtırım	<i>Çalışan</i>	7	4,2	88	53,3	70	42,4	13,330	2	.001***
	<i>Çalışmayan</i>	0	0,0	114	69,1	51	30,9			
	<i>Toplam</i>	7	2,1	202	61,2	121	36,7			
İşleri hafta sonuna bırakırım	<i>Çalışan</i>	23	13,9	92	55,8	50	30,3	18,154	2	.000***
	<i>Çalışmayan</i>	24	14,5	122	73,9	19	11,5			
	<i>Toplam</i>	47	14,2	214	64,8	69	20,9			
İş yaparken dinlenmek için zaman ayırırım	<i>Çalışan</i>	8	4,8	54	32,7	103	62,4	2,919	2	.232
	<i>Çalışmayan</i>	5	3,0	68	41,2	92	55,8			
	<i>Toplam</i>	13	3,9	122	37,0	195	59,1			
İşleri yaparken belli bir sıra izlerim	<i>Çalışan</i>	23	13,9	67	40,6	75	45,5	12,788	2	.002**
	<i>Çalışmayan</i>	5	3,0	72	43,6	88	53,3			
	<i>Toplam</i>	28	8,5	139	42,1	163	49,4			
Hangi işi, ne zaman yapacağımın listesini hazırlarım	<i>Çalışan</i>	98	59,4	59	35,8	8	4,8	1,000	2	.607
	<i>Çalışmayan</i>	89	53,9	67	40,6	9	5,5			
	<i>Toplam</i>	187	56,7	126	38,2	17	5,2			
Bitiremediğim işleri ertesi güne bırakırım	<i>Çalışan</i>	8	4,8	121	73,3	36	21,8	14,371	2	.001***
	<i>Çalışmayan</i>	22	13,3	127	77,0	16	9,7			
	<i>Toplam</i>	30	9,1	248	75,2	52	15,8			
Ailedeki diğer bireylerden yardım alırım	<i>Çalışan</i>	31	18,8	111	67,3	23	13,9	40,050	2	.000***
	<i>Çalışmayan</i>	2	1,2	106	64,2	57	34,5			
	<i>Toplam</i>	33	10,0	217	65,8	80	24,2			

*: p<.05

**: p<.01

***: p<.001

Tablo 14'de belirtildiği gibi araştırmaya katılan kadınların zaman kullanımına ilişkin davranışları incelendiğinde; % 59,1'inin iş yaparken dinlenmek için zaman ayırdığı, % 57,0'sinin iş yaparken düzenli çalıştığı, % 49,4'ünün ise iş yaparken belli bir sıra izlediği ve bu davranışları her zaman yaptıkları belirlenmiştir.

Kadınların % 77,9'unun işe en önemli/en ağır olandan başladığı, % 75,2'sinin bitiremediği işleri ertesi güne bıraktığı, % 71,8'inin işe en önemsiz/en hafif işten başladığı ve bu davranışları bazen yaptığı saptanmıştır.

Kadınların zaman kullanma konusunda hiçbir zaman yapmadığı davranışlar incelendiğinde ise; % 56,7'sinin hangi işi ne zaman yapacağının listesini hazırlamadığı, %21,8'inin tek bir iş üzerinde yoğunlaşmadığı, % 16,1'inin iş yaparken televizyon izlemediği ya da radyo dinlemediği belirlenmiştir.

Zamanın kullanılmasında çalışan kadınların % 62,4'ünün her zaman iş yaparken dinlenmek için zaman ayırdığı, % 75,2'sinin bazen bitiremediği işleri ertesi güne bıraktığı, % 59,4'ünün ise hiçbir zaman hangi işi ne zaman yapacağının listesini hazırlamadığı saptanmıştır.

Çalışmayan kadınların ise; % 58,2'sinin her zaman iş yaparken düzenli çalıştığı, % 83,6'sının bazen işe en önemli/en ağır işten başladığı, % 53,9'unun ise hiçbir zaman hangi işi ne zaman yapacağının listesini hazırlamadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların zaman kullanımına ilişkin davranışları incelendiğinde; işleri tamamlamak için günün erken saatlerinde başlama, hafif ve önemsiz işleri kendini yorgun hissettiği saatlerde yapma ve hangi işi ne zaman yapacağının listesini hazırlama dışındaki davranışların çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında farklılıkların bulunduğu ve bu farklılıkların istatistiksel açıdan önemli olduğu belirlenmiştir ($p<.05$).

Kadınların günlük yaşamlarında yapmış oldukları faaliyetler (ailenin beslenmesi) zaman periyotlarına göre incelenmiş ve Tablo 15'te ve Şekil 4'te belirtilmiştir.

Tablo 15. Kadınların Ailenin Beslenmesi ile İlgili Faaliyetleri Gerçekleştirme Sıklıklarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

(N= 330, çalışan için n=165, çalışmayan için n=165)

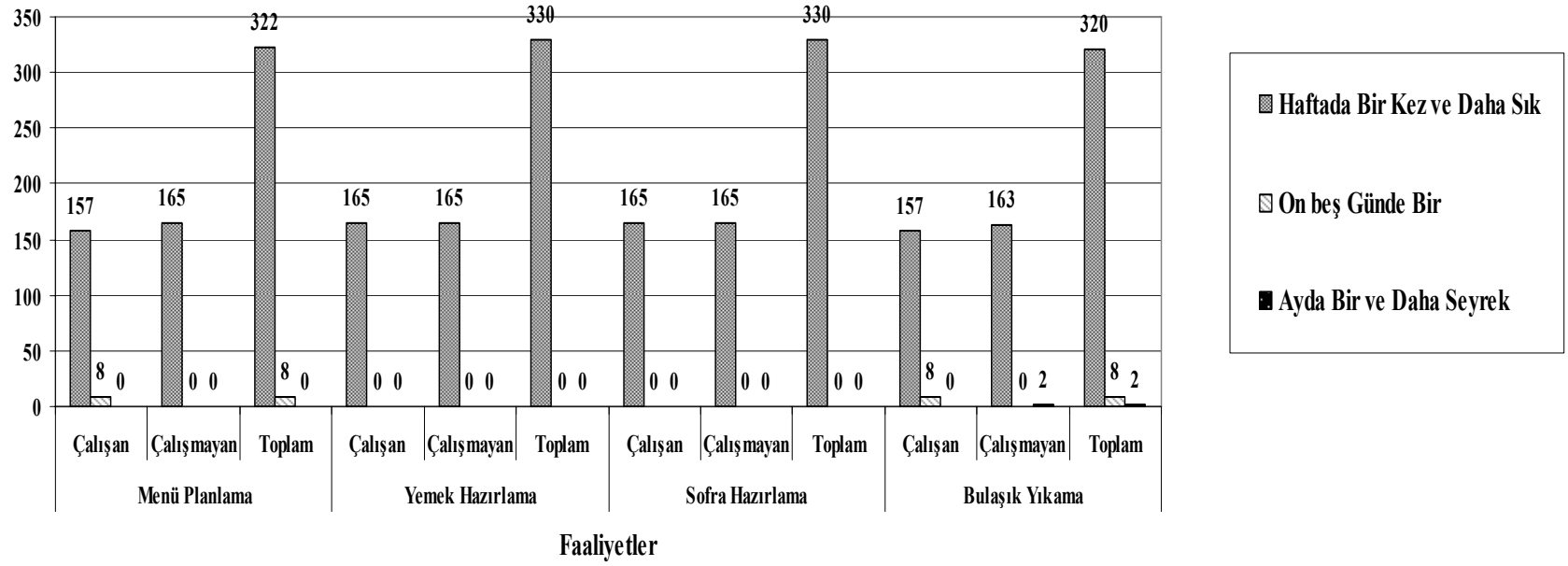
Faaliyetler (Ailenin Beslenmesi)		Her gün, Haftada Bir Kez ve Daha Sık		On beş Günde Bir		Ayda Bir ve Daha Seyrek	
		S	%	S	%	S	%
Menü Planlama	<i>Çalışan</i>	157	95,2	8	4,8	0	0,0
	<i>Çalışmayan</i>	165	100,0	0	0,0	0	0,0
	<i>Toplam</i>	322	97,6	8	2,4	0	0,0
Yemek Hazırlama	<i>Çalışan</i>	165	100,0	0	0,0	0	0,0
	<i>Çalışmayan</i>	165	100,0	0	0,0	0	0,0
	<i>Toplam</i>	330	100,0	0	0,0	0	0,0
Sofra Hazırlama	<i>Çalışan</i>	165	100,0	0	0,0	0	0,0
	<i>Çalışmayan</i>	165	100,0	0	0,0	0	0,0
	<i>Toplam</i>	330	100,0	0	0,0	0	0,0
Bulaşık Yıkama	<i>Çalışan</i>	157	95,2	8	4,8	0	0,0
	<i>Çalışmayan</i>	163	98,8	0	0,0	2	1,2
	<i>Toplam</i>	320	97,0	8	2,4	2	0,6

Araştırmaya katılan kadınların aile beslenmesi için yapmış oldukları faaliyetleri gerçekleştirme sıklıkları 6 ana grupta toplanmış (her gün, haftada birkaç kez, haftada bir kez, on beş günde bir, ayda bir, ayda birden daha seyrek) ve 3 grup altında birleştirilerek incelenmiştir.

Kadınların tümünün yemek ve sofra hazırlama gibi faaliyetleri haftada birden daha sık gerçekleştirdiği saptanmıştır. Çalışan kadınların % 95,2'sinin haftada bir kez ve daha sık menü planlaması yaptığı, çalışmayan kadınların ise % 98,8'inin haftada bir kez ve daha sık bulaşık yıkadığı belirlenmiştir.

Çalışan kadınların %4,8'inin menü planlama ve bulaşık yıkama faaliyetlerini on beş günde bir yaptıkları ve bunun da işlerinden dolayı yeterli zamanı bulamamalarından ayrıca bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde yardım alınıyor olabileceği düşünülmektedir.

Şekil 4. Kadınların Ailenin Beslenmesi ile İlgili Yaptıkları Faaliyetlerin Sıklığına Göre Dağılımı

Kadınların günlük yaşamlarında yapmış oldukları faaliyetler (evin temizliği ve bakımı) zaman periyotlarına göre incelenmiş ve Tablo 16'da ve Şekil 5'te belirtilmiştir.

Tablo 16. Kadınların Evin Temizliği ve Bakımı ile İlgili Faaliyetleri Gerçekleştirme Sıklıklarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

(N= 330, çalışan için n=165, çalışmayan için n=165)

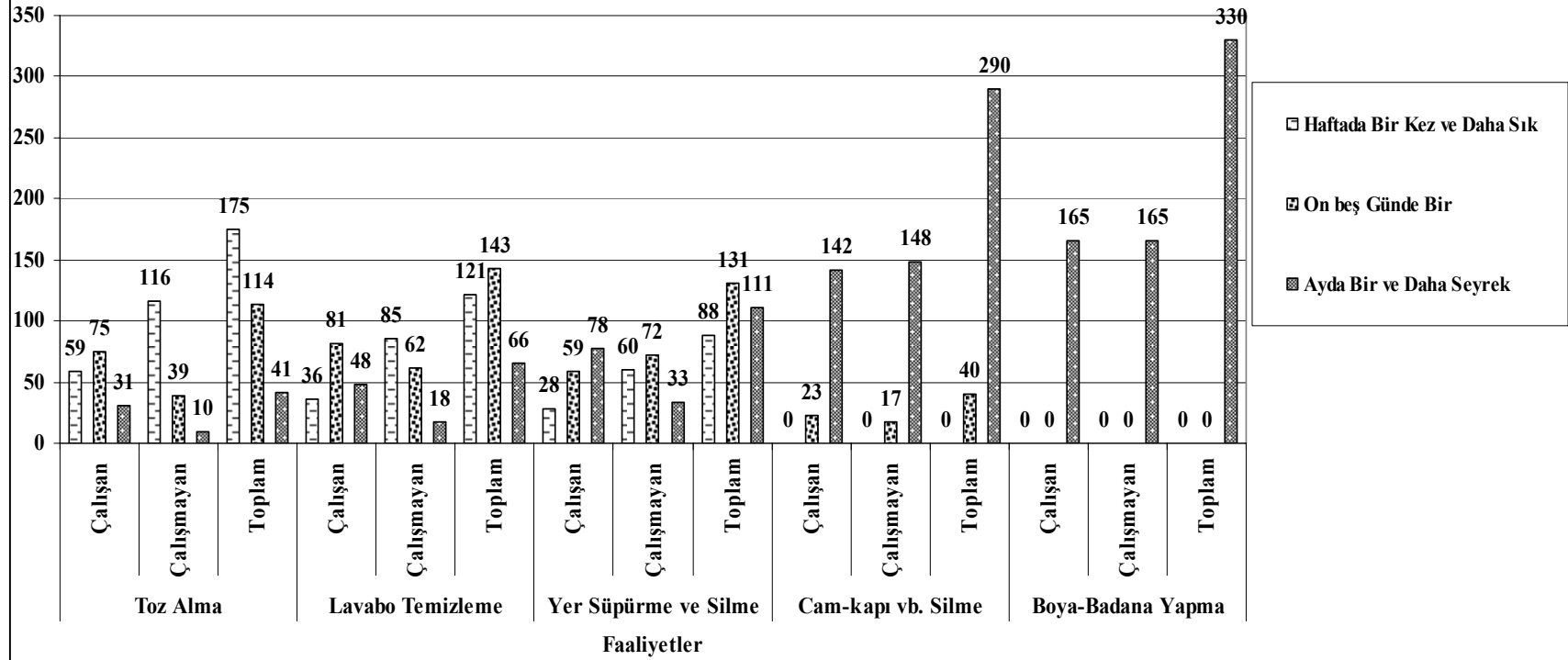
Faaliyetler (Evin Temizliği ve Bakımı)		Haftada Bir Kez ve Daha Sık		On beş Günde Bir		Ayda Bir ve Daha Seyrek	
		S	%	S	%	S	%
Toz Alma	<i>Çalışan</i>	59	35,8	75	45,5	31	18,8
	<i>Çalışmayan</i>	116	70,3	39	23,6	10	6,1
	<i>Toplam</i>	175	53,0	114	34,5	41	12,4
Lavabo Temizleme	<i>Çalışan</i>	36	21,8	81	49,1	48	29,1
	<i>Çalışmayan</i>	85	51,5	62	37,6	18	10,9
	<i>Toplam</i>	121	36,7	143	43,3	66	20,0
Yer Süpürme ve Silme	<i>Çalışan</i>	28	17,0	59	35,8	78	47,3
	<i>Çalışmayan</i>	60	36,4	72	43,6	33	20,0
	<i>Toplam</i>	88	26,7	131	39,7	111	33,6
Cam-kapı vb. Silme	<i>Çalışan</i>	0	0,0	23	13,9	142	86,1
	<i>Çalışmayan</i>	0	0,0	17	10,3	148	89,7
	<i>Toplam</i>	0	0,0	40	12,1	290	87,9
Boya-Badana Yapma	<i>Çalışan</i>	0	0,0	0	0,0	165	100,0
	<i>Çalışmayan</i>	0	0,0	0	0,0	165	100,0
	<i>Toplam</i>	0	0,0	0	0,0	330	100,0

Araştırmaya katılan kadınların evin temizliği ve bakımı gibi yapmış oldukları faaliyetlerin dağılımları incelendiğinde; % 53,0'ünün haftada bir kez ve daha sık toz alma işini yaptığı, % 43,3'ünün on beş günde bir lavabolarını temizlediği, %87,9'unun ise ayda bir ve daha seyrek cam-kapı vb. yerleri temizlediği belirlenmiştir.

Çalışan kadınların % 35,8'inin haftada bir kez ve daha sık toz aldığı belirlenirken, çalışmayan kadınlarda bu oranın % 70,3 olduğu belirlenmiştir.

Ailelerin evlerinde genellikle boya ve badana işini mevsimlik olarak yapması, kadınların tümünün boya ve badana işlerinin yapılmasında ayda bir ve daha seyrek cevabını vermesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Şekil 5. Kadınların Evin Temizliği ve Bakımı ile İlgili Yaptıkları Faaliyetlerin Sıklığına Göre Dağılımı

Kadınların günlük yaşamlarında yapmış oldukları faaliyetler (giyim ve ev eşyalarının temizliği ve bakımı) zaman periyotlarına göre incelenmiş ve Tablo 17’de ve Şekil 6’da belirtilmiştir.

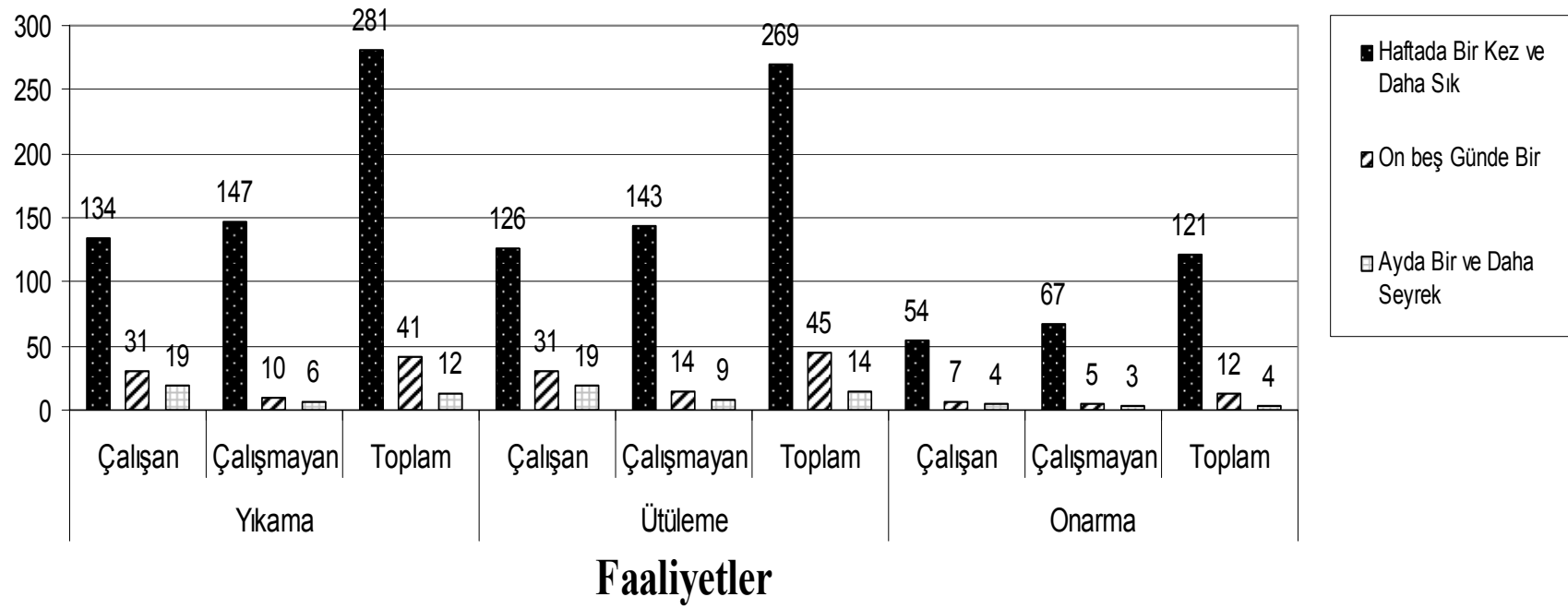
Tablo 17. Kadınların Giyim ve Ev Eşyalarının Temizliği ve Bakımı ile İlgili Faaliyetleri Gerçekleştirme Sıklıklarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı (N= 330, çalışan için n=165, çalışmayan için n=165)

Faaliyetler (Giyim ve Ev Eşyalarının Temizliği ve Bakımı)		Haftada Bir Kez ve Daha Sık		On beş Günde Bir		Ayda Bir ve Daha Seyrek	
		S	%	S	%	S	%
Yıkama	<i>Çalışan</i>	134	81,2	31	18,8	0	0,0
	<i>Çalışmayan</i>	147	89,1	10	6,1	8	4,8
	<i>Toplam</i>	281	85,2	41	12,4	8	2,4
Ütüleme	<i>Çalışan</i>	126	76,4	31	18,8	8	4,8
	<i>Çalışmayan</i>	143	86,7	14	8,5	8	4,8
	<i>Toplam</i>	269	81,5	45	13,6	16	4,8
Onarma	<i>Çalışan</i>	54	32,7	7	4,2	104	63,0
	<i>Çalışmayan</i>	67	40,6	5	3,0	93	56,4
	<i>Toplam</i>	121	36,7	12	3,6	197	59,7

Kadınların ailelerinde giyim ve ev eşyalarının temizliği ve bakımı konusunda yapmış oldukları faaliyetler incelendiğinde; % 85,2’sinin haftada bir kez ve daha sık olarak yıkama işini yaptığı, % 59,7’sinin de ayda bir kez ve daha seyrek olarak onarma işini yaptığı saptanmıştır. Çalışan kadınların % 81,2’si haftada bir kez ve daha sık olarak yıkama işini yaparken, çalışmayanlarda bu oran % 89,1’dir.

Kadınların % 59,7’sinin onarma işine ayda bir ve daha seyrek zaman ayırmasının nedeni; çalışan kadınlarda işten dolayı zaman bulunamaması, çalışmayan kadınlarda ise bu konuda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığı düşünülmektedir.

Şekil 6. Kadınların Giyim ve Ev Eşyalarının Temizliği ve Bakımı ile İlgili Yaptıkları Faaliyetlerin Sıklığına Göre Dağılımı

Kadınların günlük yaşamlarında yapmış oldukları faaliyetler (yiyecek, ev eşyası ve giysi alışverişi) zaman periyotlarına göre incelenmiş ve Tablo 18’de ve Şekil 7’de belirtilmiştir.

Tablo 18. Kadınların Alışveriş ile İlgili Faaliyetleri Gerçekleştirme Sıklıklarına ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

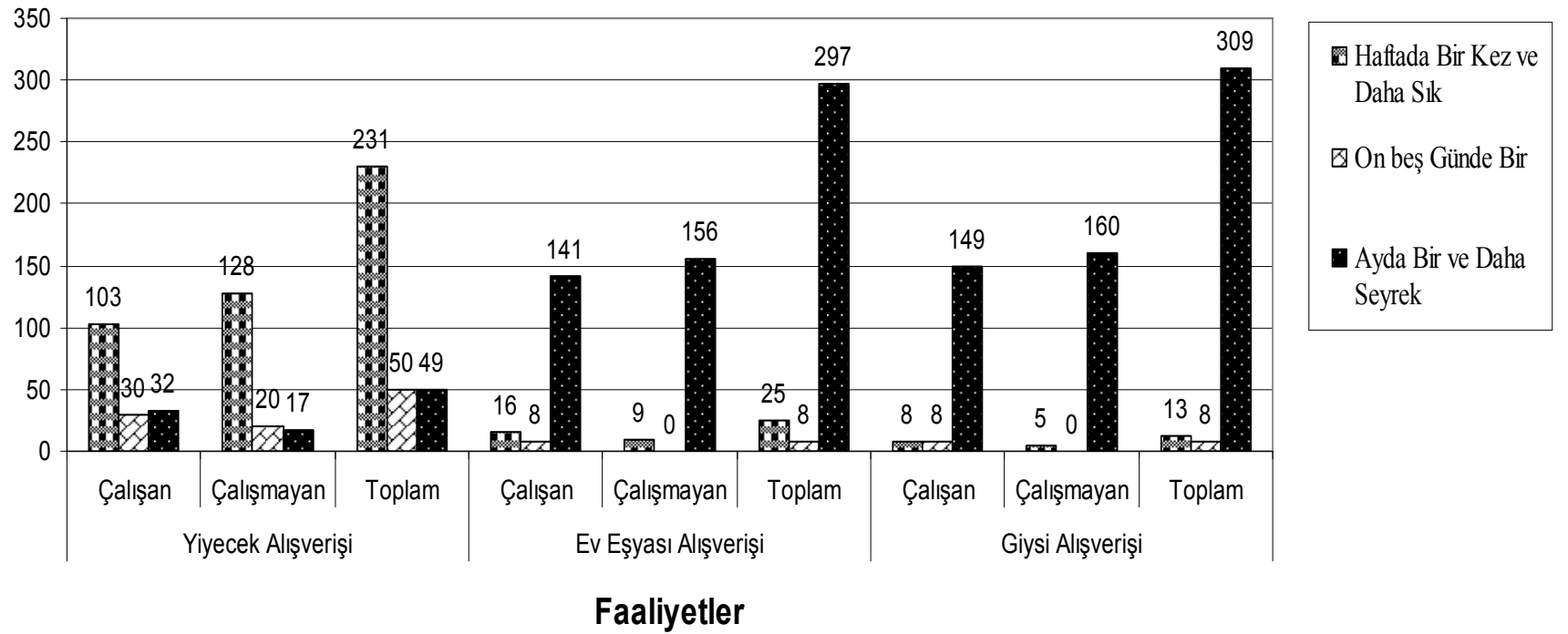
(N= 330, çalışan için n=165, çalışmayan için n=165)

Faaliyetler (Alışveriş)		Haftada Bir Kez ve Daha Sık		On beş Günde Bir		Ayda Bir ve Daha Seyrek	
		S	%	S	%	S	%
Yiyecek Alışverişi	<i>Çalışan</i>	103	62,4	30	18,2	32	19,4
	<i>Çalışmayan</i>	128	77,6	20	12,1	17	10,3
	<i>Toplam</i>	231	70,0	50	15,2	49	14,8
Ev Eşyası Alışverişi	<i>Çalışan</i>	16	9,7	8	4,8	141	85,5
	<i>Çalışmayan</i>	9	5,5	0	0,0	156	94,5
	<i>Toplam</i>	25	7,6	8	2,4	297	90,0
Giysi Alışverişi	<i>Çalışan</i>	8	4,8	8	4,8	149	90,3
	<i>Çalışmayan</i>	5	3,0	0	0,0	160	97,0
	<i>Toplam</i>	13	3,9	8	2,4	309	93,6

Araştırmaya katılan kadınların alışveriş konusunda vermiş oldukları bilgiler incelendiğinde; % 70,0’inin yiyecek alışverişini haftada bir kez ve daha sık yaptığı, %90’ının ayda bir kez ve daha seyrek olarak ev eşyası satın aldığı, % 93,6’sının ise ayda bir kez ve daha seyrek olarak giysi alışverişi yaptığı belirlenmiştir.

Çalışan kadınların % 62,4’ünün, çalışmayan kadınların ise % 77,6’sının yiyecek alışverişini haftada bir kez ve daha sık yaptığı belirlenmiştir. Çalışan kadınların ev eşyası ve giysi alışverişi konusunda vermiş oldukları bilgilere bakıldığında satın alma durumunun çalışmayanlara oranla daha sık zamanlarda olduğu, bunun da çalışan kadının aileye yaptığı ekonomik katkıdan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Şekil 7. Kadınların Alışveriş ile İlgili Yaptıkları Faaliyetlerin Sıklığına Göre Dağılımı

Kadınların ev ile ilgili işlerde yardım alma durumları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Kadınların Ev ile İlgili İşlerde Yardım Alma ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Yardım Alma Durumu	Çalışan		Çalışmayan		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Evet	84	50,9	23	13,9	107	32,4
Hayır	16	9,7	12	7,3	28	8,5
Bazen	65	39,4	130	78,8	195	59,1
Toplam	165	100,0	35	100,0	330	100,0
$X^2 = 57,014$ sd= 2 p=.000***						

*: p<.05

** : p<.01

***: p<.001

Araştırmaya katılan kadınların ev ile ilgili işlerde yardım alma durumları incelendiğinde; % 59,1’inin zaman zaman yardım aldığı belirlenmiştir. Çalışan kadınların % 50,9’unun ev ile ilgili işlerde yardım aldığı, çalışmayan kadınların ise % 78,8’inin ev ile ilgili işlerde zaman zaman yardım aldığı saptanmıştır.

Karahan ve Bener (1993) çalışan kadınların ev ortamında yaşadıkları sorunları incelediği araştırmada; kadınların % 56,8’inin ev işlerinde yardım aldığı, % 47,7’sinin ev işlerinde yardım almadığı belirlenmiştir.

Çalışan kadınların ev ile ilgili işlerin yapılmasında yeterli zamana sahip olmadıkları veya zamana sahip olsalar da çalıştıkları için yorulmaları nedeniyle bu işleri yapacak enerjiye sahip olmadıkları düşünülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan kadınların ev ile ilgili işlerde yardım alma durumlarının çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında farklılığın bulunduğu ve bunun istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır (p<.001).

Kadınların serbest zamanlarında yaptıkları faaliyetler Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Kadınların Serbest Zamanlarında Yaptıkları Faaliyetlere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Faaliyetler	Çalışan (n=127)		Çalışmayan (n= 165)		Toplam (N= 292)		Ki Kare Analizleri		
	S	%	S	%	S	%	χ^2	sd	p
Yalnız Kalarak	24	18,9	10	6,1	34	11,6	6,427	1	.011*
Tv Seyrederek	46	36,2	47	28,5	93	31,8	0,015	1	.903
Kitap Okuyarak	30	23,6	10	6,1	40	13,7	11,379	1	.001***
Arkadaş ve akrabalarla sohbet ederek	24	18,9	57	34,5	81	27,7	17,818	1	.000***
Ailenin diğer bireyleriyle vakit geçirerek	43	33,9	15	9,1	58	19,9	16,400	1	.000***
Uyuyarak dinlenme	0	0,0	16	9,7	16	5,5	16,815	1	.000***
Elişi yaparak	32	25,2	51	30,9	83	28,4	5,811	1	.016*
Günlük ev işlerini yaparak	39	30,7	22	13,3	61	20,9	5,812	1	.016*
Kâğıt oynayarak	8	6,3	0	0,0	8	2,7	8,199	1	.004**
Spor yaparak	0	0,0	2	1,2	2	0,7	2,012	1	.156

*: p<.05 **: p<.01 ***: p<.001

(İstatistikler “Hiç boş zamanım yok” seçeneğinin çalışan kadınların sayısından ve toplamdan çıkarılması sonucunda hesaplanmıştır)

Araştırmaya katılan kadınların % 31,8’inin serbest zamanlarını televizyon seyrederek geçirdiği belirlenmiştir. Çalışan kadınların serbest zamanlarında en çok yaptıkları faaliyetler sırasıyla; televizyon seyretme (% 36,2), ailenin diğer bireyleriyle vakit geçirme (% 33,9) ve günlük ev işlerini yapmak iken, çalışmayan kadınların en çok yaptıkları faaliyetler; arkadaş ve akrabalar ile sohbet etmek (% 34,5), el işi yapmak (% 30,9) ve de televizyon seyretmektir (% 28,5).

Bayraktar'ın (1995) yaptığı araştırmada; çalışan kadınların çalışmayanlara göre boş zamanlarını daha fazla okuma, sinema, tiyatro, konsere gitme, spor yapma, kağıt oyunları ve gönüllü dernek faaliyetlerine ayırdıkları saptanmıştır. Çalışmayan kadınların ise çalışanlara göre arkadaş toplantılarına daha fazla katıldığını ve el işi yapmakta olduğunu belirlemiştir.

Çalışan kadınların serbest zamanlarında daha çok ev işleri ve aile yakınlarıyla ilgilenmesi, çalışmayan kadınların ise daha çok ev merkezli faaliyetlerden olan el iş yapması ve arkadaş-akraba sohbetlerine katılma faaliyetlerinde bulunma nedenin kadının çalışıp çalışmamasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan kadınların serbest zamanlarında yaptıkları faaliyetler açısından (yalnız kalma, kitap okuma, arkadaş ve akrabalarla sohbet etme, ailenin diğer bireyleri ile vakit geçirme, dinlenme, el işi yapma, günlük ev işlerini yapma, kağıt oynama) çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında farklılığın olduğu ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır ($p<.05$).

Kadınların ev yönetim faaliyetleri için harcadıkları sürelerle göre dağılımları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. Kadınların Ev Yönetim Faaliyetleri İçin Harcadıkları Sürelere ve Çalışma Durumuna Göre T Testi Sonuçları (Gün / Saat) (N=330)

Ev Yönetim Faaliyetleri		Aritmetik Ortalama (X)	Standart Sapma (ss)	Standart Hata (SH)	T Testi (t)	Önemlilik (p)
Mutfak Faaliyetleri	<i>Çalışan</i>	2,4	0,8	0,06	-1,31	.193
	<i>Çalışmayan</i>	2,5	0,7	0,05		
Ev Temizliği	<i>Çalışan</i>	2,5	1,1	0,08	1,39	.164
	<i>Çalışmayan</i>	2,4	0,6	0,04		
Çamaşır Yıkama	<i>Çalışan</i>	1,8	0,7	0,05	0,60	.548
	<i>Çalışmayan</i>	1,8	0,5	0,04		
Alışveriş	<i>Çalışan</i>	2,2	0,8	0,06	-2,02	.045*
	<i>Çalışmayan</i>	2,4	0,7	0,05		
Çocukların Bakımı	<i>Çalışan</i>	1,7	0,9	0,07	4,16	.000***
	<i>Çalışmayan</i>	1,3	0,7	0,05		
Kişisel Bakım	<i>Çalışan</i>	1,5	0,5	0,04	-3,28	.001***
	<i>Çalışmayan</i>	1,6	0,5	0,04		
Diğer Aile Bireylerinin Bakımı	<i>Çalışan</i>	1,2	0,6	0,05	-0,81	.421
	<i>Çalışmayan</i>	1,3	0,7	0,05		
Dinlenme (Uyuma dahil)	<i>Çalışan</i>	7,8	1,5	0,11	4,21	.000***
	<i>Çalışmayan</i>	7,0	1,7	0,13		
Serbest Zaman Faaliyetleri	<i>Çalışan</i>	3,0	1,9	0,15	-3,34	.001***
	<i>Çalışmayan</i>	3,7	1,7	0,13		

*: p<.05

**: p<.01

***: p<.001

Kadınların ev yönetimi faaliyetlerine gün içinde harcadıkları süreler incelendiğinde;

Çalışan kadınlar ev yönetim faaliyetlerine ayırdıkları süreler ortalama olarak sırasıyla; dinlenme 7,8 $\pm$ 0,11, serbest zaman faaliyetleri 3,0 $\pm$ 0,15, ev temizliği 2,5 $\pm$ 0,08, mutfak faaliyetleri 2,4 $\pm$ 0,06, alışveriş 2,2 $\pm$ 0,06, çamaşır yıkama 1,8 $\pm$ 0,05,

çocuk bakımı $1,7\pm0,07$, kişisel bakım $1,5\pm0,04$ ve diğer aile bireylerinin bakımı $1,2\pm0,05$ gün/saat olarak saptanmıştır.

Çalışmayan kadınlar için ise, dinlenme $7,0\pm0,13$, serbest zaman faaliyetleri $3,7\pm0,13$, mutfak faaliyetleri $2,5\pm0,05$, alışveriş $2,4\pm0,05$, ev temizliği $2,4\pm0,04$, çamaşır yıkama $1,8\pm0,04$, kişisel bakım $1,6\pm0,04$, çocuk bakımı $1,3\pm0,05$, ve diğer aile bireylerinin bakımı $1,3\pm0,05$ gün/saat olarak saptanmıştır.

Nazik, Demirel ve Arlı (1999) tarafından yapılan araştırmada çalışan kadınların kişisel bakım ve dinlenme hariç diğer tüm faaliyetlere çalışmayan kadınlardan daha az zaman harcadıkları saptanmıştır.

Bener ve Erel (1992) tarafından yapılan araştırmada çalışan kadınların ev işlerine harcadıkları zaman çalışmayan kadınlardan daha az olduğu saptanmıştır.

Kadınların ev yönetim faaliyetleri için harcadıkları süreler istatistiksel açıdan bakıldığında; çalışmayan kadınlar alışveriş faaliyetine ($2,4\pm0,05$ gün/saat) çalışan kadınlardan ($2,2\pm0,06$ gün/saat) daha fazla zaman ayırdığı saptanmıştır ($p<0,05$). Çalışan kadınlar çocukların bakımı faaliyetine ($1,7\pm0,07$ gün/saat) çalışmayan kadınlardan daha fazla zaman ayırdığı saptanmıştır. Çalışmayan kadınlar kişisel bakım ($1,6\pm0,04$ gün/saat) ve serbest zaman faaliyetlerine ($3,7\pm0,13$ gün/saat) çalışan kadınlardan daha fazla zaman ayırdığı saptanmıştır ($p<0,001$). Dinlenme faaliyetine ise çalışan kadınların ($7,8\pm0,11$ gün/saat) çalışmayan kadınlardan daha fazla zaman ayırdığı saptanmıştır ($p<0,001$). Bu bakımdan iki grup arasında farklılığın olduğu ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu belirlenmiştir.

Çalışan kadınlar çocukların bakımına ve dinlenmeye çalışmayanlara göre daha fazla zaman ayırma sebebi olarak iş hayatının ev ve aile ile ilgili faaliyetlerine daha az zaman kalmasına neden olduğu düşünülebilir.

4.4. Kadınların Fiziksel Enerji Kullanımı ile İlgili Bilgiler

Kadınların ev yönetim sorumluluklarının paylaşımı konusundaki görüşleri Tablo 22’de ve Şekil 8’de gösterilmiştir.

Tablo 22. Kadınların Ev Yönetim Sorumluluklarının Paylaşımı Konusundaki Görüşlere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Sorumluluk Durumları	Çalışan		Çalışmayan		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Her İş Ortak Yapılmalı	104	63,0	32	19,4	136	41,2
Tüm İşleri Kadın Yapmalı	30	18,2	23	13,9	53	16,1
Kadının Yapamayacağı Durumda Erkek Yapmalı	15	9,1	95	57,6	110	33,3
Kadın ve Erkeğin Yapacağı İşler Farklıdır	16	9,7	15	9,1	31	9,4
<i>Toplam</i>	165	100,0	165	100,0	330	100,0
$X^2 = 73,634$ $sd = 3$ $p = .000***$						

*: $p < .05$ **: $p < .01$ ***: $p < .001$

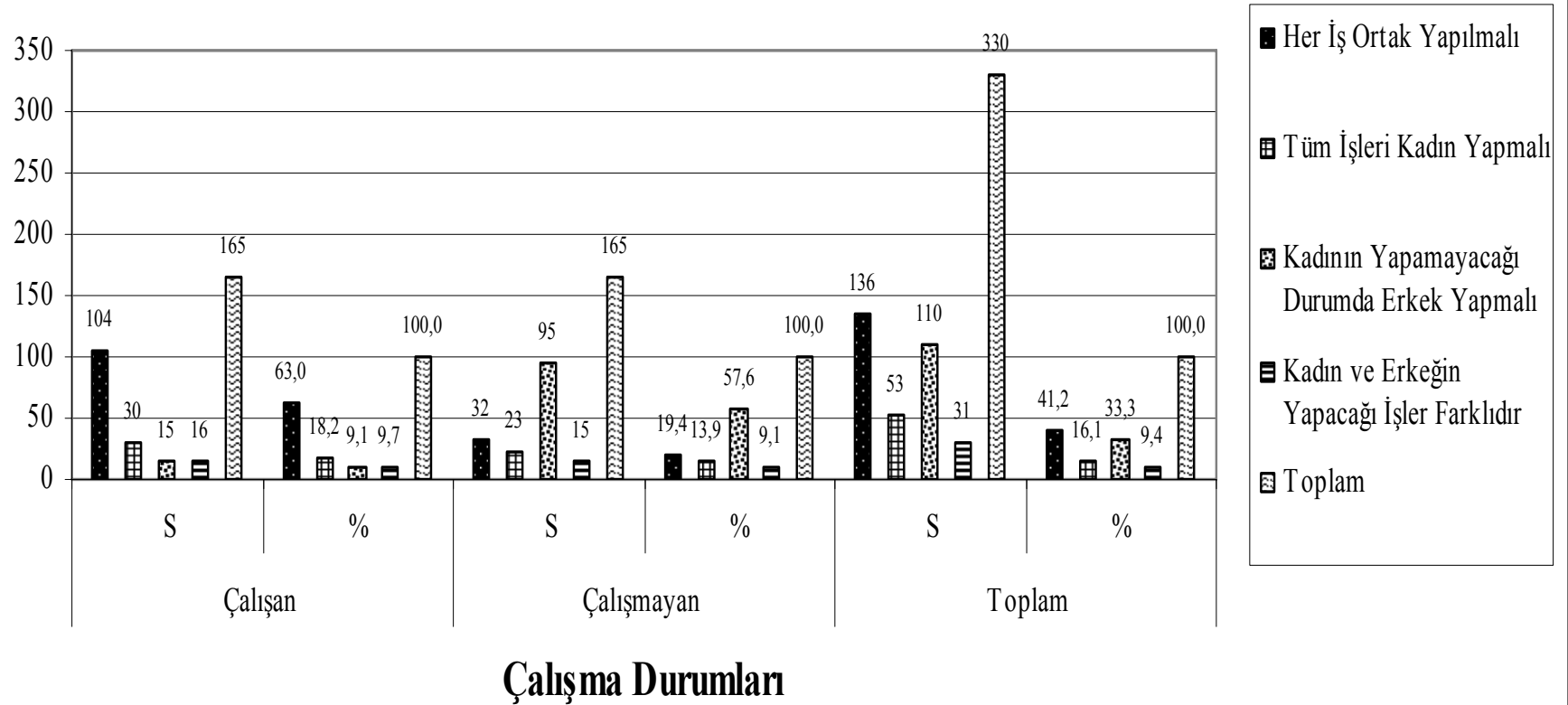
Araştırmaya katılan kadınların ev yönetim sorumluluklarının paylaşımı konusundaki görüşleri incelendiğinde; kadınların % 41,2’si her iş ortak yapılmalı ve % 33,3’ü kadının yapamayacağı durumlarda erkek yapmalı görüşünde olduğu belirlenmiştir. Çalışan kadınların % 63,0’ünün görüşü her iş ortak yapılmalı ve çalışmayan kadınların ise % 57,6’sının görüşü kadının yapamayacağı durumlarda erkek yapmalı şeklinde saptanmıştır.

Ataklı, Yertutan ve Ekinci (2004) üniversite öğrencilerinin çağdaş kadın üzerine görüşlerini incelediği araştırmada; öğrencilerin % 56,3’ünün her işin ortak yapılmasında yana olduğu tespit edilmiştir.

Çalışan kadınların her iş ortak yapılmalı görüşüne çoğunlukla katıldıkları (% 63,0), çalışmayan kadınların ise kadının yapamayacağı işleri erkek yapmalıdır görüşüne çoğunlukla katıldıkları (% 57,6) tespit edilmiştir. Bu sonuca göre çalışmayan kadınların geleneksel ev yönetimi anlayışını benimsedikleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan kadınların ev yönetim sorumluluklarının paylaşımı konusunda verilen cevapları kadınların çalışma durumları arasında farklılık gösterdiği ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır ($p < .001$)

Şekil 8. Kadınların Ev Yönetim Sorumluluklarının Paylaşımı Konusundaki Görüşleri

Kadınların evlerinde yapılan faaliyetleri gerçekleştiren kişilerin dağılımları Tablo 23'te belirtilmiştir.

Tablo 23. Kadınların Evde İşleri Yapan Kişilere ve Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Faaliyetler	Çalışan (n= 165)										Çalışmayan (n= 165)									
	Ben Yaparım		Eşim Yapar		Eşimle Birlikte Yaparız		Çocuklar Yapar		Diğer Kişi Ya da Yardımcılar Yapar		Ben Yaparım		Eşim Yapar		Eşimle Birlikte Yaparız		Çocuklar Yapar		Diğer Kişi Ya da Yardımcılar Yapar	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Ailenin Beslenmesi																				
Menü Planlama	145	87,9	0	0,0	20	12,1	0	0,0	0	0,0	115	69,7	0	0,0	50	30,3	0	0,0	0	0,0
Yemek Hazırlama	122	73,9	8	4,8	35	21,2	0	0,0	0	0,0	155	93,9	5	3,0	2	1,2	3	1,8	0	0,0
Sofra Hazırlama	68	41,2	31	18,8	14	8,5	52	31,5	0	0,0	53	32,1	0	0,0	11	6,7	91	55,2	10	6,1
Bulaşık Yıkama	120	72,7	0	0,0	0	0,0	29	17,6	16	9,7	122	73,9	0	0,0	17	10,3	26	15,8	0	0,0
Evin Temizlik ve Bakımı																				
Toz Alma	106	64,2	0	0,0	8	4,8	7	4,2	44	26,7	98	59,4	0	0,0	1	0,6	51	30,9	15	9,1
Lavabo Temizleme	84	50,9	0	0,0	23	13,9	14	8,5	44	26,7	69	41,8	0	0,0	5	3,0	53	32,1	38	23,0
Yer Süpürme-Silme	83	50,3	8	4,8	15	9,1	0	0,0	59	35,8	54	32,7	0	0,0	5	3,0	24	14,5	82	49,7
Cam, Kapı, vb. Silme	47	28,5	0	0,0	15	9,1	0	0,0	103	62,4	22	13,3	0	0,0	5	3,0	11	6,7	127	77,0
Boya, Badana Yapma	8	4,8	47	28,5	16	9,7	0	0,0	94	57,0	5	3,0	28	17,0	0	0,0	3	1,8	129	78,2
Giyim ve Ev Eşyalarının Temizlik Bakımı																				
Yıkama	150	90,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	15	9,1	152	92,1	0	0,0	5	3,0	8	4,8	0	0,0
Ütüleme	128	77,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0	37	22,4	157	95,2	0	0,0	5	3,0	1	0,6	2	1,2
Onarma	47	28,5	0	0,0	0	0,0	24	14,5	94	57,0	49	29,7	0	0,0	2	1,2	5	3,0	109	66,1
Alışveriş																				
Yiyecek Alışverişi	7	4,2	32	19,4	118	71,5	8	4,8	0	0,0	0	0,0	9	5,5	137	83,0	19	11,5	0	0,0
Ev Eşyası Alışverişi	0	0,0	8	4,8	142	86,1	15	9,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	158	95,8	7	4,2	0	0,0
Giysi Alışverişi	8	4,8	0	0,0	157	95,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	1,2	163	98,8	0	0,0	0	0,0

Tablo 23'ün Devamı

Faaliyetler	Toplam (N= 330)												
	Ben Yaparım		Eşim Yapar		Eşimle Birlikte Yaparız		Çocuklar Yapar		Diğer Kişi Ya da Yardımcılar Yapar		Ki Kare Analizleri		
Ailenin Beslenmesi	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	X ²	sd	p
Menü Planlama	260	78,8	0	0,0	70	21,2	0	0,0	0	0,0	16,319	1	.000***
Yemek Hazırlama	277	83,9	13	3,9	37	11,2	3	0,9	0	0,0	37,056	3	.000***
Sofra Hazırlama	121	36,7	31	9,4	25	7,6	143	43,3	10	3,0	53,856	4	.000***
Bulaşık Yıkama	242	73,3	0	0,0	17	5,2	55	16,7	16	4,8	33,180	3	.000***
Evin Temizlik ve Bakımı													
Toz Alma	204	61,8	0	0,0	9	2,7	58	17,6	59	17,9	53,392	3	.000***
Lavabo Temizleme	153	46,4	0	0,0	28	8,5	67	20,3	82	24,8	36,183	3	.000***
Yer Süpürme-Silme	137	41,5	8	2,4	20	6,1	24	7,3	141	42,7	46,890	4	.000***
Cam, Kapı, vb. Silme	69	20,9	0	0,0	20	6,1	11	3,3	230	69,7	27,562	3	.000***
Boya, Badana Yapma	13	3,9	75	22,7	16	4,8	3	0,9	223	67,6	29,999	4	.000***
Giyim ve Ev Eşyalarının Temizlik Bakımı													
Yıkama	302	91,5	0	0,0	5	1,5	8	2,4	15	4,5	28,013	3	.000***
Ütüleme	285	86,4	0	0,0	5	1,5	1	0,3	39	11,8	40,361	3	.000***
Onarma	96	29,1	0	0,0	2	0,6	29	8,8	203	61,5	15,598	3	.001***
Alışveriş													
Yiyecek Alışverişi	7	2,1	41	12,4	255	77,3	27	8,2	0	0,0	25,800	3	.000***
Ev Eşyası Alışverişi	0	0,0	8	2,4	300	90,9	22	6,7	0	0,0	11,762	2	.003**
Giysi Alışverişi	8	2,4	2	0,6	320	97,0	0	0,0	0	0,0	17,540	3	.001***

*: p<.05

**: p<.01

***: p<.001

Araştırmaya katılan kadınların sadece kendisinin yaptıkları faaliyetlerin başında; yemek hazırlamanın (% 83,9) geldiği ve bunu toz alma (% 61,8), giyim ve ev eşyalarını yıkama (% 91,5) ve giysi alışverişi (% 2,4) faaliyetlerinin izlediği belirlenmiştir. Kadınların eşlerinin yaptıkları faaliyetlerin başında; sofrta hazırlamanın (% 9,4) geldiği bunu boya, badana yapma (% 22,7), yiyecek alışverişi (% 12,4) faaliyetlerinin izlediği belirlenmiştir.

Kadınların eşleriyle birlikte yaptıkları faaliyetlerin başında; yemek hazırlamanın (%21,2) geldiği ve bunu lavabo temizleme (% 8,5), giysi ve ev eşyalarını yıkama-ütüleme (% 1,5- %1,5), giysi alışverişi (% 97,0) faaliyetlerinin izlediği belirlenmiştir. Kadınların çocuklarının yaptıkları faaliyetlerin başında; sofrta hazırlamanın (%43,3) yer aldığı ve bunu lavabo temizleme (%20,3), yiyecek alışverişi (%8,2) faaliyetlerinin izlediği belirlenmiştir.

Şafak (1992) tarafından yapılan ev işlerinin yürütülmesinde kız ve erkek çocukların katılımlarıyla ilgili olarak ailelerin görüşleri konulu araştırmasında, yemek hazırlama, bulaşık yıkama, çamaşır yıkama, ev temizliği, çocuk bakımı gibi işlerin kız çocuk için, küçük tamir işleri erkek çocuk için ve alışveriş yapma ise her iki cinsiyet için de uygun görüldüğü saptanmıştır. Bu araştırmada da bu gibi işlerin çocuklar tarafından yapıldığı belirlenmiştir.

Diğer kişi ya da yardımcıların yaptıkları faaliyetlerin başında ise, bulaşık yıkamanın (%4,8) geldiği ve bunu cam, kapı vb. silme (%69,7), giysi ve ev eşyalarının onarımı (%61,5) faaliyetleri izlediği belirlenmiştir.

Kadınların evde yapılan işleri gerçekleştiren kişiler bakımından çalışan kadınlar ile çalışmayan kadınlar arasında farklılığın olduğu ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır ($p<.01$).

Kadınların ev işlerinin yapımı sırasındaki davranışlarının sıklıklarına göre dağılımları Tablo 24'te, istatistiksel analizleri de Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 24. Kadınların Ev İşlerinin Yapımı Sırasındaki Davranışların Sıklık Durumunun Çalışma Durumuna Göre Dağılımları

İş Yapımı Sırasındaki Davranışlar	Çalışan (n=165)						Çalışmayan (n=165)						Toplam (N=330)					
	Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman		Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman		Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
İşlerimi zevkli ve sıkıcı oluşuna göre listelerim	82	49,7	67	40,6	16	9,7	89	53,9	74	44,8	2	1,2	171	51,8	141	42,7	18	5,5
İşlerin yapımını kolaylaştıran araç-gereçler kullanırım	8	4,8	40	24,2	117	70,9	0	0,0	41	24,8	124	75,2	8	2,4	81	24,5	241	73,0
İş yaparken sert ve ani hareketlerden sakınırım	8	4,8	84	50,9	73	44,2	5	3,0	74	44,8	86	52,1	13	3,9	158	47,9	159	48,2
İş yaparken sırt ve bel kaslarımı zorlamamaya çalışırım	0	0,0	84	50,9	81	49,1	10	6,1	75	45,5	80	48,5	10	3,0	159	48,2	161	48,8
İş yaparken sağ ve sol elimi birlikte kullanmaya çalışırım	16	9,7	91	55,2	58	35,2	6	3,6	105	63,6	54	32,7	22	6,7	196	59,4	112	33,9
Hafif işleri oturarak yapmayı tercih ederim	15	9,1	91	55,2	59	35,8	5	3,0	101	61,2	59	35,8	20	6,1	192	58,2	118	35,8
İş yaparken kullandığım araç-gereçleri uygun yerlerde depolarım	8	4,8	47	28,5	110	66,7	2	1,2	132	80,0	31	18,8	10	3,0	179	54,2	141	42,7
Çok hareket gerektiren işleri yaparken ince ve rahat giysiler giyerim	8	4,8	83	50,3	74	44,8	7	4,2	107	64,8	151	91,5	15	4,5	190	57,6	225	68,2
İş yaparken kapı, pencere, aspiratör vb. ile ortamı havalandırırım	0	0,0	83	50,3	82	49,7	7	4,2	113	68,5	45	27,3	7	2,1	196	59,4	127	38,5
Dikkat gerektiren işler için sessiz bir ortamda olmayı tercih ederim	16	9,7	104	63,0	45	27,3	7	4,2	101	61,2	57	34,5	23	7,0	205	62,1	102	30,9

Tablo 25. Kadınların Ev İşlerinin Yapımı Sırasındaki Davranışlarının İstatistiksel Dağılımları

İş Yapımı Sırasındaki Davranışlar	X^2	sd	p
İşlerimi zevkli ve sıkıcı oluşuna göre listelerim	11,523	2	.003**
İşlerin yapımını kolaylaştıran araç-gereçler kullanırım	8,216	2	.016**
İş yaparken sert ve ani hareketlerden sakınırım	2,388	2	.303
İş yaparken sırt ve bel kaslarımı zorlamamaya çalışırım	10,516	2	.005**
İş yaparken sağ ve sol elimi birlikte kullanmaya çalışırım	5,688	2	.058
Hafif işleri oturarak yapmayı tercih ederim	5,521	2	.063
İş yaparken kullandığım araç-gereçleri uygun yerlerde depolarım	8,278	2	.016**
Çok hareket gerektiren işleri yaparken ince ve rahat giysiler giyerim	7,730	2	.026**
İş yaparken kapı, pencere, aspiratör vb. ile ortamı havalandırırım	22,371	2	.000***
Dikkat gerektiren işler için sessiz bir ortamda olmayı tercih ederim	4,977	2	.083

*: p<.05

** : p<.01

***: p<.001

Araştırmaya katılan kadınların ev işlerinin yapımı sırasındaki davranışlarının sıklıklarına göre dağılımları incelendiğinde; % 73,0'ının her zaman işlerin yapımını kolaylaştıran araç-gereçleri kullandıkları, % 62,1'inin bazen dikkat gerektiren işler için sessiz bir ortamda olmayı tercih ettiği, % 51,8'inin hiçbir zaman işleri zevkli ve sıkıcı oluşuna göre listelemediği saptanmıştır.

Çalışan kadınların % 70,9'unun her zaman işlerin yapımını kolaylaştıran araç-gereçler kullandığı, % 60,0'mın bazen dikkat gerektiren işler için sessiz bir ortamda olmayı tercih ettiği, % 49,7'sinin hiçbir zaman işleri zevkli ve sıkıcı oluşuna göre listelemediği belirlenmiştir.

Çalışmayan kadınların ise; % 91,5'inin her zaman çok hareket gerektiren işleri yaparken ince ve rahat giysiler giydiği, % 80,0'inin bazen iş yaparken

kullandıkları araç-gereçleri uygun yerlerde depoladıkları, % 53,9'unun hiçbir zaman işleri zevkli ve sıkıcı oluşuna göre listelemediği saptanmıştır.

Kadınların ev işlerinin yapımı sırasındaki davranışları istatistiksel açıdan incelendiğinde (işlerimi zevkli ve sıkıcı oluşuna göre listelerim, işlerin yapımını kolaylaştıran araç-gereç kullanırım, iş yaparken sırt ve bel kaslarımı zorlamamaya çalışırım, iş yaparken kullandığım araç-gereçleri uygun yerlerde depolarım, çok hareket gerektiren işleri yaparken ince ve rahat giysiler giyerim, iş yaparken kapı, pencere ve aspiratör ile ortamı havalandırırım) çalışan ile çalışmayan kadınlar arasında farklılığın olduğu ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu bulunmuştur ($p<.01$).

Kadınların yorgunluk nedenlerinin dağılımları Tablo 26'da ve Şekil 9'da verilmiştir.

Tablo 26. Kadınların Yorgunluk Nedenlerinin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Yorgunluk Nedenleri	Çalışan (n= 165)				Çalışmayan (n= 165)				Toplam (n= 330)				Ki Kare Analizleri		
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır				
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	X^2	sd	p
İş yaparken yeterli aralıklarla dinlenmemek	54	32,7	111	67,3	46	27,9	119	72,1	100	30,3	230	69,7	0,918	1	.338
İş ile ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamak	31	18,8	134	81,2	64	38,8	101	61,2	95	28,8	235	71,2	16,097	1	.000***
İş yapmaktan hoşlanmama	60	36,4	105	63,6	12	7,3	153	92,7	72	21,8	258	78,2	40,930	1	.000***
İşi başaramama korkusu	60	36,4	105	63,6	13	7,9	152	92,1	73	22,1	257	77,9	38,856	1	.000***
İşin tekdüze (monoton) olması	45	27,3	120	72,7	43	26,1	122	73,9	88	26,7	242	73,3	0,062	1	.803
İşlerin aile içinde paylaşılmaması	38	23,0	127	77,0	42	25,5	123	74,5	80	24,2	250	75,8	0,264	1	.607
İş için uygun araç-gereçlerin seçilmemesi	8	4,8	157	95,2	6	3,6	159	96,4	14	4,2	316	95,8	0,298	1	.585

*: p<.05

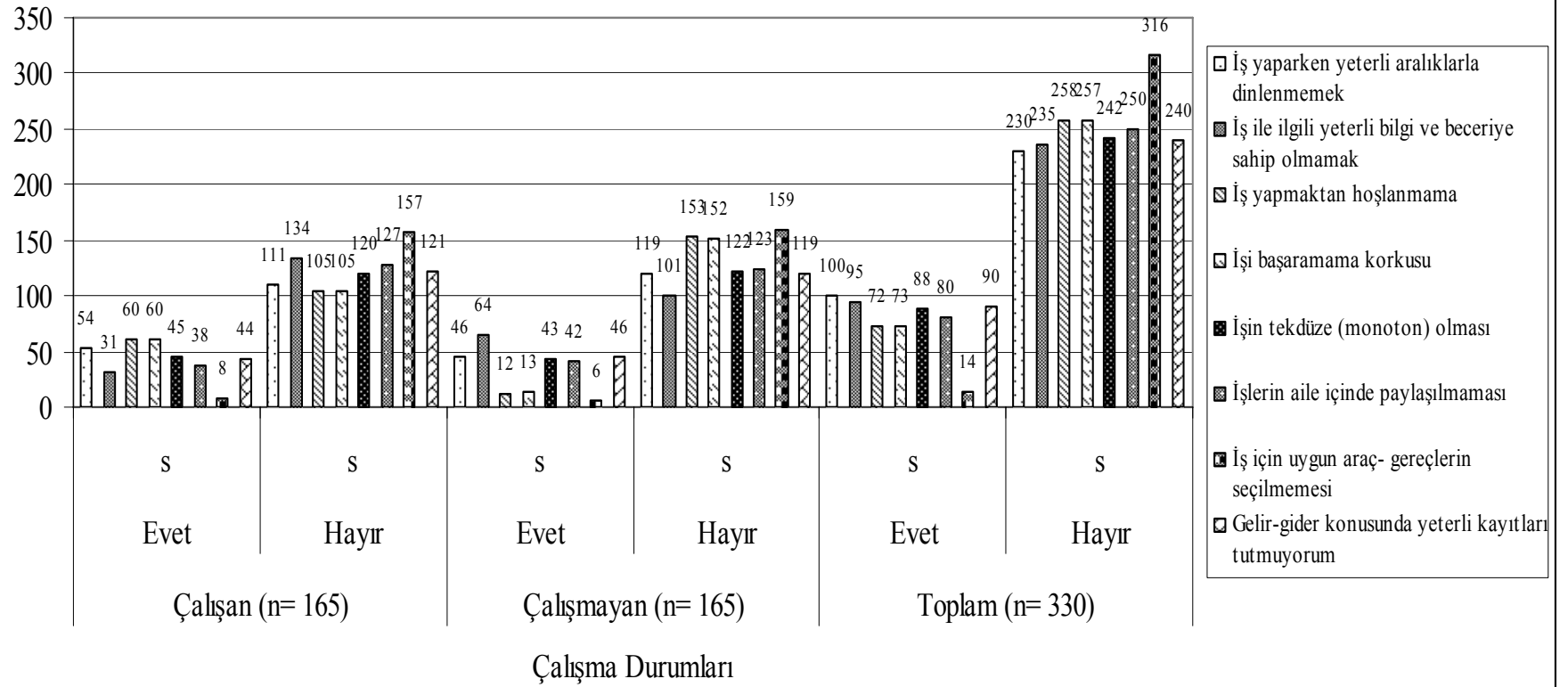
**: p<.01

***: p<.001

Araştırmaya katılan kadınların yorgunluk nedenleri olarak belirttikleri nedenler sıralandığında; iş yaparken yeterli aralıklarla dinlenmemek (% 30,3), iş ile ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamak (% 28,8) ve işin tekdüze (monoton) olması (%26,7) nedenleri tespit edilmiştir. Çalışan kadınların iş yapmaktan hoşlanmama ve iş yapmaktan korkma (% 36,2) gibi konuları en yüksek oranda yorgunluk nedeni olarak belirtirken, çalışmayan kadınlar iş ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamayı (% 38,8) yorgunluk nedeni olarak belirttikleri saptanmıştır.

Kadınların yorgunluk nedenlerinin dağılımları istatistiksel açıdan incelenmiş, “iş ile ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamak”, iş yapmaktan hoşlanmama” ve “iş başaramama korkusu” nedenlerinin kadınların çalışma durumu arasındaki ilişki istatistiksel açıdan önemli olduğu belirlenmiştir ($p<.001$).

Şekil 9. Kadınların Yorgunluk Nedenleri

Kadınların ev yönetiminde daha fazla bilgi ve beceriye ihtiyaç duydukları konular Tablo 27’de belirtilmiştir.

Tablo 27. Kadınların Ev Yönetiminde Daha Fazla Bilgi ve Beceriye İhtiyaç Duydukları Konuların Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

İhtiyaç Duyulan Bilgi ve Beceriler	Çalışan (n= 165)		Çalışmayan (n= 165)		Toplam (n= 330)	
	S	%	S	%	S	%
Besin maddelerinin yapısı ve özellikleri	8	4,8	5	3,1	13	4,0
Besin değeri yüksek ve lezzetli yemekler için yiyecek hazırlama ve pişirme	16	9,7	15	9,2	31	9,5
İşleri kolaylaştırma ve verimli çalışma	85	51,5	95	58,3	180	54,9
Çocuk bakımı ve eğitimi	54	32,7	22	13,5	76	23,2
Hasta ve yaşlı bakımı	16	9,7	16	9,7	32	9,8
Evdeki çeşitli yüzeyleri ve eşyaları temizleme yöntemleri	0	0,0	20	12,3	20	6,1
Temizlik maddelerinin özellikleri ve kullanımı	8	4,8	17	10,4	25	7,6
Ev araçlarının seçimi, kullanımı ve bakımı	31	18,8	18	11,0	49	14,9
Evin dekorasyonu	31	18,8	17	10,4	48	14,6
Gelirin kullanımı ve bütçe hazırlama	105	63,6	26	16,0	131	39,9
Ev eşyalarının basit bakım ve onarım işleri	24	14,5	8	4,9	32	9,8
Bilinçli alışveriş ilkeleri	55	33,3	17	10,4	72	22,0

(Soruya birden fazla cevap verildiği için istatistiksel analiz uygulanamamıştır)

Araştırmaya katılan kadınların % 54,9’u iş kolaylaştırma ve verimli çalışma, % 39,9’u gelirin kullanımı ve bütçe hazırlama konularında daha fazla bilgi ve beceriye ihtiyaç duyduğu saptanmıştır.

Çalışan kadınlar; gelirin kullanımı ve bütçe hazırlama (% 63,6) ile iş kolaylaştırma ve verimli çalışma (% 51,5) konularında daha fazla bilgi ve beceriye ihtiyaç duyarken, çalışmayan kadınlar bu konulara ek olarak ev araçlarının seçimi, kullanımı ve bakımı konularında da bilgi ve beceriye (% 11,0) ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.

Kadınların ev yönetimi konularını öğrendikleri kaynaklara göre dağılımları Tablo 28’de belirtilmiştir.

Tablo 28. Kadınların Ev Yönetimi Konularını Öğrendikleri Kaynakların Çalışma Durumuna Göre Dağılımları

Ev Yönetimi Konularının Öğrenildiği Kaynaklar	Çalışan (n=165)		Çalışmayan (n= 165)		Toplam (N= 330)		Ki Kare Analizleri		
	S	%	S	%	S	%	X^2	sd	p
Annemden veya yakınlarımdan	100	60,6	69	41,8	169	51,2	11,655	1	.001***
Kitaplardan	39	23,6	10	6,1	49	14,8	20,156	1	.000***
Gazete ve dergilerden	71	43,0	35	21,2	106	32,1	18,012	1	.000***
Radyo, tv ve internetten	73	44,2	84	50,9	157	47,6	1,470	1	.225
Örgün ve yaygın eğitim kurumlarından	16	9,7	12	7,3	28	8,5	0,624	1	.429

*: p<.05

** : p<.01

***: p<.001

Araştırmaya katılan kadınların ev yönetimi konularını % 51,2’si annesinden veya yakınından, % 47,6’sının ise radyo-tv ve internetten öğrendiği belirlenmiştir. Ev yönetimi konularını, çalışan kadınlar % 60,6’sı annesinden ve yakınlarından öğrenirken, çalışmayan kadınların % 50,9’u radyo-tv ve interneti kaynak olarak kullandıkları saptanmıştır.

Terzioğlu (1978) araştırmasında ise, kadınların ev işleri ile ilgili bilmediklerini öğrenmek için yararlandıkları kaynakların başında komşu, akraba ve yakınlarının geldiği saptamıştır.

Kadınların ev yönetimi konularını öğrendikleri kaynaklar istatistiksel açıdan incelendiğinde; “annemden ve yakınlarımdan”, “kitaplardan” ve “gazete ve dergilerden” olarak belirtilen cevapların çalışan-çalışmayan kadınlar arasında farklılığın olduğu bulunmuş, bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu belirlenmiştir ($p<.001$).

Kadınların ev yönetiminde ihtiyaç duyulan kaynakların öncelik sırasına göre dağılımları Tablo 29’da gösterilmiştir.

Tablo 29. Kadınların Ev Yönetiminde İhtiyaç Duydukları Kaynakların Öncelik Sırasının Çalışma Durumuna Göre Dağılımları
(N= 330, çalışanlar için n=165, çalışmayanlar için n=165)

Kaynaklar		1		2		3		4		5		6		X^2	sd	p
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
Bilgi	<i>Çalışan</i>	102	61,8	23	13,9	0	0,0	8	4,8	16	9,7	16	9,7	27,577	5	.000***
	<i>Çalışmayan</i>	116	70,3	17	10,3	9	5,5	1	0,6	20	12,1	2	1,2			
	<i>Toplam</i>	218	66,1	40	12,1	9	2,7	9	2,7	36	10,9	18	5,5			
Zaman	<i>Çalışan</i>	24	14,5	23	13,9	35	21,2	68	41,2	15	9,1	0	0,0	24,880	5	.000***
	<i>Çalışmayan</i>	10	6,1	10	6,1	25	15,2	91	55,2	21	12,7	8	4,8			
	<i>Toplam</i>	34	10,3	33	10,0	60	18,2	159	48,2	36	10,9	8	2,4			
Para	<i>Çalışan</i>	16	9,7	0	0,0	38	23,0	0	0,0	39	23,6	72	43,6	49,366	5	.000***
	<i>Çalışmayan</i>	13	7,9	17	10,3	5	3,0	4	2,4	55	33,3	71	43,0			
	<i>Toplam</i>	29	8,8	17	5,2	43	13,0	4	1,2	94	28,5	143	43,3			
Beceri	<i>Çalışan</i>	0	0,0	81	49,1	55	33,3	22	13,3	7	4,2	0	0,0	44,456	5	.000***
	<i>Çalışmayan</i>	12	7,3	110	66,7	17	10,3	19	11,5	2	1,2	5	3,0			
	<i>Toplam</i>	12	3,6	191	57,9	72	21,8	41	12,4	9	2,7	5	1,5			
Enerji	<i>Çalışan</i>	23	13,9	22	13,3	37	22,4	60	36,4	15	9,1	8	4,8	46,253	5	.000***
	<i>Çalışmayan</i>	14	8,5	11	6,7	97	58,8	33	20,0	5	3,0	5	3,0			
	<i>Toplam</i>	37	11,2	33	10,0	134	40,6	93	28,2	20	6,1	13	3,9			
Araç-Gereç	<i>Çalışan</i>	0	0,0	16	9,7	0	0,0	7	4,2	73	44,2	69	41,8	33,238	5	.000***
	<i>Çalışmayan</i>	0	0,0	0	0,0	12	7,3	17	10,3	62	37,6	74	44,8			
	<i>Toplam</i>	0	0,0	16	4,8	12	3,6	24	7,3	135	40,9	143	43,3			

*: p<.05

**: p<.01

***: p<.001

(Öncelik Durumları; 1= En çok önemli olan kaynak, 6= En az önemli olan kaynak şeklinde sıralanmıştır.)

Araştırmaya katılan kadınların ev yönetiminde ihtiyaç duyulan kaynakları; bilgi (% 66,1), beceri (% 57,9), enerji (% 40,6), zaman (% 48,2), araç-gereç (% 40,9) ve para (% 43,3) şeklinde önem sırasına göre sıraladıkları belirlenmiştir.

Hem çalışan hem de çalışmayan kadınlar ev yönetiminde öncelikli olarak ihtiyaç duyduğu kaynak bilgisidir. Bu oran çalışanlarda % 61,8 iken, çalışmayanlarda % 70,3'tür.

Kadınların ev yönetiminde ihtiyaç duyulan kaynakların önem sırasının çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında farklılık gösterdiği ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu saptanmıştır ($p<.001$).

Kadınların iyi bir ev yöneticisi olma konusundaki görüşleri Tablo 30'da ve Şekil 10'da verilmiştir.

Tablo 30. Kadınların İyi Bir Ev Yöneticisi Olma Konusundaki Görüşlerinin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Önem Durumu	Çalışan		Çalışmayan		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Çok Önemli	53	32,1	22	13,3	75	22,7
Önemli	112	67,9	140	84,8	252	76,4
Önemsiz	0	0,0	3	1,8	3	0,9
Toplam	165	100,0	165	100,0	330	100,0
$X^2 = 18,294$ $sd = 2$ $p = .000***$						

*: $p<.05$

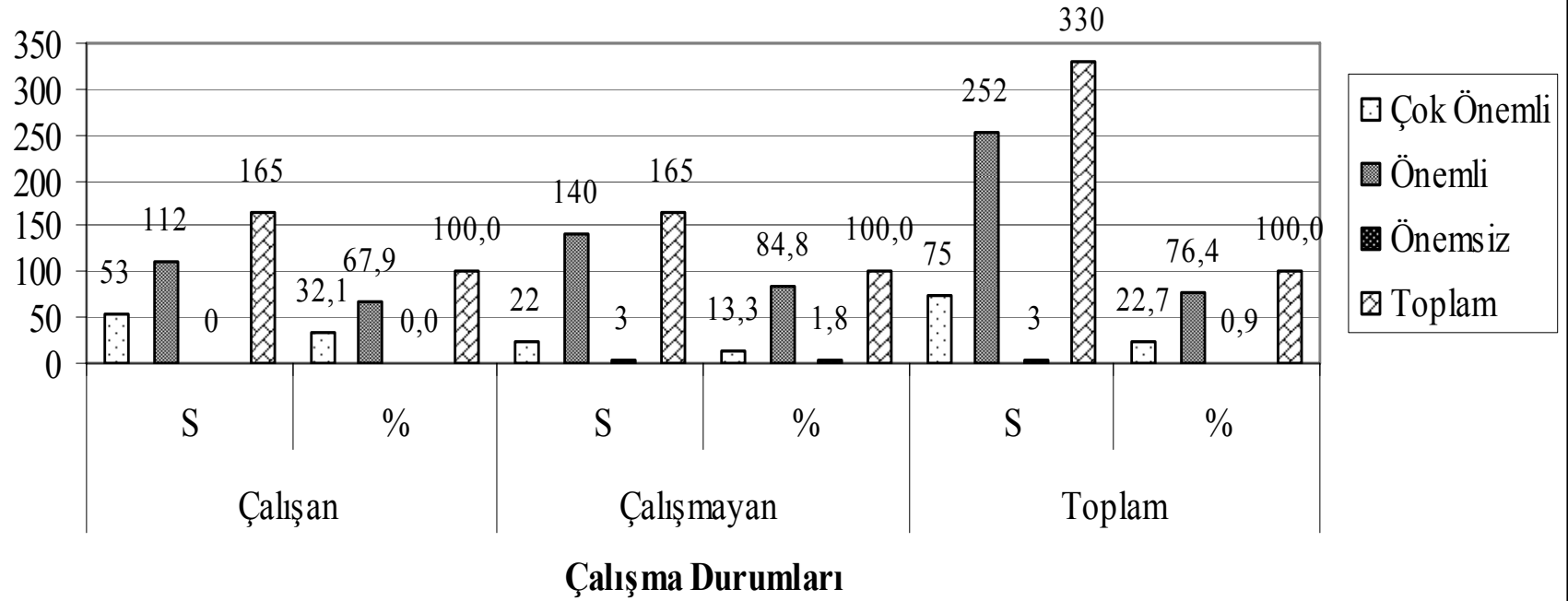
**: $p<.01$

***: $p<.001$

Tablo 30'da belirtildiği gibi araştırmaya katılan kadınların iyi bir ev yöneticisi olma konusundaki görüşleri; % 76,4'ü önemli bulduğu ve % 22,7'si çok önemli bulduğu saptanmıştır. Çalışan kadınların % 67,9'u ve çalışmayan kadınların % 84,8'i iyi bir ev yöneticisi olma konusunu önemli bulduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların iyi bir ev yöneticisi olma konusundaki görüşleri istatistiksel açıdan incelendiğinde çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında farklılığın olduğu ve bu farklılığın istatistiksel açıdan önemli olduğu belirlenmiştir ($p<.001$).

Şekil 10. Kadınların İyi Bir Ev Yöneticisi Olma Konusundaki Görüşlerine Göre Dağılımı

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma verilerinden elde edilen sonuçlar özetlenmiş, konuya ilgi duyanlara ve yapılacak diğer araştırmalara yardımcı olabileceği düşünülen bazı öneriler verilmiştir.

Mersin ili Mezitli Beldesi'nde yaşayan çalışan ve çalışmayan kadınların aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimine ilişkin davranışları saptamak amacıyla yürütülen bu araştırmanın bulgularına göre;

Kadınlara İlişkin Genel Bilgiler

- Kadınların yarısı çalışmakta (165), yarısı ise (165) çalışmamaktadır.
- Kadınların % 34,2'sinin 40–49 yaşları arasında olduğu ve çalışan kadınların % 40,6'sı 30–39, çalışmayan kadınların % 41,8'i ise 40–49 yaşları arasındadır.
- Kadınların % 40,0'ının lise mezunu olduğu; çalışan kadınların % 55,2'sinin lise mezunu, çalışmayan kadınların ise % 34,5'inin ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir.
- Çalışan kadınların % 81,2'si memurdur. Çalışan kadınların % 62,4'ü haftada 5 gün çalışmakta ve %43,6'sı günde 8 saat çalışmaktadır.
- Kadınların eşlerinin % 47,0'ının memur olduğu ve eşlerin yarıdan fazlası (% 57,9) lise mezunudur.
- Kadınların 345 kız, 347 erkek çocuğunun ve bu çocuklardan kızlar 19–24 yaşları, erkek çocukları ise 25 ve üstü yaştadır.
- Kadınların çocuklarının % 38,9'u üniversite mezunudur.
- Kadınların 692 çocuğun 166'sı çalışmaktadır ve çoğunluğunun mesleği ise memurdur.
- Kadınların % 77,6'sının ailelerinde birlikte yaşadığı akrabası yoktur.

Ailelerin Gelir Kullanımına İlişkin Davranışları

- Kadınların aylık gelirin ortalaması $1310,9 \pm 24,11$ 'dir. Çalışanların % 32,1'i 1401–1700 YTL, çalışmayanların ise % 30,9'u 801–1100 YTL gelire sahiptir.
- Kadınların % 73,6'sı ailede gelir kullanımı konusunda eşiyle birlikte karar vermekte, % 15,8'i çocuklarla beraber karar vermektedir.
- Çalışan kadınların % 77,0'si, çalışmayan kadınların ise % 70,3'ü ailede gelir kullanımı konusunda eşleri ile birlikte karar vermektedir. Çalışan kadınların % 4,2'si gelir kullanımı konusunda kendisi karar vermekte ve çalışmayan kadınların % 12,1'i gelir kullanımı konusunda eşi karar vermektedir.
- Ailede gelirin harcama yapıldığı alanlardan yiyecek maddelerinin satın alınmasına % 50,3 ile birinci öncelik, konut giderlerine % 34,2 ile ikinci öncelik, ev işletmelerine % 41,8 ile üçüncü öncelik, giyim eşyası satın almaya % 23,0 ile dördüncü öncelik, bireysel harcamalara % 39,4 ile beşinci öncelik, ulaşım giderlerine % 26,1 ile altıncı öncelik tanındığı, eğitim, eğlence ve seyahat giderlerinin ise sekizinci ve dokuzuncu sırada yer aldıkları saptanmıştır.
- Kadınların % 41,2'sinin hiçbir zaman gelir-gider kaydı tutmadığı, % 60,9'unun gelirin yetmediği durumlarda arttırmak için çareler aradığı ve % 47,3'ünün ise gelirin yetmediği durumlarda harcamalarını azalttığı saptanmıştır. Çalışan ve çalışmayan kadınların çoğunluğu hiçbir zaman gelir-gider kaydı tutmamakta, bazen harcama planı yapmakta ve her zaman geliri arttırmak için çareler aramaktadır.
- Kadınların % 16,4'ü gelir kullanımına ilişkin hiçbir problemlerle karşılaşmamaktadır. En sık karşılaşılan problem gelir-gider konusunda yeterli kayıtların tutulmamasıdır.
- Kadınların çoğunluğu gelirlerinin yeterli olmadığını fakat istedikleri şeylerin çoğunu satın alabilmekte çalışanlar kadınlar % 58,8'i gelirinin

yeterli olmadığı fakat istedikleri şeylerin çoğunu satın alabilmekte, çalışmayan kadınların % 47,3'ü gelirlerinin yeterli olmadığı ve istedikleri şeylerin daha azını satın alabildiklerini belirttikleri saptanmıştır.

- Hem çalışan hem de çalışmayan kadınların büyük bir çoğunluğu tasarruf yapabilmektedir. Tasarruf yapma nedenleri başında “ailelerin acil durumlarda kaynak sağlama” gelmektedir.
- Çalışan kadınlar acil durumlar dışında çocuklara gelecek hazırlamak ve ev eşyası satın almak gibi konularda da tasarruflarını değerlendirmekte, çalışmayanların ise çocuklarına gelecek hazırlamak ve borçlarını ödemek amacıyla tasarruf yapmaktadırlar.
- Kadınların tasarruflarını en çok faiz, repo gibi bankacılık hizmetlerinde değerlendirmekte daha sonra altın satın alarak değerlendirmektedir.

Kadınların Zaman Kullanımına İlişkin Davranışları

- Kadınların büyük çoğunluğunun zamanlarını verimli kullanmakta, çalışan kadınların % 77,0'ı, çalışmayan kadınların ise % 90,3'ü zamanlarını verimli kullanmaktadır.
- Kadınların çoğunluğu iş yaparken dinlenmek için zaman ayırmakta, düzenli çalışmakta ve iş yaparken belli bir sıra izlemektedir.
- Kadınların çoğunluğu hangi işin ne zaman yapacağını listesini hazırlamamakta, tek bir iş üzerinde yoğunlaşmamakta iş yaparken televizyon izlememekte ya da radyo dinlememektedir.
- Kadınların menü planlama, yemek hazırlama, sofraya hazırlama ve bulaşık yıkama faaliyetlerini her gün, haftada bir kez ve daha sık yapmaktadır. Toz alma, lavabo temizleme, yer süpürme-silme, cam, kapı vb. silme ve boyabada yapma faaliyetlerini on beş günde bir yapmaktadır. Kadınlar giysi ve ev eşyalarının yıkanması ve ütülenmesi haftada bir ve daha sık, giysi ve ev eşyalarının onarımı ayda bir ve birden daha seyrek yapmaktadırlar.

Yiyecek alışverişi haftada bir ve daha sık, giysi ve ev eşyası alışverişi ayda bir ve daha seyrek yapılmaktadır.

- Kadınların % 59,1'i bazen ev ile ilgili işlerde yardım almakta, çalışan kadınların % 50,9'unun ev ile ilgili işlerde yardım almakta, çalışmayan kadınların ise % 78,8'inin ev ile ilgili işlerde bazen yardım almaktadır.
- Kadınların çoğunluğu (% 31,8) serbest zamanlarında televizyon seyretmektedirler.
- Çalışan kadınlar serbest zamanlarında sırasıyla; televizyon seyretmekte, ailenin diğer bireyleriyle vakit geçirmekte ve televizyon seyretmekte iken, çalışmayan kadınların en çok yaptıkları faaliyetler; arkadaş ve akrabalar ile sohbet etmek ve el işi yapmaktır.
- Çalışan kadınlar ev yönetim faaliyetlerine ayırdıkları süreler ortalama olarak sırasıyla; dinlenme $7,8 \pm 0,11$, serbest zaman faaliyetleri $3,0 \pm 0,15$, ev temizliği $2,5 \pm 0,08$, mutfak faaliyetleri $2,4 \pm 0,06$, alışveriş $2,2 \pm 0,06$, çamaşır yıkama $1,8 \pm 0,05$, çocuk bakımı $1,7 \pm 0,07$, kişisel bakım $1,5 \pm 0,04$ ve diğer aile bireylerinin bakımı $1,2 \pm 0,05$ gün/saat olarak saptanmıştır.
- Çalışmayan kadınlar için ise, dinlenme $7,0 \pm 0,13$, serbest zaman faaliyetleri $3,7 \pm 0,13$, mutfak faaliyetleri $2,5 \pm 0,05$, alışveriş $2,4 \pm 0,05$, ev temizliği $2,4 \pm 0,04$, çamaşır yıkama $1,8 \pm 0,04$, kişisel bakım $1,6 \pm 0,04$, çocuk bakımı $1,3 \pm 0,05$, ve diğer aile bireylerinin bakımı $1,3 \pm 0,05$ gün/saat olarak saptanmıştır.

Kadınların Fiziksel Enerjisinin Kullanımına İlişkin Davranışları

- Kadınların % 73,0'ünün her zaman işlerin yapımını kolaylaştıran araç-gereçleri kullanmakta, % 62,1'inin bazen dikkat gerektiren işler için sessiz bir ortamda olmayı tercih etmekte, % 51,8'inin hiçbir zaman işleri zevkli ve sıkıcı oluşuna göre listelememektedir.
- Kadınların yorgunluk nedenleri; iş yaparken yeterli aralıklarla dinlenmemek, iş ile ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamak ve işin tekdüze (monoton) olmasıdır.
- Kadınlar iş kolaylaştırma ve verimli çalışma, gelirin kullanımı ve bütçe hazırlama konularında daha fazla bilgi ve beceriye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.
- Kadınların çoğunluğu ev yönetim sorumluluklarının paylaşımı konusundaki görüşleri her işin ortak yapılması ve kadının yapamayacağı durumlarda erkeğin yapması gerektiği şeklindedir.
- Menü planlama, yemek hazırlama, sofraya kurma, bulaşık yıkama faaliyetlerini kadının kendisi yapmakta, yiyecek, giyim ve ev eşyası alışverişlerinin kadınlar eşleriyle beraber yapmakta, cam, kapı vb. silme, boya-badana yapma ve giysi-ev eşyalarının onarımı faaliyetlerini diğer kişi veya yardımcıları yapmaktadır.
- Kadınlar ev yönetimi konularını % 51,2'si annesinden veya yakınından, % 47,6'sının ise radyo-tv ve internetten öğrenmektedir. Ev yönetimi konularını, çalışan kadınlar % 60,6'sı annesinden ve yakınlarından öğrenirken, çalışmayan kadınların % 50,9'u radyo-tv ve internetten öğrenmektedirler.
- Kadınların ev yönetiminde ihtiyaç duyulan kaynaklar; bilgi (% 66,1), beceri (% 57,9), enerji (% 40,6), zaman (% 48,2), araç-gereç (% 40,9) ve para (% 43,3) şeklinde sıralanmaktadır.
- Kadınların büyük bir çoğunluğu iyi bir ev yöneticisi olma konusunu önemli bulmaktadır.

Araştırma verilerinden elde edilen bulgulara göre;

- Toplumdaki sosyal ve ekonomik değişim ve kadınların çalışma yaşamına girmesinin yarattığı gelişimleri yakından izlemek amacıyla kadınların aile kaynaklarının kullanımı ve yönetimi davranışlarının belirli yıl aralıklarıyla, farklı bölgelerde ve farklı kriterler altında incelenmesi,
- Kadınların çalışma durumlarına göre aile kaynaklarını kullanımı ve yönetimine ilişkin davranışları açısından ortaya çıkan değişiklikler ve sorunlar konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları bu amaçla eğitilmeleri ve bilgilendirilmeleri,
- Kadının eğitimi amacıyla yaygın ve örgün eğitim dahil eğitimin her kademesinde ailelerin ve özellikle kadınların sahip oldukları kaynakların farkına varmasını sağlayacak ve bu kaynakları koruyabilmelerine imkan tanıyacak eğitim programlarının hazırlanması,
- Annenin ve babanın ebeveynlik görevlerini en iyi şekilde yerine getirmeleri ve kadının ev yönetiminde daha etkin duruma gelmesi için, aile içi rol ve statüsünün artması, kadının para, zaman ve fiziksel enerjisinin kullanımı konusunda, serbest zaman faaliyetlerinin verimli bir şekilde değerlendirilmesi
- Kadının çalışma yaşamındaki istihdamını; özendirici olan, caydırıcı veya engelleyici olmayan yasalar hazırlanarak çalışan kadınların ve çalışmak isteyen kadınların desteklenmesi,
- Aile sorumluluklarının paylaşımını yaygınlaştırmak ve kadının aile içindeki rolünü desteklemek için elektronik, basılı, görsel ve işitsel medyada kadınlar için ve kadınlar tarafından hazırlanan bilinçlendirici programlar hazırlanıp günün belli saatlerinde yayınlanması,

- Kadınları özlük ve insan hakları konularında bilinçlendirmek için kapsamlı bir insan hakları eğitim programı geliştirilmesi,
- Ailelerin ve özellikle kadınların ulaşabilecekleri en yakın yerlerde Aile Araştırma Kurumları ve şubeleri, Aile Danışma Merkezleri ve Sivil Toplum Örgütleri kurularak ebeveynlik görevleri, ev yönetimi, para, zaman ve fiziksel enerjinin kullanımı ve serbest zaman faaliyetleri konularında ev ekonomistleri ve aile danışmanları tarafından kadınlara rehberlik yapılması,
- Aileyi ilgilendiren her türlü konuda bilgileri içeren broşür, kitapçık ve dergilerin hazırlanması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- AĞDEMİR, S. (1991). Aile ve Eğitim. **Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Dergisi, Aile ve Toplum Dergisi, 1** (1), 11-13.
- AAK (AİLE ARAŞTIRMA KURUMU). (1993). Türkiye Geneli Ailede Çocuk Eğitimi Alan Araştırması. AAK Yayınları.
- AES (ANSİKLOPEDİK EKONOMİ SÖZLÜĞÜ). (1995). Dünya Yayınları 4. Baskı, İstanbul.
- AKTAŞ MAVİLİ, A. (2004). *Aile Terapisinde Sosyal Hizmet Yaklaşımı*. **Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 2** (7), 33-42.
- AKYÜZ Y. (2000). Organizasyonların Yeni Zenginliği (Etkin Zaman Yönetimi). **Standart Ekonomik ve Teknik Dergisi, 39** (460), 93-94.
- ALTAN, Ş. ve ERSÖZ, A. (1994) “*Kadının Çifte Yükümlülüğü,*” **Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Bülteni, 2**, 45-49.
- ALTUN, E. (1994). Sağlıklı Toplumlar İçin Sağlıklı Aileler. Aile. C.Ü. Hemşerilik Yüksekokulu International-Nurses’ Day, Sivas: Rektörlük Basımevi.
- ARDAHAN, F. (1998). *Toplam Kalite Güvencesi İle Zaman Yönetimi*. **Standart Ekonomik ve Teknik Dergisi, 37** (437), 56-60.
- ARIKAN, R. (2004). **Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama**.4. Baskı. Asil Yayın Dağıtım. Ankara.

- ATAKLI, A. YERTUTAN C. ve EKİNCİ S. (2004) *Bir Grup Üniversite Öğrencisinin “Çağdaş Kadın” Üzerine Görüşleri. Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2 (7), 43-56.
- ATAY M. ve YILDIZ C.M. (2004). *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kadınının Toplumsal Statüsü. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (7): 1-22
- AYDENİZ, N. (1997). “Zaman Yönetimi” Başarılması Gereken Bir Olgu. **Standart Ekonomik ve Teknik Dergisi**, 36 (426), 100-104.
- AYDOĞAN, F. (1991). *Endüstrileşme Sürecinde Bir Tüketim Objesi Olarak Aile. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Dergisi* 1 (1): 93-100.
- AYTAÇ S. (1999). “Çalışma Yaşamında Kadın ve Kariyer”, Türkiye’de Kadın İşgücü ve Seminerleri I-II, TİSK Yayınları, Yay.No. 192, Aralık 1999, Bursa.
- AYTAÇ S. (2000). Çalışma Yaşamındaki Sorunlar. Gelişen Sanayi Merkezlerinde Kadın İşgücü Panelleri I-II, Aydoğdu Ofset. Ekim 2000, Ankara.
- BABAOĞUL (YENER), M. ve GÜVEN, S. (1992). Aile Yaşam Dönemleri Ve Özelliklerinin Ev İdaresi İlkeleri Yönünden İncelenmesi. **Ev Ekonomisi Dergisi**, 8 (5): 15-21.
- BAĞDU, A. (2003). *Aile İçi İletişim Aile Mühendisliği. Çocuk ve Aile Bilinçli Anne-Baba Dergisi*, (60), 17-18.
- BAĞLI, M. ve SEVER, A. (2005). *Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun (Ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırma Genel Müdürlüğü Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 7 (2) ,8.
- BALO SOLMAZ, Y. (2003). *Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Uygulaması. Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2 (6), 23-32.

BAŞARAN ETHEM, İ. (2000). **Eğitimin Psikolojik Temelleri Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Feryal Matbaası.

BAYKAN, S., ŞANLI N. ve TOKYÜREK Ş. (2002). Ev Yönetimi. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Önlisans Programı. Eskişehir: Web-Ofset Tesisleri.

BAYRAKTAR, M. (1995). *Çalışan Kadının Tüketici Olarak Değişen Profili: Kadının Çalışma Durumu ve Tüketim Davranışları*. **Standard Ekonomik ve Teknik Dergi**, 34 (403), 88-95.

BENER, Ö. (1989). Kadınların Zaman ve Para Kullanımı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ev İdaresi ve Aile Ekonomisi Programı. Ankara.

BENER, Ö. ve EREL, S.S. (1992). *Kadınların Zaman ve Para Kullanımı*. **Ev Ekonomisi Dergisi**, 8 (5): 34-41.

BENER, Ö. (2000). *Kadının Katkısından Yararlanmayan Ülkeler Kolay Gelişemiyor (Dünya'da Ve Türkiye'de Kadın Konusu)*. **Standard Ekonomik ve Teknik Dergi**, 39 (460), 95-101.

BİLGİN, A. (2001). Kadınların Varolma Yolları. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 1 (14), 43-48.

BOOK, L.A., BOZARTH, K.M., PICCO, I.J. and COLLINS, N. (2004). *The Effectiveness Of Family and Consumer Sciences Secondary Education Curriculum*. **Journal of Family & Consumer Sciences** 96 (1), 38-42.

BORAN, N.Ş. (2001). **Ailelerin Gelir Yönetimi ve Tüketim Harcamalarına İlişkin Tutum ve Davranışları**. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı. Ankara.

BROWN, M.M., (1993). *Philosophical Studies Of Home Economics In The United States: Basic Ideas By Which Home Economists Understand Themselves*. East Lansing, MI: Michigan State University, USA.

BUDAK, G., DOĞAN, H.Z. ve HARLAK, H. (1991). *Çalışan Kadınların Sorunları: Bir Toplumsal Değişme Araştırması*. **Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Dergisi**, 1: (1), 85-90.

BULUTAY, T. (2000). *Kadın İşlendirilmesinin Nitelikleri, Boyutları ve Genel Nitelikleri. İstihdam ve Eğitim Projesi İşgücü Piyasası Bilgisi (TOR 6), Kadın İstihdamı*. Ankara: Devlet İstatistikleri Enstitüsü Matbaası.

ÇAPCIOĞLU, İ. (2004). *Cumhuriyetin 80. Yılında Türk Ailesi Paneli*. **Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi**, 2 (7), 95-98.

CHEAL, D. (2002). *Sociology Of Family Life*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire RG21 6XS, Newyork: Palgrave.

CORRİGAN, P. (1998). **The Sociology Of Consumption**. Sage Publications. London.

ÇİFTÇİ, B. (2003). *İstihdam, Kadın İş Gücü ve Yeni İş Kanunu Sempozyumu*. <www.tisk.gov.tr> (2004, EKİM 10)

ÇOPUR, Z. ve ŞAFAK, Ş. (2003). *Ailede Gelirin Kullanımına İlişkin Karşılaşılan Problemlerin İncelenmesi*. **Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi**, 5 (6), 7-13.

ÇOPUR, Z. ve ŞAFAK, Ş. (2004). *Ailelerin Tasarruf Eğilimlerinin İncelenmesi*. **Standard Ekonomik ve Teknik Dergi**, 42 (508), 68-72.

- ÇULPAN, O. (1977). Üniversite Öğrencisi Nasıl Bir Ev Yaşamı İstiyor? Milliyet Gazetesi. S.2-3. 21 Ekim.
- DEACON, R.E. and FIREBAUGH, F.M. (1988). Family Resource Manaagement: Principles and Applications. Second Edition. Ally and Bacon, Inc. Boston, USA.
- DELGADO, E.A. and CANABAL, M.E. (2004). *Work and Family Balance Among Latinos In The U.S.: Barriers And Facilitators*. **Journal of Family & Consumer Sciences** **96** (3), 26-31.
- DİE (DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ). (2000a). Genel Nüfus Sayımı. Ankara: DİE Yayını.
- DİE (DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ). (2000b). Gelir Tüketim Harcama Anketi. Ankara: DİE Yayını.
- DUMAZEDIER, J. (1991). *Aile ve Boş Zaman*. (Çeviren: Eriman Topbaş) **Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Dergisi**, **1** (1): 101-108.
- DUMON, W. (1991). *Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Aile Politikaları* (Çeviren: M.Ruhi Esengün). **Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Dergisi**. **2**: (1), 1–11.
- EFE, S. (2006). **Bankacılık Sektöründe Çalışan Kadın Yöneticilerin Yaşamış Oldukları Kariyer Sorunları**. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler. İnsan Kaynakları Yönetimi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı.Sakarya.
- EKŞİ, B. (1993). *Evliliğe Hazırlık Aşamasındaki Karı-Koca Adaylarının Evlilik ve Anne-Baba Olma Üzerine Düşünceleri*. **Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Bilim, Kültür Ve Araştırma Dergisi**, **3** (3), 1, 75–84.

- ERSOY, A.F. ve ERKAL, M.E. (1996). *Ailelerin Tüketim Harcamaları Üzerine Bir Araştırma*. **Standard Ekonomik ve Teknik Dergi**, **35** (420), 81–85.
- ERSOY, A.F. (1997). *Ailelerde Bütçe Yapma ve Sağladığı Faydalar*. **Karınca Dergisi** **63** (723): 31–35.
- ERSOY, A.F. (1999). *Tüketici Eğitiminde Karar Verme Kavramının Önemi*. **Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Dergisi** **1** (1): 42–51.
- ERSOY, S. (2001). **Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ailelerin Gelir ve Giderlerini Hesaplama Durumları ve Tasarruf Alışkanlıklarını Etkileyen Faktörler**. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ev Yönetimi ve Beslenme Eğitimi Ana Bilim Dalı. Ankara.
- ERSÖZ, A. G. (2003). *Dünya Konferansları Belgelerinde Aile ve Yoksulluk Saptamalar ve Öneriler*. **Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi**, **2** (6), 71-78.
- GIDDENS A. (2000). Sosyoloji, (Yayına Hazırlayan: Hüseyin Özel ve Cemal Güzel) Ankara: Ayraç Yayınevi.
- GOLDSMITH, E. B. (2000). Resource Management for Individuals and Families. Second Edition. Florida State University Wadsworth Thomson Learning U.S.
- GÖNEN, E. (1986). Ev İdaresi İlkeleri. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları 981:24.
- GÖNEN, E. (1996). **İş ve İşgücü Planlaması**. II. Baskı. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:1441.

GÖNEN, E. ve ÖZMETE E. (1998). *Ailede Değişen Roller ve İşbölümü*. **Standard Ekonomik ve Teknik Dergi**, (443), 41-47.

GÖNEN, E. ve ÖZMETE E. (2001). *Bireylerin Finansal İnançları, Kaygıları Ve Satın Alma Davranışları Açısından Finansal Yönetim Uygulamaları*. Hacettepe Üniversitesi E-Dergisi <<http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/egonen.htm>> (2006, Eylül 13).

GÖNEN, E. ve ÖZMETE E. (2006). *Yaşam Kalitesinin Belirleyicisi Olarak Yaşam Tatmini*. **Standard Ekonomik ve Teknik Dergi 40**, (480), 85-88.

GÜNGEN, Y, Ş. TOKYÜREK ve N. ŞANLI. (2002). **Ev ve Ailede Yaşam Yönetimi**. Ankara: Başak Matbaacılık.

GÖNÜLLÜ, M. ve İÇLİ, G. (2001). *Çalışma Yaşamında Kadınlar:Aile ve İş İlişkileri*. **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi 25** (1), 81-100.

GÖZLER, K. (2005). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Ekim.Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.

GÜRSOY, F., ARAL, N., AYHAN, A.B. ve AYDOĞAN, Y. (2004). *Annesi Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Bağımlılık Eğilimlerinin İncelenmesi*. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 26**, 62-71.

HASTA, D. (1996). **Ev İş Paylaşımında Hakkaniyet Algısı ve Evlilik Doyumu**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. Ankara.

HAWKINS, D., ROJER J.B. and CONEY, K.A. (1992). **Consumer Behavior Implications For Marketing Strategy Fifth Edition**. Boston: MA IRWIN.

İLKKARACAN, İ. (1998). *Kentli Kadınlar ve Çalışma Yaşamı. İstanbul Tarih Vakfı Yayınları*. 285-302.

KALINKARA, V. (1994). *Evle İlgili İşlerde İnsan Enerjisinin Verimli Kullanımı. Standard Ekonomik ve Teknik Dergi 33*, (387), 14-19.

KALINKARA, V. ve SALMAN, M. (1996). *Evle İlgili İşlerde Çalışma Yöntemlerinin ve Ortamın Koşullarının İyileştirilmesi: İş Kolaylaştırma. Milli Prodüktivite Merkezi Yayını Verimlilik Dergisi 4*, 55-68.

KAPIZ Ö, S. (2002). *İş-Aile Yaşamı Dengesi ve Dengeye Yönelik Yeni Bir Yaklaşım: Sınır Teorisi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4* (3), 139-153.

KAPIZ Ö, S. (2003). *Mesleki Sosyalleşmenin Çocuklar Üzerine Etkisi. ISGUC.ORG Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 2* (5), e-dergi.

KARAHAN, A. ve BENER, Ö. (1993). *Bolu Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanesinde Çalışan Evli Hemşirelerin Ev Ortamında Yaşadıkları Sorunlar. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Bilim, Kültür Ve Araştırma Dergisi, 3* (3), 1, 121-128.

KOCACIK, F. (1993). *Sivas'ta Küçük Sanayide Çalışanların Aile Yapısı. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Bilim, Kültür Ve Araştırma Dergisi, 1* (3), 3, 31-42.

KORAY M., DEMİRBİLEK S.ve DEMİRBİLEK T. (1999). *Gıda İşkolunda Çalışan Kadınların Koşulları ve Geleceği, T.C.Başbakanlık KSSGM, Ankara.*

KORAY M. (2000). *Sosyal Politika. Bursa: Ezgi Kitabevi.*

KROSKA, A. (2004). *Divisions Of Domestic Work: Revising and Expanding The Theoretical Explanations. Journal Of Family Issue, 7*: (25), 900-932.

KSSGM (KADININ STATÜSÜ VE SORUNLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ).
(1999) Çalışmaya Hazır İşgücü Olarak Kentli Kadın ve Değişimi. Ankara: Cem Web Ofset.

KSSGM (KADININ STATÜSÜ VE SORUNLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ).
(2000). Kentlerde Kadınların İş Yaşamına Katılım Sorunlarının Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Boyutları. Ankara: Cem Web Ofset.

KSSGM (KADININ STATÜSÜ VE SORUNLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ).
(2003). Pekin +5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Belgesi. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2.Baskı. Ankara: Cem Web Ofset

LEONARD, E.B. (2003). Household Labor and Technology in a Consumer Culture. Women, Technology and The Myth Of Progress. Prentice Hall Upper Saddle River, 07458 New Jersey.

MINTZ, S. (2004). *Housework In Late 19th Century America*.
<www.digitalhistory.uh.edu/historyonline/housework.cfm> (2004, EKİM 20)

NAZİK, M. DEMİREL, H. ve ARLI, M. (1999). *Evli Kadınların Zaman Kullanımı*.
Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi, 1 (2): 39-56.

NAZİK, M. H. (2002). Birey ve Aile Kaynakları Yönetimi. Basılmamış Ders Notu.

NICKOLS, S.Y. and METZEN, J.E. (1978). *Housework Time Of Husband and Wife*.
Economic Research Journal, 7 (2): 85-97.

NICKOLS, S.Y. and FOX, K.D. (1983). *Buying Time and Saving Time: Strategies for Managing Household Pradiction*. **Journal of Consumer Research**, 197-208.

- NYE, F.I. and BERARDO, F.M. (1973). *The Family, Its Structure and Interaction*. The Macmillan Company, 9-14, Newyork.
- ÖZMETE, E. ve GÖNEN, E. (2001). *Yaşam Kalitesi Belirleyicisi Olarak Yaşam Tatmini*. . **Standard Ekonomik ve Teknik Dergi**, (480), 85-88.
- ÖZMETE, E. (2004). *Ailelerin Öznel Refah (Subjective Well-Being) Düzeylerine İlişkin Bir Değerlendirme*. **Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi**, 2 (6), 23-31.
- PUR, N., SAVRAN C., KUŞİN İ. ve BALCI Z. (1998). 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek, “Türkiye’de Çeşitli Sosyal, Kültürel Faktörler Açısından Ev Kadınlığı Tutum Özelliğinin İncelenmesi, TODAİ, Yayın No:285, İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi Yayın No:16, Ankara.
- RENZETTİ, C. M. and CURRON, D. J. (2003). *Women, Men and Society*. Fifth Edition. Boston.
- REXROAT, C. and SHEHAN, C. (1987). *The Family Life Cycle and Spouses Time In Housework*. *Journal Of Marriage And The Family*. 49 (4): 737.
- ROCHAT, R. (1993). *Application Of Lifestyle Research To Consumer Wardrobe Planning*. **Journal Of Home Economics**, Fall, 45-48.
- RUKA, H. (2004). *Have The Relationships Between Husbands and Wives Achieve Equal Partners In Japan And Us? Sharing Of Housework*. <<http://www.cc.mic-u.ac.jp/lq20102/uncwfall2002/hagenoshita.html>> (2004, ARALIK 15)
- SAYIN, Ö. (1991). *Aile İçi İlişkilerin Toplum ve Birey Boyutunda Çözülmesi*. *Aile Yazıları* 4- Evlilik Kurumu ve İlişkileri. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. 2.Bs.,5/4; 531-549, Ankara.

SCHULTZ, J.B. (1994). *Family Life Education: Implications for Home Economics Teacher Education*. **Journal Of Home Economics**. 30-36.

SCOOT, M. (1995). Zaman Yönetimi (Çeviren: Aslı Çingil Çevik), **Bireysel Yatırım Dizisi**, (12), 9-203.

SEYİDOĞLU, H. (1993). Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı. 5. Baskı. Ezgi Kitabevi. İstanbul.

SMITH, L. (2004). *Men Still Sharking Housework*. http://www.mailonsunday.co.uk/pages/standard/article.html?in_article_id=187337&in_page_id=89 (2004, EKİM 19)

SOLOMON, C.R., ACOCK, A.C. and WALKER, A. J. (2004). *Gender Ideology And Investment In Housework, Postretirement Change*. **Journal Of Family Issues**, **25** :(8), 1050-1069.

SOYSAL, H. (2005). **Sosyo-Ekonomik Düzeyi Düşük Olan Ailelerde Ev Yönetimi Etkinliklerine İlişkin Davranışların Yaşam Dönemlerine Göre İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Aile Ekonomisi Ve Beslenme Eğitimi Bilim Dalı. Ankara.

STRAZDINS, L. and BROOM, D. H. (2004). *Acts Of Love (Work), Gender Imbalance In Emotional Work and Women's Psychological Distress*. **Journal Of Family Issue**, **3**: (25), 356-378.

SURLU, B. (2003). *Tüketici ve Bilinçli Alışveriş*. **Standard Ekonomik ve Teknik Dergi**, **42** (500), 86-91.

ŞAFAK, Ş. (1992). *Ev İşlerinin Yürütülmesine Kız Ve Erkek Çocukların Katılımlarıyla İlgili Olarak Ailelerin Görüşleri*. **Ev Ekonomisi Dergisi**, **8** (5): 43-50.

ŞAFAK, Ş., ÇOPUR, Z. ve ÖZKAN, M.A. (2006). *Çocukların Evle İlgili Faaliyetlere Harcadıkları Zamanın İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi E-Dergisi. < <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/sszcmao.htm>> (2006, Ekim 3)

ŞENER, A. (1994). **Ailelerin Ev Üretimine İlişkin Davranış ve Tercihlerinin Belirlenmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ev Ekonomisi Yüksek Okulu. Ankara.

ŞENER, A. ve TERZİOĞLU, R.G. (2005). *Determining the Expenditure, Investment and Saving Patterns in Respect of Family Life Cycles*, **Aile ve Toplum Dergisi**, 2 (8), 53–59.

TAŞ, A. K., ARSLAN, Ş., DİKBAYIR, G. YARATIM, D. ve KARAKAYA, Z. (2005). *Nicel Hanehalkı Araştırmalarında Aileye İlişkin Bilgi Üretimi, Sorun Alanları ve Modüler Yaklaşım*. <http://www.die.gov.tr/tkba/paper4_3.pdf> (2005, ARALIK 12).

TERZİOĞLU, R.G. (1978). **Malatya İli Kırsal ve Kentsel Alanlarında Yaşayan Ailelerin Ev Yönetimi Biçimi ve Kadının Yönetimdeki Etkinliği Üzerine Bir Araştırma**. Hacettepe Üniversitesi. Ev Ekonomisi Yüksek Okulu. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. Ankara.

TERZİOĞLU, R.G. ve ŞAFAK, Ş. (1987). *Ailede Sorumluluk Dağılımı ve Bunu Etkileyen Faktörler*. **Ev Ekonomisi Dergisi**, (2-3): 8-14

TOKOL A. (1999). “Dünya’da Kadın İşgücü”, Türkiye’de Kadın İşgücü Seminerleri, TİSK I-II, Tisk Yayınları, Yayın No. 192, Aralık.

TOKYÜREK, Ş. (1997). **Eğitim Düzeyleri Farklı Kadınların Ailelerindeki Ev Yönetim Biçiminin Saptanması, Verilen Ev Yönetimi Eğitiminin**

Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ev Yönetimi- Beslenme Anabilim Dalı. Ankara.

TÜRKAY, O. ve ALKİN, E. (2001). İktisada Giriş. (Editör: Burhan Erdem ve İlyas Şıklar). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. Eskişehir.

TÜRKEL, S. (1996). *Kişi-Zaman İlişkisi ve Zamanın Kişi Üzerindeki Etkisi.* **Standard Ekonomik ve Teknik Dergi**, 35 (420), 79–81.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI (1982). Ailenin Korunması. <<http://www.tbmm.gov.tr/Anayasa.htm>> (2006, HAZİRAN 10).

USTA, R. (2001). *Zaman Yönetimi ve Yöneticilerin Zaman Kullanma Biçimleri.* **Standard Ekonomik ve Teknik Dergi**, 40 (478), 75-80.

WHEELER, C. and ARVEY, R.D. (1981). “*Division of Household Labor in the Family*” **Home Economics Research Journal**, 10 (1): 10-20.

WHITTLE, J. (2003). *The Housewife In Early Modern Rural England Gender, Markets and Consumption.* <http://www.consuma.bbk.ac.uk/research/whittle_full.html#house>. (2005, EKİM 9)

VURAL, T. ve ÇİLEROĞLU, B. (2002). Türkiye’de Evde Çalışan Kadın İşgücünün Ekonomik Hayata Katkıları. 1. Türk Dünyası Kadınlar Kurultayı. Türk Yurdu Yayınları Nu:79. Ankara.

YARDIMCI, L.R. (1989). **Ankara İli Sincan İlçesinde Yaşayan Ev Kadınlarının Ev İşlerine Harcadıkları Zaman ve Enerji Üzerine Bir Araştırma.** Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Ev Ekonomisi Anabilim Dalı. Ankara.